

Basisprogramma GroenLinks Gemeenteraadsverkiezingen 2014-2018

HANDLEIDING

Hulpmiddel voor afdelingen

Voor je ligt het Basisprogramma 2014 voor lokale afdelingen van GroenLinks. Met deze basis kun je aan de slag gaan met het lokale verkiezingsprogramma. Je kunt het Basisprogramma gebruiken om te zien hoe je een programma kunt opbouwen en wat er in zou kunnen staan. Maar je kunt er ook slechts onderdelen uit overnemen die goed passen bij je lokale verkiezingsprogramma. Het Basisprogramma is een hulpmiddel en zeker geen verplichting. Het is daarnaast heel belangrijk dat je goed kijkt of de punten die staan opgesomd, voor jouw gemeente ook gelden. Schroom ook niet om zelf punten toe te voegen en lokale issues een prominente plek te geven in jullie programma. Hoe meer inwoners zich herkennen in jullie verkiezingsprogramma, hoe beter! Uiteraard zoek je voor alle lokale problemen altijd naar GroenLinkse oplossingen. Ook daarbij kan dit document je helpen. Kortom: neem over wat je wilt en neem niet over wat niet werkt. Neem bij vragen contact op met Gerrit Pas van Bureau de Helling: gpas@groenlinks.nl

Van gemeenten, voor gemeenten

De ideeën en teksten in dit programma komen uit gemeenten uit heel Nederland. Actieve GroenLinksers uit het hele land hebben vrijwillig een tijdelijke 'redactiegroep' gevormd naar aanleiding van een oproep op GLweb. Deze mensen hebben vanaf het najaar 2012 tot april 2013 gewerkt aan dit document. De indeling binnen het programma is gebaseerd op de drie kernwaarden van GroenLinks en volgt die van het programma voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2012. Met per hoofdstuk concrete programmapunten, vaak een toelichting en verwijzingen naar praktijkvoorbeelden. De praktijkvoorbeelden kunnen je programma verlevendigen en kunnen je ook alvast op weg helpen in de volgende raadsperiode om doelstellingen te realiseren.

Financiële paragraaf

GroenLinks wil niet alles van waarde terugbrengen tot geld, maar de beperktere financiële middelen zullen de komende jaren wel centraal staan in de meeste gemeenten. Dat dwingt ons na te denken over vragen als 'hoe kunnen we de beschikbare middelen slimmer en duurzamer inzetten?' en 'wat doet de gemeente niet meer?' Bij het schrijven van het Basisprogramma hebben we hier rekening mee gehouden, wetende dat de situatie per gemeente zeer verschillend kan zijn. Na de presentatie van het Basisprogramma tijdens de bijeenkomst 'Zin in 2014' op 6 april, zal de redactie daarom nog een (duurzame) financiële paragraaf aan het programma toevoegen.

Uitleg gebruikte termen

[Gemeente]: vul hier je gemeentenaam in.

'Stad': we hebben de term stad in dit programma gebruikt als standaard. Op lokaal niveau kan dat natuurlijk ook 'dorp' of 'dorpskern' worden.

Tweet: de tweets in dit programma zijn bedoeld om kort en krachtig uit te leggen waar GroenLinks voor staat. Je kunt ze overnemen om je programma te verlevendigen en gebruiken tijdens de campagne op weg naar de gemeenteraadsverkiezingen. Of natuurlijk ook aanpassen aan je eigen lokale situatie.

Lokale parels: zorg ervoor dat je altijd lokale voorbeelden noemt bij naam, bijvoorbeeld van groengebieden of parken in jouw gemeente die behouden moeten blijven of lokale initiatieven op het gebied van duurzaamheid.

Welke thema's vinden onze kiezers belangrijk?

Ter voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen 2014 is recent door Simon Otjes in opdracht van het partijbestuur een onderzoek uitgevoerd naar de belangrijkste thema's voor en stemoverwegingen van kiezers die in het verleden bij de gemeenteraadsverkiezingen GroenLinks hebben gestemd of dat in de toekomst overwegen.

De kiezers geven aan dat lokale en landelijke inhoudelijke overwegingen vooropstaan. Klimaat, zorg, onderwijs, werk en inkomen hebben prioriteit bij al deze kiezers, onafhankelijk van stemintentie of

woonplaatsgrootte. Dit weerspiegelt de thema's die GroenLinks-kiezers ook in landelijke peilingen noemen.

Een voorbehoud is hier op zijn plaats. Het onderzoek is gedaan op basis van het GroenLinks-panel. Dit heeft een beperkte representativiteit. Uit de antwoorden blijkt duidelijk dat de kiezers nog geen goed beeld hebben van de gemeenteraadsverkiezingen: antwoorden differentiëren slechts tussen groepen kiezers en kiezers noemen bijvoorbeeld juist landelijke thema's en niet thema's met een sterke lokale component. Dat heeft mogelijk te maken met het abstracte niveau van de vraagstelling, maar ook met de lange tijd tot aan de gemeenteraadsverkiezingen.

Onderzoeksvraag

Aan het GroenLinks-panel werd de volgende vraag voorgelegd: *'Hieronder staan een aantal thema's. Welk van deze thema's is het belangrijkste voor u bij het stemmen op welke partij bij de aankomende verkiezingen voor de gemeenteraad?'*

Thema's: de lokale economie; werk en inkomen; openbaar vervoer; parken en natuur; de locatie van nieuwe wegen en bedrijven; internationale samenwerking; zorg; klimaat en energie; cultuur; huisvesting; onderwijs.

Uitkomst

Aan welke thema's kiezers belang hechten, is onder alle groepen vrij gespreid en verschilt weinig tussen de groepen. De belangrijkste thema's onder de kiezersgroepen zijn allemaal thema's die ook vaak in landelijke peilingen belangrijk worden gevonden:

- Onder vaste GroenLinkers is klimaat en energie het belangrijkste thema. Daarna volgt onderwijs.
- Onder ex-GroenLinkers staat klimaat en energie op 1, samen met werk en inkomen.
- Onder potentiële GroenLinkers staat zorg op 1, gevolgd door klimaat en energie.
- Onder nieuwe GroenLinkers staat werk en inkomen samen met onderwijs op 1.
- Opvallend is dat onder bijna alle groepen klimaat en sociale thema's (zorg, onderwijs, werk en inkomen) belangrijk worden gevonden, terwijl dit in daadwerkelijk kiesgedrag de GroenLinkers van de niet-GroenLinkers scheidt (namelijk GroenLinks-kiezers hechten aan groene thema's en niet-GroenLinks-kiezers hechten aan sociale thema's).
- We zien onder alle groepen dat groene thema's (klimaat, openbaar vervoer, wegen en natuur) de handen op elkaar krijgen van ongeveer een derde van de kiezers. Sociale thema's (werk en inkomen, zorg, onderwijs en huisvesting) krijgen de handen op elkaar van ongeveer 50% van de kiezers.
- Opvallend is dat onderwerpen met een sterke lokale connectie, zoals de lokale economie, huisvesting, openbaar vervoer en de locatie van wegen en bedrijventerreinen, laag scoren.
- Ook thema's die meer te maken met recreatie dan met *bread & butter* (zoals natuur en cultuur), scoren zwak.

We kunnen de kiezers naar de grootte van hun woonplaats in vijf categorieën opdelen. Dan wordt zichtbaar dat het belang dat aan een aantal thema's wordt gehecht per gemeentegrootte verschilt:

- Als kiezers in de vier grote steden wonen, dan hechten ze het meest aan onderwijs, daarna aan klimaat, dan aan werk en inkomen, en dan aan zorg.
- Kiezers die in een stad wonen met meer dan 100.000 inwoners, hechten het meest aan klimaat en energie, daarna aan onderwijs, werk en inkomen, en dan pas aan zorg.
- Kiezers die wonen in een plaats met meer dan 50.000 inwoners, hechten in de eerste plaats aan werk en inkomen, dan aan klimaat en energie, zorg en de lokale economie.
- Kiezers die wonen in een dorp of stad met meer dan 10.000 inwoners, hechten het meest aan zorg, dan aan de lokale economie, en dan aan onderwijs.
- Kiezers die in een dorp wonen met minder dan 10.000 inwoners, hechten het meest aan zorg, dan aan werk en inkomen, en dan aan klimaat.

Er zijn drie opvallende patronen:

- Hoe groter de plaats waar mensen wonen, hoe vaker kiezers (1) onderwijs belangrijk vinden.
- Hoe kleiner de plaats waar mensen wonen, hoe vaker kiezers (2) zorg en (3) lokale economie belangrijk vinden.

Prioriteiten

De thema's die GroenLinks-kiezers belangrijk vinden, zijn duidelijk, maar het gewicht dat hier aan wordt gehecht, verschilt per kiezersgroep en per woonplaats. Dat kun je als afdeling dus het beste zelf bepalen. Hou hier rekening mee bij het schrijven van het programma en vooral in de campagne; en kleur dit zo concreet mogelijk lokaal in. Hieronder de tien belangrijke thema's om op GroenLinks te stemmen, waarbij groen wordt gekoppeld aan sociaal, en we geen rangorde aanbrengen:

Gezonde woonomgeving

Voor iedereen een gezonde woonomgeving: schoon, groen, heel en veilig. Groen blijft groen! We ondersteunen bewoners die hun straat willen vergroenen.

Voorrang voor fietsers en voetgangers

Duurzame mobiliteit. Voorrang voor voetgangers en fietsers in de stad. Goede verbindingen in het buitengebied. We stimuleren het gebruik van elektrisch vervoer.

Natuur om van te genieten

Een mooie natuur om van te genieten. Groene gebieden worden zoveel mogelijk met elkaar verbonden. Zo geven krijgen dieren meer ruimte en versterken we de natuur.

Pak milieuvervuiling aan

Aanpak van energieverspilling en milieuvervuiling. Tegen onkruid gebruiken we geen chemische bestrijdingsmiddelen. Alle inwoners krijgen concrete tips over wat zij zelf kunnen doen om energie en daarmee geld te besparen.

Economie moet duurzaam

Een duurzame economie levert veel nieuwe werkgelegenheid op. We helpen ondernemers met de overstap naar duurzame bedrijvigheid.

Betaalbare en energiezuinige woningen voor iedereen

Voor iedereen een betaalbare en energiezuinige woning. We blijven bouwen: leegstaande kantoorpanden worden benut en bestaande woningen aangepast.

Onderwijs ontwikkelt talent

Onderwijs dat achterstanden aanpakt en talenten optimaal ontwikkelt. Scholen worden kindcentra: met kinderopvang en buitenschoolse activiteiten (sport en cultuur).

Goede zorg in de buurt

Goede zorg in de buurt, met meer aandacht voor elkaar. Iedereen krijgt passende ondersteuning om zelfstandig te kunnen blijven wonen en aan de samenleving deel te nemen.

Ruimte voor kunst en cultuur

We willen de crisis onze kunst en cultuur niet laten verschromelen. Creativiteit moet juist alle ruimte krijgen.

Meepraten met de gemeente: beginspraak

Inwoners kunnen tijdig meepraten over belangrijke beslissingen in hun woonomgeving en hebben daadwerkelijk invloed: beginspraak.

Redactie Basisprogramma

De redactiegroep die aan het Basisprogramma heeft gewerkt bestond uit: Monique Benneker (Amsterdam), Axel Boomgaars (Amstelveen), Freek Compagne (Sint-Oedenrode), Paul Friedel (Amsterdam), Mattias Gijsbertsen (Groningen), Jakobien Groeneveld (Zoetermeer), Sebastiaan Hol (Hoorn), Sake Holkema (Groningen), Mike van der Kolk (Beuningen), Gert-Jan Krabbendam (Itteren), Louis de Mast (Nijmegen), Mart van der Poel (Heusden), Ester Punte (Den Haag), Patrick Rijke (Zwolle), Marjo Stevens (Heusden), John Swelsen (Arnhem), Noël Vergunst (Nijmegen), Maria Wiebosch (Hardixveld-Giessendam).

Bij het schrijven van dit Basisprogramma is de input gebruikt van de landelijke werkgroepen en netwerken van GroenLinks. Ook de resultaten van verschillende bijeenkomsten zijn verwerkt. Op bepaalde thema's hebben redactieleden heel gericht wethouders en andere deskundigen bevroegd: Wim Bot, Bath van Eeten, Bart Eigeman, Bert Frings, Lene Grooten, Stephan Hakkers, Derk Hueting, Nienke Homan, Martin Jansen, Peter Korzelius, Benni Leemhuis, Belinda Meerkerk, Anne Postma, Lenie Scholten, Miesjel Spruit, Kris van der Veen, Lizette van der Vegt, Odd Wagner, Ria Zijlstra en de afdelingen Nijmegen (werkgroep Klimaat en Groen) en Zeeland. Allen willen we hierbij bedanken voor hun bijdrage.

Coördinatie: Gerrit Pas, Freek Compagne, Symone de Bruin (PPC)
Projectleiding: Gerrit Pas (Bureau de Helling) i.s.m. Marieke Schep
Eindredactie: Axel Boomgaars, Jakobien Groeneveld, Patrick Rijke en Gerrit Pas
Utrecht, april 2013

INLEIDING

Groene politiek in een tijd van crisis

Onzekerheid

De komende gemeenteraadsverkiezingen vinden plaats in een tijd van crisis. Bij veel mensen bestaat grote onzekerheid over de toekomst. Geen wonder: de financieel-economische crisis heeft geleid tot een economische recessie, sluiting van bedrijven en groeiende werkloosheid. Mensen zijn bezorgd over hun baan, hun inkomen, de stijgende woonlasten, de steeds duurdere zorg en de kansen voor hun kinderen. Onzeker over hun bestaan. Naast deze sociale crisis zijn er de andere crises: de klimaatcrisis, de grondstoffen- en energiecrisis. Ze lijken abstract, maar iedereen heeft er concreet mee te maken. Of het nu gaat om stijgende olie- en voedselprijzen of gezondheidsrisico's als gevolg van gesjoemel rond voedselproductie of schone lucht. De verschillende crises laten zien dat het anders moet! GroenLinks biedt daarom duurzame oplossingen voor iedereen. Nu is het moment om een andere weg in te slaan: naar een groenere, duurzamere en socialere gemeente. Een gemeente waar veiligheid en een prettige leefomgeving vooropstaan, met kansen voor iedereen.

Gemeente eerste overheid

Als gevolg van de financiële crisis, bezuinigt de overheid de komende jaren ook veel op de lokale overheid. Gemeenten krijgen minder geld van het Rijk en worden tegelijk geconfronteerd met hogere kosten. Ze krijgen meer taken, vooral in het sociale domein: nieuwe taken op het terrein van arbeidsparticipatie en (jeugd)zorg. De gemeente moet in 2015 daarnaast de Eerste Overheid worden: niet langer het Rijk, maar de gemeente wordt verantwoordelijk voor de aanpak van concrete problemen, want ze staat dicht bij de burger. Deze transities en bezuinigingen gaan vergezeld van pleidooien voor meer efficiency en meer 'eigen verantwoordelijkheid voor de burger'.

GroenLinks kiest voor innovatie en initiatief

De huidige economische, sociale en politieke situatie in Nederland, bepaalt ook de keuzes die GroenLinks de komende jaren lokaal moet maken. We laten ons daarbij leiden door onze kernwaarden: duurzaamheid, kansen eerlijk delen, en een open vrijheidslievende houding met een voorkeur voor diversiteit. GroenLinks staat voor een beter milieu en wil mensen in de positie brengen om hun leven in eigen hand te nemen: concrete stappen zijn daarvoor nodig. We knokken voor wat kwetsbaar is!

GroenLinks ziet kansen

De economische recessie, de demografische veranderingen (vergrijzing, ontgroening, krimp) en de ernst van de milieuproblematiek dwingen de overheid tot innovatie en initiatief. Tegelijk zien we in de samenleving veel ondernemende creativiteit en innovatiekracht. Er zijn overal in Nederland al vele groene ondernemers, lokale energiecoöperaties, nieuwe buurtzorgorganisaties en vele andere plaatselijke 'doe-het-zelvers'. Daarin zit een enorm potentieel om werkelijke antwoorden te vinden voor de uitdagingen waarvoor we staan. GroenLinks heeft een groot vertrouwen in deze 'krachten van onderop'. We geloven in mensen die zelf het initiatief nemen en we willen hen hier de ruimte voor geven. Daarbij hoort een gemeente die initieert, faciliteert, meewerkt aan de oplossing van problemen van mensen en zelfredzaamheid stimuleert. Een lokale overheid die er écht is als het nodig is en die mensen nooit laat vallen. Een lokale overheid die bij mensen het vertrouwen in de politiek herstelt en die zicht biedt op een duurzame en sociale toekomst.

TIEN PUNTEN VOOR 2014-2018

De 10 belangrijkste punten van GroenLinks uit dit Basisprogramma zijn:

1. De wijken in de gemeente stralen groene kwaliteit uit. Er komt voldoende groen voor iedereen in de buurt. Buurtbewoners die hun straat/buurt willen vergroenen komen in aanmerking voor ondersteuning.
2. We gaan voor een duurzame gemeente: we stimuleren een duurzame lokale economie, mogelijkheden voor het plaatsen van zonnepanelen en het oprichten van lokale energiecoöperaties.
3. Om dieren in de natuur zoveel mogelijk ruimte te geven, wil GroenLinks dat de groene gebieden

zoveel mogelijk op elkaar worden aangesloten.

4. We geven bewoners tips over wat zij zelf kunnen doen om energie en daarmee geld te besparen. Alle gemeentelijke gebouwen worden energieneutraal.

5. We willen de crisis onze kunst niet laten verschrallen; creativiteit moet juist alle ruimte krijgen.

6. Inwoners kunnen tijdig meepraten over belangrijke beslissingen in de gemeente en hebben dan ook daadwerkelijk invloed: beginspaak.

7. In onze gemeente blijft het PGB (persoonsgebonden budget) bestaan!

8. Armoede wordt bestreden, bij inkomensproblemen krijgen mensen passende hulp en bij de gemeente ontstaat een "uitrukmentaliteit" (snel helpen, geen weken wachten).

9. We gaan voor een sociale en tolerante gemeente waarin iedereen kansen krijgt: discriminatie wordt bestreden, pesten wordt aangepakt en we voeren een homo-, allochtoon- en vrouwvriendelijk beleid.

10. De gemeente wordt steeds meer een faciliterende gemeente in plaats van een 'alles zelf bedenkende gemeente'. Inwoners die iets willen op duurzaam gebied, vinden in GroenLinks een natuurlijke bondgenoot.

HOOFDSTUK 1

De groene gemeente

De groene gemeente is gezond, prettig om in te wonen en energiebewust. In groen kun je bewegen of juist ontspannen, sociale contacten opdoen of juist tot rust komen. Groen levert een belangrijke bijdrage aan een goed woon- en vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven. Door meer groen ben je beter bestand tegen (en beperk je) de klimaatverandering. Groen heeft een enorme waarde, die niet in geld is uit te drukken. In deze tijden van bezuinigingen en financiële krapte durft GroenLinks daarom te kiezen voor echte kwaliteit: 'groene kwaliteit'.

GroenLinks kiest voor Groene Kwaliteit:

- een schone en gezonde leefomgeving
- duurzaam verkeer, met voorrang voor voetgangers, fietsers en OV
- een centrale rol voor de groene ruimte in en rond de gemeente
- een serieuze aanpak van energieverstopping en milieuvervuiling
- extra aandacht voor natuur en biodiversiteit.

Aandacht voor een groene, schone, zuinige en sociale leefomgeving versterkt de gemeente. Want levenskwaliteit, een gezonde economie en vertrouwen in een goede toekomst kunnen niet zonder elkaar. Daarom kiest GroenLinks voor een aanpak waarbij groene ruimte, werkgelegenheid, sociale voorzieningen, huisvesting en water elkaar versterken.

Compacte stad

Zo willen we de groene ruimte in en om de bebouwde kom behouden en waar mogelijk uitbreiden. De gemeente kan de beschikbare ruimte binnen de bebouwde kom bovendien veel slimmer benutten. Bijvoorbeeld door leegstaande kantoorpanden creatief te gebruiken en gebouwen voor verschillende functies in te zetten. Een compacte stad waarin mensen wonen, werken en ontspannen in hun eigen buurt, houdt de wijken levendig en zuinig. Daardoor is er minder verkeer en dat is direct energiewinst.

Binnen de compacte stad kun je je gemakkelijk te voet en per fiets verplaatsen. Bebouwde kom en buitengebied willen we beter verbinden door het aanleggen van mooie fiets- maar ook vaarroutes. Zo kunnen we op de fiets, te voet of in de boot meer gaan genieten van het landschap en het groen ook echt beleven.

Schone gemeente

De groene gemeente van onze dromen is vanzelfsprekend ook een schone gemeente, met schone lucht, schoon water, schone grond. Wie iets vervuult, ruimt het zelf op ('de vervuiler betaalt'). En we doen er alles aan om de gemeente, de straten en de pleinen, de parken en plantsoentjes, ook schoon te houden.

De economische opgaven waar we voor staan, zijn alleen in samenhang aan te pakken en te realiseren. Daarbij staat voor GroenLinks respect voor andere belangen dan alleen het eigen belang voorop. Kwetsbare belangen van mens en dier, cultuur en natuur kunnen rekenen op extra ondersteuning.

Duurzame initiatieven

Door durf te tonen en te improviseren kunnen we nieuwe, spannende plekken in de gemeente laten ontstaan, waar meer kan en mag, en waar in de praktijk geëxperimenteerd kan worden met goede ideeën. Door nieuwe vormen van lokale samenwerking te zoeken (denk aan lokale energiecoöperaties) kunnen nieuwe financieringsbronnen worden gevonden. Door inwoners meer te betrekken bij hun eigen leefomgeving en de 'duurzame-wij-doen-het-zelvers' met elkaar te verbinden, kan letterlijk maar vooral figuurlijk winst worden behaald. Het gaat immers om de kwaliteit van leven, om de kwaliteit van ons leefklimaat, kortom: om Groene Kwaliteit.

Paragrafen

- 1A Schone en gezonde leefomgeving
- 1B Verkeer en vervoer
- 1C Natuur en groen
- 1D Klimaat en energie
- 1E Dierenwelzijn

1A Schone en gezonde leefomgeving

Tweet: [Gemeente] wordt een schone en gezonde gemeente, waar afval wordt beschouwd als grondstof.

Thema's:

1. Schone lucht, water en bodem
2. Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval
3. Restafval wordt hergebruikt

1A.1: Schone lucht, water en bodem

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
We willen geen schaliegaswinning in onze gemeente en worden een 'Schaliegasvrije gemeente'.	Bij de winning van schaliegas wordt <i>fracking</i> toegepast, waarbij grote hoeveelheden chemicaliën in de bodem worden gebracht, die ook in het grondwater terechtkomen. Ook is het totaal de verkeerde richting op denken qua duurzame energie.	Zie artikel Bas Eickhout op website GroenLinks: http://europa.groenlinks.nl/nod e/91021 http://www.schaliegasvrij.nl/factsheet-schaliegas/
Langs wegen planten we bomen: niet alleen als verfraaiing, maar ook om het fijnstof op te vangen.	Benoem concrete locaties in je gemeente. De luchtkwaliteit wordt regelmatig gemeten. Waar de luchtvervuiling schadelijk is voor de gezondheid, neemt de gemeente passende maatregelen (bijvoorbeeld verlagen maximumsnelheid, afsluiten routes).	PG-pilot (Innovatieve Projecten Geluid) van Rijkswaterstaat, in samenwerking met gemeente Heusden en provincie Noord-Brabant. http://www.heusden.nl/Actueel/Projecten/Geluidsschermen_A59 In Heusden zijn langs de A59 geluidsschermen geplaatst in het kader van een pilot van Rijkswaterstaat. Over de gehele lengte, aan voor- en achterzijde, is hедера (klimop) tegen de schermen geplant. Daarnaast vindt er een proef plaats met 'cleanstones' bovenop de schermen die ook fijnstof afvangen.

<p>Geen nieuwe woningen, scholen en verpleeghuizen binnen 300 meter van de snelweg.</p>	<p>Verkeer is een belangrijke veroorzaker van fijnstof. Bij alle verkeersmaatregelen wordt de invloed op de lokale luchtkwaliteit (zwaar) meegewogen. Hoewel er wettelijke luchtkwaliteitsnormen zijn waaraan voldaan moet worden is er bij niet overschrijden van de normen geen sprake van 'gezonde lucht'. Fijnstof kent geen drempelwaarden en dus levert verdere terugdringing altijd gezondheidswinst op.</p>	<p>Zie GGD-advies over luchtkwaliteit en gevoelige bestemmingen: http://www.ggdkennisnet.nl/?file=6383&m=1323681021&action=file.download</p>
<p>Bij de verstrekking van vergunningen voor veehouderijen worden hoge eisen gesteld aan de uitstoot van fijnstof en ammoniak. En er wordt streng toegezien op het gebruik van aanwezige luchtwassers.</p>		<p>Een voorbeeld is de Brabantbrede toezichtsaanpak luchtwassers: http://www.handhaveninbrabant.nl/default/onderwerpen/lucht/brabantbredetoezichtsaanpakluchtwassers/id_10528848</p>
<p>De gemeente bestrijdt het onkruid op verhardingen en groen op de meest milieuvriendelijke manier.</p>	<p>Onkruidbestrijding gebeurt met zo min mogelijk schadelijke chemicaliën maar in ieder geval zonder kankerverwekkende gifstoffen als Roundup en Casoron.</p>	<p>In 2008 is in Heusden besloten om vanaf 2010 helemaal geen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen meer te gebruiken: http://www.heusden.nl/risarchief/LoketDocumenten/Terugdringen%20chemiegebruik%20onkruidbestrijding.pdf</p> <p>Zie ook 1C: Een veilige en schone leefomgeving.</p>
<p>We stimuleren inwoners en bedrijven, met name in de landbouw, om onkruid milieuvriendelijke te bestrijden.</p>		<p>Zie ook: 1E Dierenwelzijn.</p>

<p>Regenwater wordt in [gemeente] apart opgevangen.</p>	<p>In die delen van de gemeente met een gemengd rioolstelsel (hemelwater en afvalwater in één buis) wordt door afkoppeling het (schone) hemelwater buiten het riool gehouden en direct naar het oppervlaktewater afgevoerd. De waterzuivering wordt daardoor ontlast.</p>	<p>Er zijn subsidieregelingen die afkoppeling stimuleren, bijvoorbeeld Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Gemeente Beesel: http://www.hdsr.nl/digitaal_loket/subsidieregelingen/subsidieregelingen/subsidieregeling http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Beesel/90183.html</p>
<p>[Gemeente] gaat voor schoon water en verbetert de waterkwaliteit.</p>	<p>Verbetering van de waterkwaliteit door het saneren van rioolwateroverstorten.</p>	<p>Zie ook: 1C Schoon en veilig water.</p>
<p>Verontreiniging wordt voorkomen en verontreinigde waterbodems worden gesaneerd.</p>	<p>Grote parkeerplaatsen krijgen straatkolken met olieafscheiding. In een bodembeleidsplan kan de kwaliteit van de bodem in de gemeente in kaart worden gebracht, onder andere d.m.v. een bodemfunctieklassenkaart.</p>	
<p>We gaan streng toezien op het verantwoord hergebruik van (vervuilde) grond.</p>	<p>Er zijn bedrijven die sterk verontreinigde grond, die afgevoerd moet worden, mengen met schone grond zodat alles opnieuw gebruikt kan worden. Een verkeerde vorm van recycling. Ook fraude met schonegrondverklaringen komt voor.</p>	<p>Voor fraude met schonegrondverklaringen: http://schoonhoven.groenlinks.nl/node/48002</p>

1A.2: Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>In [gemeente] gaan we geluidsoverlast in door het verkeer tegen.</p>	<p>We beperken de geluidsoverlast van het verkeer door het toepassen van geluidsarm asfalt, snelheidsbeperking en het plaatsen van geluidsschermen en natuurlijk een verkeersstructuur die het autogebruik ontmoedigt. Bij het inrichten van de verkeersstructuur wordt uitgegaan van 'omgekeerd ontwerpen'. Hierbij wordt eerst gekeken naar de OV- en fietsontsluiting en daarna pas naar het autoverkeer (bijvoorbeeld eenrichtingsverkeer en zorgen voor kortere reistijden per fiets en OV t.o.v. de auto).</p>	<p>Geluidsschermen in Heusden: http://www.heusden.nl/Actueel/Projecten/Geluidsschermen_A59</p>
<p>Geluidsoverlast door bedrijven wordt tegengegaan.</p>	<p>Door handhaving van regels maar ook door overleg met betrokkenen.</p>	
<p>Afsteken van vuurwerk door particulieren wordt verboden. Op Oudejaarsnacht verzorgt de gemeente zelf een grote vuurwerkshow.</p>	<p>De gemeente kan plekken aanwijzen waar geen vuurwerk wordt afgestoken, bijvoorbeeld bij winkelcentra, zieken- en verzorgingshuizen of juist locaties waar wel vuurwerk mag worden afgestoken. Let op: de handhaafbaarheid van een dergelijke regeling is problematisch.</p>	<p>Zie: www.vuurwerkoverlast.nl, initiatief van een aantal lokale GroenLinks-fracties</p> <p>Zie ook: 1E Dierenwelzijn.</p>

<p>De nachten in [gemeente] worden donkerder: daarmee gaat GroenLinks lichthinder tegen en wordt energie bespaard.</p>	<p>Donkere nachten zijn goed voor het welzijn van mens en natuur en leveren energiebesparing op. Daarom willen we het aantal lantaarnpalen reduceren, de openbare verlichting 's nachts (sterker) dimmen en gebruik maken van bewegingsgestuurde verlichting. De lichthinder kan ook sterk teruggedrongen worden door de verlichting beter te richten (minder verstrooiing). Lichthinder is overal: denk ook aan reclames en sportvelden. In een lichtplan kun je veiligheid, energiebesparing en lichthinder in balans brengen.</p>	<p>Ter inspiratie: www.nachtvandenacht.nl</p>
<p>lichthinder door kassen dringen we terug door bestaande regels streng toe te passen en bij nieuw- of herbouw hogere eisen te stellen.</p>	<p>Overleg met betrokken ondernemers en omwonenden is hierbij vanzelfsprekend.</p>	<p>Een interessante site over lichthinder in het algemeen en van kassen in het bijzonder: http://www.platformlichthinder.nl/thema/glastuinbouw/</p> <p>De sector werkt hier zelf ook aan: zie http://www.tuinbouw.nl/project/lichthinder-kassen</p>
<p>We stoppen met het 's avond en 's nachts aanlichten van beeldbepalende gebouwen.</p>	<p>Hierdoor wordt veel energie bespaard.</p>	
<p>We maken inwoners medeverantwoordelijk voor het schoonhouden van onze gemeente, bijvoorbeeld door contracten te sluiten met verenigingen en scholen om, tegen vergoeding, hun eigen buurt vrij van zwerfafval te houden.</p>		<p>Zie voorbeeld in gemeente Heusden: http://www.heusden.nl/Actueel/Laatste_Nieuws/Nieuwsarchief/Gezocht_verenigingen_die_zw_erfafval_opruimen http://www.svzo.nl/zwerfafval-heusden.html</p>
<p>We zorgen voor voldoende afvalbakken in de openbare ruimte die op tijd geleegd worden.</p>		
<p>We stimuleren mensen om gevallen van afvaldumping te melden. Het afval wordt direct verwijderd.</p>		<p>Zie ook: 3E Zo nodig repressie.</p>

1A.3: Restafval wordt hergebruikt

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
We willen de totale hoeveelheid afval beperken en geven als gemeente zelf het goede voorbeeld. We werken zoveel mogelijk digitaal en beperken het papierverbruik. Bij de inkoop wordt gelet op overbodig verpakkingsmateriaal.	De raad werkt bijvoorbeeld digitaal en ook archieven en andere papierstromen worden gedigitaliseerd.	Zie gemeente Houten voor een voorbeeld van digitalisering bestemmingsplannen: https://www.houten.nl/burgers/ruimtelijke-plannen/bestemmingsplannen/project-digitalisering-bestemmingsplannen/
Al het afval in de gemeente wordt gerecycled.	Het hergebruik van ons afval gaan we verhogen tot uiteindelijk 100 procent, zodat geen grondstoffen meer verbrand hoeven te worden.	In Soerendonk (gemeente Cranendonck) is in 2010 een proef gehouden, waarbij de hoeveelheid restafval werd beperkt van 170 tot 7 kilogram per inwoner: http://www.youtube.com/watch?v=mrMIs8ZdnKs
Alle herbruikbare afvalstoffen worden gratis ingezameld, huis-aan-huis of via inzamelpunten.	Huis-aan-huisinzameling levert de beste resultaten op, maar is niet altijd efficiënt. Dat is zeker wel het geval bij gft-afval, oud papier en plastic.	Er zijn nog veel gemeenten waar plastic wordt ingezameld via (pers)containers. Huis-aan-huisinzameling levert echter veel betere resultaten op. http://gulpen-wittem.groenlinks.nl/node/84436 Voor het zogeheten 'omgekeerd inzamelen': http://www.rova.nl/omgekeerdinzamelen
De gemeente gaat kartonnen drankverpakkingen samen met het oud papier inzamelen.	Er zijn gemeenten en inzamelaars waar (schone) kartonnen drankverpakkingen bij het oud papier kunnen.	Oud papierinzameling in de gemeente Hardenberg: http://www.halderberge.nl/smarthouse.html?id=50331
We stimuleren het hergebruik van 'oude spullen' in nauwe samenwerking met het kringloopbedrijf of de kringloopwinkels.		Zie gemeente Zoetermeer voor Stichting Ecoware, hergebruik van computers: http://www.ecoware.nl/producten/computers

<p>De gemeente stimuleert het zelf composteren door het goedkoop verstrekken van compostvaten.</p>	<p>Door zelf compost (en dus mest) te maken, hoeft mest niet meer gekocht te worden. Dit levert een besparing op en het milieu wordt ontzien.</p>	<p>De gemeente Bronckhorst verstrekt gratis compostvaten, zolang de voorraad strekt: http://www.berkilmilieu.nl/bronckhorst/waar%20laat%20ik%20mijn%20afval%3F/composteren/</p>
<p>Voor het weinige restafval dat overblijft wordt een systeem van gedifferentieerde tarieven (diftar) ingevoerd op basis van volume/frequentie of gewicht.</p>	<p>(Ondergrondse) verzamelcontainers kunnen worden voorzien van een systeem waardoor gebruikers per inworp betalen.</p> <p>Let op: als bezwaar tegen diftar wordt altijd gewezen op het probleem van zwerfvuil en 'afvaltoerisme'.</p>	<p>In Heusden is in 2008 Diftar ingevoerd op basis van volume/frequentie (motto 'minder afval = pure winst'). Dit heeft geleid tot 25 procent minder restafval en een gemiddelde besparing op de afvalstoffenheffing van € 100 per huishouden per jaar. Zie: http://ebookbrowse.com/di/diftar?page=2</p> <p>Zie voor meer informatie bijvoorbeeld ook: http://www.rova.nl/rova/dienstverlening/diftar</p>

1B Verkeer en vervoer

Tweet: Voorrang voor voetgangers en fietsers. Een aantrekkelijk openbaar vervoer. De auto als het niet anders kan.

Thema's:

1. Voorrang voor de fiets
2. Fietsenstallingen overal
3. Veilig te voet of op de fiets
4. Aantrekkelijk openbaar vervoer
5. De auto als het moet
6. Parkeren
7. Schoon vrachtvervoer en slimme bevoorrading

1 B.1: Voorrang voor de fiets

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Onze gemeente stimuleert het gebruik van de fiets voor de korte afstand. Binnen [gemeente] wordt het aantrekkelijker om de fiets te pakken.</p>	<p>Algemeen: Fietsen is met uitzondering van de laagste en hoogste leeftijdsgroepen niet het standaardvervoermiddel voor de korte afstand. De stijging van het fietsgebruik zit in de recreatieve sfeer. Zowel ten behoeve van het milieu als de gezondheid en de veiligheid op straat is het dus zaak het fietsgebruik te stimuleren, op de eerste plaats bij de jeugd. Hierdoor pak je meerdere voordelen: het milieu wordt minder belast, het bespaart geld voor brandstof en je gaat er overgewicht en gezondheidsrisico's mee tegen.</p>	<p>Als je in de raad zit: voer een 'Week van de fiets' in je gemeente in. Tijdens de campagne: organiseer fietstochten met je (kandidaat)raadsleden voor inwoners, waarbij zij kunnen aangeven wat wel en niet prettig is voor fietsers in de gemeente.</p>
<p>De openbare ruimte in [gemeente] wordt in principe ingericht voor fietsers en voetgangers. Auto's zijn 'te gast'.</p>	<p>Benoem concrete plekken waar dit zou kunnen. Door de aanpassingen te combineren met al geplande onderhoudswerkzaamheden, kunnen de kosten worden beperkt. Overigens is het principe van <i>shared space</i> niet onomstreden.</p>	<p>Voorbeeld van <i>shared space</i> in Haren: http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?lang=nl&section=Voorbeeldenbank&mode=detail&repository=Shared+space+Haren</p>
<p>Voetgangers en fietsers krijgen prioriteit bij de inrichting van verkeersstromen in en naar het centrum. Er worden doorgaande veilige (vrij liggende) fietsroutes aangelegd, met goede aansluiting op bus/treinstation.</p>	<p>Benoem concrete plekken waar dit zou kunnen. Door de aanpassingen te combineren met al geplande onderhoudswerkzaamheden, kunnen de kosten worden beperkt.</p>	

<p>Er komt een netwerk van speciale fietsstraten waar de fietsers prioriteit hebben en waar de auto te gast is.</p>	<p>Fietsstraten zijn voor fietsers comfortabel ingericht met herkenbaar rood asfalt en door de voorrang ten opzichte van zijstraten voor fietsers sneller dan gewone woonstraten. Benoem concrete plekken waar dit zou kunnen. Door de aanpassingen te combineren met al geplande onderhoudswerkzaamheden, kunnen de kosten worden beperkt.</p>	<p>Zie voor de voordelen van fietsstraten: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/verkeer/fiets-1/fietsstraten.htm</p> <p>Het volledige Zwolse fietsstratenplan is te vinden op http://www.fietsberaad.nl/library/repository/bestanden/fietsstratenplan%20zwolle.pdf</p> <p>Langste fietsstraat (3,5 km) in Oss: http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?lang=nl&section=Voorbeeldenank&mode=detail&repository=Lange+fietsstraat+met+overrijdbare+middenberm</p> <p>Haarlem: http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?lang=nl&section=Voorbeeldenank&mode=detail&repository=Positie+fietsers+op+fietsstraat+verduidelijken+met+asmarkering</p>
<p>Er komen 'fietsnelwegen' vanuit naburige gemeenten/het buitengebied naar de grote school- en werklocaties in de stad.</p>	<p>De fietsnelweg is een nieuw fenomeen. Geen kruisingen en altijd voorrang, dus enorm veilig en het levert een flinke tijdwinst op. Benoem concrete plekken waar dit zou kunnen. Door de aanpassingen te combineren met al geplande onderhoudswerkzaamheden, kunnen de kosten worden beperkt.</p>	<p>http://www.fietsnelwegen.nl: 'Een aantal fietsnelwegprojecten en andere innovatieve ideeën op het gebied van fietsen en fietsinfrastructuur vindt u op deze website. Van overdekt fietspad tot wachttijdvoorspeller. Van skateroute tot gekoeld fietspad. Kijk wat Nederland nog meer doet voor fietsen! Of laat u inspireren door buitenlandse voorbeelden van fietsmaatregelen en fietsbeleid.'</p> <p>http://www.FietsFilevrij.nl: 'Het project Fiets filevrij van de Fietsersbond verbetert bestaande fietsroutes in Nederland die langs fileknooppunten lopen.'</p>

<p>Verkeerslichten worden fietsvriendelijk afgestemd, met secondentickers die de wachttijden aangeven en met regensensoren waardoor fietsers niet zo lang in de regen hoeven te wachten.</p>	<p>Door de aanpassingen te combineren met al geplande onderhoudswerkzaamheden, kunnen de kosten worden beperkt.</p>	<p>Voorbeelden Groningen en Brabant: http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?lang=nl&section=nieuws&mode=newsArticle&repository=Groningen+geeft+fietsers+bij+regen+vaker+groen+licht</p> <p>Onderzoek Zeeland: http://zeeland.fietsersbond.nl/nieuws/verkeerslichten-rapport-vlissingen-gepresenteerd</p> <p>Onderzoek Eindhoven: http://eindhoven.fietsersbond.nl/successen/wachttijden-verkeerslichten</p>
<p>Er komt een meldpunt 'Ruim baan voor de fiets', waar inwoners suggesties kunnen doen voor verbetering van fietspaden en stallingmogelijkheden.</p>	<p>Een meldpunt kan worden ingezet voor het verwijderen van overbodige paaltjes op fietspaden (die veroorzaken veel ongelukken), verbeteren van onoverzichtelijke (kruis)punten et cetera.</p>	<p>Algemeen: zie de voorbeeldenbank van Fietsberaad: http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?section=Voorbeeldenbank met rubrieken kruispunten (ook rotondes, verkeerslichten), wegvakken (fietsstroken, -paden, -straten) en fietsparkeren (rekken met fietsparkeerkeur).</p> <p>En: http://www.fietsersbond.nl</p>
<p>Er is altijd actuele informatie beschikbaar over fietsroutes en fietsenstallingen.</p>		
<p>Bij het strooien in de winter krijgen de hoofd fietsroutes net als de buslijnen prioriteit.</p>		
<p>De gemeente voert een actief antifietsdiefstalbeleid met fietsgraveeracties, actieve controle, handhaving en opsporing.</p>		<p>Afkomstig uit het landelijke basisprogramma van Groen (onze zusterpartij in Vlaanderen): http://www.groen.be/ideen/programma_16.aspx</p>

1 B.2: Fietsenstallingen overal

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Er zijn altijd voldoende gratis stallingmogelijkheden voor de fiets.</p>	<p>In een aantal steden speelt de discussie over het betalen voor bewaakte stallingen. In zo'n geval kan het raadzaam zijn een punt op te nemen over voldoende gratis (onbewaakte) stallingen.</p>	
<p>Stallingmogelijkheden (bewaakt en onbewaakt) worden fors uitgebreid bij openbare voorzieningen, winkels, scholen, bushaltes en stations. Ook voor bakfietsen bij winkels.</p> <p>Naast fietsenrekken komen er ook fietsparkeervakken, die ook handig zijn voor scooters en bakfietsen.</p>		<p>In Amsterdam, Utrecht en Den Haag worden fietsparkeervakken al succesvol toegepast: http://www.rtvnh.nl/nieuws/36080/Eerste+fietsparkeervakken+geopend</p> <p>http://www.verkeersnet.nl/7873/proef-met-fietsparkeervakken-in-de-binnenstad-utrecht/</p> <p>http://www.denhaag.nl/fr/residents/loisirs-et-sorties/les-enfants/to/Proef-fietsparkeervakken.htm</p>
<p>Er komen gemeentelijke fietsparkeernormen voor bedrijven en voorzieningen die voorzien is ruim voldoende fietsparkeerplaatsen.</p>	<p>Gemeenten moeten tussen nu en 2017 fietsparkeernormen in bestemmingsplannen opnemen. Daarvoor is een nota fietsparkeernormen nodig.</p>	

<p>Wij willen dat mensen op veel plaatsen in onze gemeente leen- of huurfietsen kunnen nemen.</p>	<p>In veel gemeenten zijn al OV-fietsen beschikbaar, meestal alleen bij stations. Een dergelijk systeem kan ook bij andere bezoekersrijke locaties en bijvoorbeeld transferia aantrekkelijk zijn.</p>	<p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Witte_fiets, met onder meer de Nederlandse voorbeelden Amsterdam en de Hoge Veluwe</p> <p>Antwerpen: http://nl.wikipedia.org/wiki/Velo_Antwerpen</p> <p>Brussel: http://nl.wikipedia.org/wiki/Villo!</p> <p>Parijs: http://nl.wikipedia.org/wiki/V%C3%A9lib%27</p> <p>Leeuwarden: park en bike: http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?lang=nl&repository=Park+en+bike+moet+Friese+forenzen+tot+overstap+bewegen</p>
---	---	---

1 B.3: Veilig te voet of op de fiets

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Fietsen wordt veiliger in [gemeente].</p>	<p>- Benoem concrete straten die onveilig zijn.</p> <p>- Fietsongevallen in Nederland, de harde feiten:</p> <p>78.000 personen worden jaarlijks medisch behandeld aan de gevolgen van een fietsongeval. 66.000 personen worden jaarlijks behandeld op een Spoedeisende Hulpafdeling.</p> <p>8.100 personen worden jaarlijks opgenomen in het ziekenhuis na een fietsongeval. 190 personen overlijden jaarlijks na een ongeval tijdens het fietsen.</p> <p>- Bij maatregelen ter bescherming van fietsers en voetgangers kan gedacht worden aan: veiliger oversteekvoorzieningen ('oversteken in etappes'), fysieke scheidingen, rotondes i.p.v. kruispunten e.d. Bij herinrichting van straten kiezen voor vrij liggende fietspaden, tussen de stoep en de geparkeerde auto's. Die auto's dienen dan als natuurlijke buffer. Waar nodig de slechte staat van onderhoud van de fietspaden aanpakken.</p> <p>Veilige fietsroutes voor kinderen en ouderen kenmerken zich door afscherming van snelverkeer. Door vrij liggende paden en veilige oversteekvoorzieningen. Door afscherming van zwaar verkeer worden dodehoekongevallen voorkomen. Oversteken van drukke wegen moet in etappes kunnen, zodat steeds met autoverkeer uit slechts één richting rekening hoeft te worden gehouden. Ook zijn rotondes veiliger dan traditionele kruis-punten. Door de aanpassingen te combineren met reeds geplande onderhoudswerkzaamheden, kunnen de kosten worden</p>	<p>Bron van de gegevens in de kolom toelichting:</p> <p>http://www.vakerveiligfietsen.nl/index.php/vvf-enzo/fietsongevallen-de-harde-feiten-2</p> <p>http://www.fietsberaad.nl/index.cfm?lang=nl&section=Kennisbank&mode=list&kennisbankPage=0verzichten+van+cijfers+en+feiten</p> <p>Bron veilige routes:</p> <p>http://www.veiligverkeernederland.nl/dossier_fietsers</p> <p>Schema fietsvriendelijke wijk:</p> <p>http://www.fietsersbond.nl/de-buurt/wijken-voor-de-fiets/schema-van-een-fietsvriendelijke-wijk</p>

	beperkt.	
--	----------	--

<p>Ouders en kinderen worden gestimuleerd 'op voeten en fietsen' naar school te gaan. Tijdens de breng- en haaltijden van basisscholen zijn de straten voor of rond het schoolplein autovrij; voor ouders die hun kinderen met de auto naar school brengen komen er aparte kus- en zwaaiplaatsen.</p>	<p>'Kiss en ride'-zones worden bij scholen ook wel 'zoen en zoef'- of 'kiss en go'-zones genoemd. Al vele scholen hebben hiermee geëxperimenteerd en volgens VVN zijn de reacties daarover meestal positief. Zulke zones werken goed onder een aantal voorwaarden: http://www.veiligverkeernederland.nl/node/190180</p>	<p>Deze basisschool in Breda heeft een kus- en zwaaizone: http://www.dewerft.nl/verkeersonderwijs-op-de-werft.html</p> <p>In Groningen heeft men een stopverbod ingevoerd voor schoolomgevingen: http://gemeente.groningen.nl/bw-besluiten/binnen-2-5-jaar-stopverbod-bij-alle-basisscholen.html</p>
<p>Rondom scholen wordt het verkeer veiliger gemaakt.</p>	<p>De gemeente maakt samen met elke school een plan voor het verbeteren van de verkeersveiligheid rond de school: met verkeerstechnische maatregelen voor veilige schoolroutes en gedragsregels voor de ouders.</p>	<p>Zie op GLweb het plan van GroenLinks Huizen: In vijf stappen naar meer veiligheid rond de school: http://glweb.groenlinks.nl/webzine/uit-het-land/nieuwsbericht.2008-12-15.6505528316</p> <p>Schema veilige schoolomgeving: http://www.fietsersbond.nl/debuurt/wijken-voor-de-fiets/schema-van-een-fietsvriendelijke-wijk/schema-veilige-schoolomgeving</p> <p>Zie ook 2C: Een kindvriendelijke openbare ruimte.</p>

<p>Voor senioren in [gemeente] wordt het verkeer veiliger gemaakt.</p>	<p>Ouderen lopen een verhoogd overlijdensrisico in het verkeer. De belangrijkste oorzaak van het hoge overlijdensrisico van 75-plussers is hun grotere fysieke kwetsbaarheid. Daarnaast kunnen functiestoornissen ertoe leiden dat ouderen vaker betrokken zijn bij bepaalde typen ongevallen. Het ongevaltype dat karakteristiek is voor oudere automobilisten is een ongeval bij het links afslaan op een kruispunt. Maatregelen die de ongevalbetrokkenheid van oudere verkeersdeelnemers kunnen verlagen, zijn aanpassingen aan de infrastructuur, technische systemen in of aan het voertuig, en educatie en voorlichting aan zowel de ouderen als aan de overige verkeersdeelnemers. Of de gemeente organiseert bijvoorbeeld samen met ouderenorganisaties voorlichtingsbijeenkomsten over verkeersveiligheid.</p>	<p>Bron toelichting: Factsheet Ouderen in het verkeer: http://www.swov.nl/rapport/factsheets/nl/factsheet_ouderen_in_het_verkeer.pdf</p> <p>Zie voor voorlichting: http://www.blijfveiligmobiel.nl</p> <p>In dit programma werken de ANWB, Chronisch Zieken en Gehandicapten Raad, Fietsersbond, Veilig Verkeer Nederland, Viziris, werkgroep SeniOoren en overige ouderenbonden (Unie KBO en PCOB) samen aan de verkeersveiligheid van ouderen. De ANBO coördineert Blijf Veilig Mobiel.</p> <p>Voorbeeld van gemeentelijk georganiseerde voorlichting: http://www.dvhn.nl/nieuws/groningen/article9529561.ece/Voorlichtingsdagen-voor-ouderen-over-verkeersveiligheid</p>
--	--	--

1 B.4: Aantrekkelijk openbaar vervoer

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Stads- en streekbussen gaan rijden op aardgas, waterstof of elektriciteit.</p>		
<p>We maken ons sterk voor wifi in de bus. Daarmee wordt het aantrekkelijker om met de bus naar school of werk te gaan.</p>		
<p>[Gemeente] krijgt overal overdekte bushaltes, met adequate reizigersinformatie en goede stallingmogelijkheden voor de fiets (fietskluizen).</p>	<p>Benoem wijken en routes in je gemeente die nu lastig of te weinig bereikbaar zijn met de bus en benoem deze plekken concreet.</p>	

<p>De gemeente voelt zich meer dan nu verantwoordelijk voor het OV in [gemeente] en kent de mening van haar inwoners. Bij problemen dringt de gemeente aan op oplossingen.</p>	<p>Jaarlijks peilt de gemeente de mening van de reizigers over het OV. De suggesties worden gebruikt om bij provincie en busbedrijf aan te dringen op verbeteringen in de dienstregeling, bijvoorbeeld betere aansluitingen op ander OV.</p> <p>De gemeente heeft (tenzij ze een eigen vervoersbedrijf heeft) geen directe invloed op de lijnvoering en dienstregeling van de busmaatschappij. De gunner (provincie) en de vervoerder zijn de gesprekspartners. Er zijn wel twee momenten waarop de gemeente invloed kan uitoefenen. Allereerst bij het vaststellen van het programma van eisen voor de aanbesteding (inspreken bij de Statencommissie en wensen neerleggen bij GS). Een ander moment is het jaarlijkse overleg over de nieuwe dienstregeling.</p>	
<p>De doorstroming van het stads- en streekvervoer binnen de bebouwde kom wordt met dynamisch verkeersmanagement sterk verbeterd.</p>	<p>Het gaat hier bijvoorbeeld om op afstand aangestuurde verkeersregelininstallaties, voorrang voor busverkeer, geleiding van verkeersstromen, centrale aansturing vanuit een regelkamer.</p>	
<p>[gemeente] gaat op zoek naar andere vormen van OV dan alleen de traditionele bus, zoals kleinere elektrische busjes, trams of een watertaxi.</p>		<p>Voor bijzondere initiatieven in Leiden en Groningen zie: http://groenlinksleiden.nl/fractie/leidse-kabelbaan/</p>
<p>Taxi's worden wat ons betreft hybride en/of gaan rijden op aardgas. Afspraken hierover kunnen worden vastgelegd in een taxiconvenant. We juichen de komst van fietstaxi's toe.</p>		<p>Voorbeelden van fietstaxi's: http://fietstaxiamsterdam.nl http://www.fietsjoe.nl/</p>

<p>Elke woning en elke voorziening (zorginstelling, ziekenhuis, woonvoorziening voor ouderen, school et cetera) heeft een bushalte binnen ... meter afstand.</p>	<p>Let op: criteria als een bushalte binnen 200 (of 350 of 400) meter afstand is alleen haalbaar in grote gemeenten met een dicht buslijnnennet.</p>	
<p>Nieuwe wijken krijgen vanaf het begin een hoogwaardige OV-ontsluiting. De kosten daarvan worden onderdeel van de planexploitatie.</p>	<p>Alleen van toepassing als er nog sprake is van nieuwe wijken. De grondexploitatie wordt weliswaar extra belast door deze maatregel, maar daar staat tegenover dat de wijk aantrekkelijker wordt voor mensen die (deels) afhankelijk zijn van het OV. Samen met andere duurzaamheidsmaatregelen kan de wijk zich zo onderscheiden. Zulke extra investeringen vragen wel om scherpe keuzes t.a.v. andere investeringen (auto-ontsluiting, voorzieningen).</p>	
<p>We maken ons sterk voor de komst van extra haltes langs bestaande spoorlijnen door de stad.</p>	<p>Het realiseren van nieuwe stations is een kwestie van lange adem (5 tot 10 jaar) en is gebonden aan strenge regels (prognoses aantallen nieuwe instappers).</p>	
<p>Wij willen dat senioren en gehandicapten buiten de spits gratis / goedkoper met de bus kunnen reizen.</p>	<p>Controversieel punt. Idee achter de maatregel is dat die vooral de bereikbaarheid van (krimpgebieden op) het platteland ten goede komt. Gratis/goedkoper openbaar vervoer voor deze doelgroepen is onderdeel van sociaal beleid en kan zonder veel kosten worden ingevoerd: ouderen, mensen met een lichte zorgvraag en/of lichamelijke beperking vullen dan veelal zitplaatsen op die anders leeg zouden rondrijden. Als onderdeel van een programma van eisen bij de aanbesteding van het OV is het een (te) duur punt.</p>	<p>Een experiment in Zeeland: http://www.veolia-transport.nl/zeeuwsvlaanderen/kaarten-en-tarieven/gratis-ov-65_/index.html</p> <p>Een proef in 2010-11 in Vlaardingen: http://vlaardingen.groenlinks.nl/node/47251 stopte i.v.m. bezuinigingen: http://www.rijnmond.nl/nieuws/16-03-2011/vlaardingen-stopt-met-gratis-ov-voor-ouderen</p>

<p>Buurtbussen en belbussen vormen [in het buitengebied] een prima alternatief OV-systeem.</p>	<p>Buurtbussen worden bestuurd door vrijwilligers. Er kunnen maximaal 8 passagiers mee. Buurtbussen hebben gewone bushaltes, maar die liggen vaak verder verspreid dan gewone bushaltes op grotere knooppunten. Reizigers kunnen daarom langs de gehele route, voor zover de bus daar veilig kan stoppen, instappen door hun hand op te steken, of uitstappen door de chauffeur te waarschuwen.</p> <p>De belbus rijdt alleen als er is gereserveerd. Een belbus heeft een aantal vastgestelde haltes maar rijdt niet volgens een vaste route of een vaste dienstregeling. De bus stopt enkel aan de haltes die vooraf zijn aangevraagd.</p>	<p>Voor informatie over bel- en buurtbussen zie: http://nl.wikipedia.org/wiki/Belbus en http://nl.wikipedia.org/wiki/Buurtbus http://buurtbus.net/</p> <p>Belgisch voorbeeld: http://www.delijn.be/over/aanbod/belbus.htm</p>
--	--	--

1 B.5: De auto als het moet

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Grote 'mobiliteitsveroorzakers' zoals kantoor- en mbo-/hbo-locaties worden alleen nog rondom het station en OV-haltes gebouwd.</p>	<p>Denk ook aan grote werkgevers of evenementenlocaties als voorbeeld. De negatieve tegenhanger van dit punt luidt: Er komen in elk geval geen nieuwe wegen in/rond [Gemeente].</p>	<p>Het Radboudziekenhuis in Nijmegen: fietsgebruik werknemers verdubbeld (informatie van werkgroep Exact GroenLinks)</p> <p>Zie ook 1B: Parkeren.</p>

<p>Er komen transferia, met goede verbinding met de binnenstad. Het centrum wordt autoluw/autovrij, omzoomd door een autoluwe binnenring.</p>	<p>Typisch 'stadsprobleem'. Mensen die met de auto naar het centrum willen, laten hun voertuig aan de rand van de (binnen)stad achter op transferia; van daar zorgen goedkope/gratis fietstaxi's en pendelbussen voor een snelle en comfortabele verbinding naar hartje stad.</p>	<p>Utrecht zet in op openbaar vervoer, fiets, schoner vervoer en meer kwaliteit in de openbare ruimte. 'Tot nu toe lag in het mobiliteitsbeleid van Utrecht de nadruk op het oplossen van verkeersproblemen en niet op de vraag in hoeverre de kwaliteit van de stad kon verbeteren. Dat draaien we nu om door te beschrijven welke soorten van mobiliteit we in de stad willen, gezien vanuit de kwaliteit die de stad moet krijgen.'</p> <p>http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=363893</p> <p>Nota Nijmegen Duurzaam Bereikbaar</p> <p>'Een groene doorstroomroute om het centrum heen, nieuwe transferia aan de rand van de stad waar automobilisten kunnen overstappen op openbaar vervoer of de (elektrische) fiets, toevoeging van de lijn Beuningen – Station Goffert – Heyendaal aan het toekomstige netwerk van HOV-lijnen in de stad, en verdere uitbreiding van het netwerk van snelfietsroutes.'</p> <p>http://www2.nijmegen.nl/wonen/verkeervervoer/beleid</p>
<p>We stimuleren het gebruik van milieuvriendelijke auto's. [Gemeente] beschikt daarom over vier jaar over een netwerk van elektrische auto-oplaadpunten. De daar gebruikte elektriciteit is uiteraard opgewekt met zon- of windenergie.</p>		<p>Zoem is het eerste deelautosysteem van Nederland dat 100% elektrische voertuigen aanbiedt: http://s-hertogenbosch.groenlinks.nl/z/oem</p>
<p>Het gemeentelijke wagenpark wordt 's avonds en in het weekend beschikbaar gesteld als deelauto's.</p>		<p>Afkomstig uit het landelijke basisprogramma van Groen (onze Vlaamse zusterpartij): http://www.groen.be/ideen/programma_16.aspx</p>

<p>Het gehele gemeentelijke wagenpark (vuilniswagens, milieubeheer, auto's B&W, veegwagens, etc.) gaat over op elektrisch rijden.</p>		
<p>Op de ontsluitingswegen naar een wijk/stadsdeel bevorderen we de doorstroming (minder CO2-uitstoot, veiliger en prettiger rijden) door de invoering van een groene golf, plaatsing van doseer- en verkeerslichten en aanleg van rotondes.</p>		
<p>Het sluipverkeer door woonwijken wordt ontmoedigd door fysieke maatregelen en een maximumsnelheid van 30 km/uur. Dat laatste is ook veiliger.</p>		
<p>Er komen experimenten om wijkgedeeltes met smalle straten autovrij te maken. Zulke straatjes worden vanzelf plekken waar kinderen lekker kunnen spelen.</p>	<p>Benoem concrete wijken.</p>	
<p>Wijkbewoners mogen beslissen om hun straat meerdere malen per jaar autovrij te maken (voor buitenspeeldagen, buurtfeesten, rommelmarkten, etc.).</p>		<p>Afkomstig uit het landelijke basisprogramma van Groen (Vlaanderen): http://www.groen.be/ideen/programma_16.aspx</p> <p>Voorbeeld van kinderstraten: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/de-wijken-1/kinderstraat.htm</p>

1 B.6: Parkeren

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Meer ruimte voor mens, natuur en spelen. Je auto voor de deur parkeren is niet langer vanzelfsprekend. Bewoners die bewust kiezen voor een autoloze straat krijgen daar groen en speelruimte voor terug.	Vaak is het beter voor de leefbaarheid van de wijk om auto's aan de rand daarvan achter te laten en een stukje te lopen. Er komt daarnaast een strikter verkeersmanagement met onder meer parkeerabonnementen bij veroorzakers van grote vervoersstromen zoals onderwijsinstellingen, kantorencomplexen, vergadercentra etc.	
Een aantal parkeerplaatsen wordt gereserveerd voor 'auto delen'.		Meer informatie: http://www.milieucentraal.nl/themes/schoon-en-zuinig-op-weg/auto-delen
Bij nieuwbouw wordt de parkeerruimte op eigen terrein gerealiseerd (e.v. ondergronds/in de hoogte).		

<p>Het parkeren van auto's kost veel openbare ruimte. Autobezitters krijgen de maatschappelijke kosten hiervan in rekening gebracht: in de hele / bepaalde delen van de gemeente moet worden betaald om de auto te parkeren.</p>	<p>Dit is een – omstreden – toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt' ofwel van het doorberekenen van maatschappelijke kosten: op de plek die particuliere auto's innemen in de openbare ruimte kan geen groenstrook, plantsoentje of speelplek worden gerealiseerd.</p> <p>Het betreft een mogelijke extra inkomstenbron voor de gemeente, maar tegelijk ook een lastenverzwaring voor inwoners met een auto die geen parkeergelegenheid op eigen terrein hebben.</p> <p>Het gaat om de verandering van 'in principe gratis, tenzij' naar 'in principe betaald, tenzij'. In bepaalde gebieden kun je er ook voor kiezen parkeren gratis te maken/houden. Nu kent een aantal gemeenten al – vanwege de overlast van externe parkeerders – betaald parkeren in (de 'schilwijken' rond) de binnenstad, terwijl parkeren in de buitenwijken gratis is. In zulke gevallen is uitbreiding van betaald parkeren een logische vervolgstap.</p> <p>Benoem de delen van de gemeente waar je betaald parkeren wilt invoeren.</p> <p>'Gratis parkeren' bestaat overigens niet: de benodigde ruimte wordt uit de algemene middelen betaald, gevoed door de OZB.</p> <p>NB Het voorstel kan ertoe leiden dat voortuinen worden betegeld t.b.v. een parkeerplaats bij huis.</p>	
--	--	--

1 B.7: Schoon vrachtvervoer en slimme bevoorrading

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>De binnenstad wordt autoluw en de gemeente stimuleert bedrijven om een milieuvriendelijkere manier van bevoorrading voor winkels te bedenken.</p>	<p>De gemeente neemt het initiatief om de bevoorrading van de binnenstad veel geavanceerder aan te pakken: een overslagsysteem op elektrisch aangedreven kleinere voertuigen.</p> <p>Een fijnmazig systeem van elektrische busjes door de stad kan niet alleen een uitkomst zijn voor het goederen- en maar ook voor het personenvervoer. De gemeente kan de (binnen)stad autoluw maken, zodat bedrijven gedwongen worden na te denken over een andere wijze van bevoorrading. Ook kan de gemeente de zogeheten venstertijden als instrument inzetten: de tijden waarop vrachtwagens de winkelstraten in mogen ter bevoorrading. De gemeente heeft dus geen directe bevoegdheid maar via indirecte weg is beïnvloeding mogelijk.</p> <p>Let wel: elektrisch rijden op groene stroom.</p> <p>NB Dit vergt (mogelijk) afstemming met regiogemeenten.</p>	<p>Deventer Stadsdistributie is de enige vervoerder die buiten de venstertijden in de Deventer binnenstad de goederen met elektrische auto's duurzaam bezorgd: http://www.sallcon-werktalent.nl/7-ondernemers/19-onze-facilitaire-diensten/88-deventer-stadsdistributie.html</p> <p>Zie ook 1C: Schoon en veilig water.</p>
<p>Vervuilende auto's worden zoveel mogelijk geweerd: alleen de schoonste vrachtwagens/bestelbusjes mogen de stad in.</p>	<p>Een milieuzone is een gebied in de binnenstad van grote gemeenten waar de toegang voor vrachtwagens die te veel fijnstof en stikstofoxiden uitstoten beperkt is. Het doel van de milieuzone is om de luchtkwaliteit aan de normen te laten voldoen. Er komen afspraken met pizzeria's, taxibedrijven, postbedrijven, makelaars en andere ondernemers om elektrisch te rijden (e-fiets, e-scooter, e-bakfiets, e-auto).</p>	<p>Bron toelichting: http://www.milieuzones.nl/ Daar is ook een overzicht te vinden van de twaalf milieuzones in ons land.</p>

De gemeente gaat voor 'schone schepen' binnen de gemeentegrenzen.	Schone schepen krijgen korting op het havengeld. Zo stimuleren we dat binnenvaartschepen gaan voldoen aan het milieukeurmerk Green Award.	<p>Voorbeeld Dordrecht: http://cms.dordrecht.nl/dordt/ni_euws/dordrecht-stimuleert-schone-scheepvaart-en-wint-green-award?waxtrapp=uspfnpBsHaKIPtBFAFC</p> <p>Het keurmerk Green Award: http://www.greenaward.org/459-nederlands.html</p>
[Gemeente] werkt actief mee aan een verschuiving van wegvervoer naar vervoer per water en spoor.	Mogelijkheden: gerichte acquisitie van bedrijven, een kwaliteitsimpuls van de havens en 'natte' bedrijventerreinen, verdiepen van havens, verlengen van steigers en aanbrengen van (nuts)voorzieningen.	<p>Verbetering havens in Zwolle: http://www.zwolle.nl/artikel/Verbetering-Zwolse-havens-dankzij-provincie-en-rijk.htm</p> <p>Amsterdam: http://www.portofamsterdam.nl/Ned/Duurzaamheid/Duurzaamheid-Milieu.html http://www.portofamsterdam.nl/Ned/Duurzaamheid/Duurzaamheids-principles.html</p>
Het vliegtuig is de meest vervuilende vorm van transport. Wij verspillen geen overheidsgeld aan een regionale luchthaven.	Noem de luchthaven waar je tegen bent.	

1C Natuur

Tweet: Een groene gemeente is gezond, duurzaam en prettig om in te wonen.

Thema's:

1. Groen in de gemeente
2. Schoon en veilig water
3. Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving

1 C.1: Groen in de gemeente

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
		<p>Algemeen: http://www.groenkennisnet.nl</p>

<p>Bestaand groen blijft groen. De groene parels blijven behouden en daar zorgen we goed voor.</p>	<p>In kaart brengen van alle groen, als leidraad bij toekomstige plannen en bij beheer en onderhoud, in een groenstructuurplan. Benoem de waardevolle groene stukken, parken, natuurgebieden in je gemeente die je wilt behouden.</p>	<p>Voor de sociale functie van groen in de wijk: http://s-hertogenbosch.groenlinks.nl/sociaal-groen-wijken</p>
<p>Beeldbepalende, monumentale bomen en struiken blijven staan. Er komt groen voor iedereen in de buurt.</p>	<p>Er bestaat geen vastgestelde norm voor de hoeveelheid groen per woning. Wel is er een richtgetal van 75 m2 per woning.</p>	<p>Zwolle werkt met een lijst bijzondere bomen: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/bomen/bijzondere-bomen-5.htm</p> <p>Publicatie <i>Bomen in Zaanstad; Natuurlijk belangrijk</i>: http://edepot.wur.nl/136181</p>
<p>Buurtbewoners die hun straat/buurt willen vergroenen komen in aanmerking voor ondersteuning.</p>	<p>Denk aan: zelfbeheercontracten, groenonderhoud in medebeheer en eigen (kleinschalige) vergroeningsactiviteiten zoals geveltuinen. Let op: groen is ook een bron van conflicten. De een klaagt over het kappen van bomen, de ander klaagt over overlast van bomen. GL moet groenbehoud voorop stellen.</p>	<p>Groen moet je Doen: vormen van zelfbeheer in Utrecht – zie: http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=247180</p> <p>Gemeentebeleid Zwolle voor aanleg geveltuinen: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/geveltuin.htm</p> <p>Subsidieregeling groene daken en groene gevels: http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=302792</p>

<p>Om dieren in de natuur ruimte te geven, wil GroenLinks dat de groene gebieden zoveel mogelijk op elkaar worden aangesloten.</p>	<p>Locaties voor nieuwe groengebieden vormen bij voorkeur een brug tussen andere groengebieden. Dieren kunnen zo eenvoudig van het ene groengebied naar het andere gaan. Dat zorgt ervoor dat de populaties gezond blijven en stukken groen opnieuw bewoond kunnen worden. Binnen de groengebieden wordt gestreefd naar zoveel mogelijk natuurlijke biodiversiteit. De gemeente trekt samen op met buurgemeenten, regio en provincie voor het maken van natuurplannen, verbindingzones en het verwerven van middelen daarvoor. Binnen regio's wordt gezocht naar kansrijke locaties en kansen voor bijzondere soorten en biotopen. De gemeente accepteert dat gekozen natuurlocaties buiten de eigen gemeente kunnen liggen.</p>	<p>Biodiversiteit in Zoetermeer: http://www.zoetermeer.nl/wonen-vervoer/duurzaam-zoetermeer_44125/item/groenk-aart-en-visie-biodiversiteit-ter-inzage_37443.html</p> <p>Zie ook 1E: Dierenwelzijn.</p>
<p>[Gemeente] doet alles wat in haar vermogen ligt om de ecologische hoofdstructuur te realiseren. Waar mogelijk creëren we extra groene ruimte in de bebouwde kom.</p>	<p>Als gevolg van de bezuinigingen is de voltooiing van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) met de verbindingzones vertraagd. Medewerking van de gemeenten is cruciaal in dit proces. Grond die een agrarische bestemming heeft, zal eerst een natuurbestemming moeten krijgen. Meestal kan pas na aankoop van gronden de bestemming worden gewijzigd. Benoem de gebieden waar het om gaat.</p>	<p>Meer informatie over EHS: http://nl.wikipedia.org/wiki/Ecologische_hoofdstructuur</p>

<p>[Gemeente] houdt bij het ontwikkelen van gebieden van meet af aan rekening met de aanwezige natuurwaarden.</p>	<p>Kansrijke gebieden benoemen.</p>	<p>De Dierenwelzijnsnota van Zwolle bevat een protocol voor planontwikkeling: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/dieren/Dierenwelzijn-1.htm (zie pagina 9 van de download)</p> <p>Zie ook 1E: Dierenwelzijn.</p>
<p>Bij het beheer van het gemeentelijke groen staan biodiversiteit, bescherming van dieren en hun leefgebieden voorop. [Gemeente] ontwikkelt een eigen Gedragscode Flora en Fauna.</p>	<p>Er zal bijvoorbeeld een maaien kapverbod worden ingesteld tussen 15 maart en 15 juli om broedende vogels en andere dieren met jong hun rust te geven. Zowel in die periode als daarbuiten gelden de bepalingen van de Flora en Faunawet, deze biedt echter in veel gevallen niet voldoende bescherming.</p>	<p>Gedragscode Flora en Fauna Amstelveen: http://www.amstelveen.nl/web/artikel/College-stelt-gedragscode-Flora-en-faunawet-vast.htm</p> <p>Zie ook 1E: Dierenwelzijn.</p>
<p>Door de aanleg van fietspaden, kanoroutes, beter openbaar vervoer en kleinschalige recreatie bij de boer worden de groene gebieden beter toegankelijk.</p>		<p>Voorbeeld: robuuste groene loper Eindhoven-Oirschot Slowlane of Brainport Avenue Rond Eindhoven.</p>

1 C.2: Schoon en veilig water

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Er komt meer ruimte voor water om wateroverlast te beperken en hittestress te voorkomen.</p>	<p>Een klimaatbestendige gemeente is veilig voor overstromingen, heeft voldoende capaciteit om regenwater vast te houden en zal niet opwarmen tijdens een hittegolf.</p>	<p>Project Zaan-/IJ-oever (Amsterdam).</p>
<p>Regenwater wordt waar mogelijk niet via het riool afgevoerd, maar vastgehouden in de bodem of afgevoerd naar vijvers of kanalen.</p>	<p>Bevorderen dat woningen, gebouwen en terreinen zoveel mogelijk water opvangen, bufferen en infiltreren op hun eigen gebied en zo min mogelijk lozen op riool, straat, sloot of omliggende terreinen. [infiltratie voor nieuwbouw is verplicht/kan verplicht gesteld worden]</p>	

<p>Goederenvervoer over grachten en kanalen binnen de stad wordt gestimuleerd.</p>	<p>Milieuvriendelijk, weinig 'verkeershinder' en bovendien goed voor het stadsbeeld.</p>	<p>In Utrecht kent men de 'bierboot': http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=316811</p> <p>Zie ook 1B: Schoon vrachtvervoer en slimme bevoorrading.</p>
<p>We realiseren alternatieve, tijdelijke waterbergingslocaties (parkeergarages, sportvelden, vijvers in parken) om de wateroverlast bij extreem hevige regenbuien te kanaliseren.</p>	<p>Concreet benoemen waar dit kan.</p>	<p>Rotterdam: waterplein http://www.hhdelfland.nl/actueel/@42029/eerste-waterplein/ http://www.youtube.com/watch?v=5bkXGAAF0ms&feature=youtu.be</p>
<p>Langs vijvers, vaarten en kanalen worden, daar waar effectief, natuurvriendelijke oevers aangelegd.</p>	<p>Natuurvriendelijke oevers zijn goedkoper in onderhoud en leveren een bijdrage aan de waterkwaliteit. Ze zien er bovendien fraaier en kleurrijker uit.</p>	
<p>We pakken de wateroverlast aan. De komende jaren wordt de riolering vernieuwd. Daarbij wordt het hemelwater gescheiden van het afvalwater ingezameld (voor zover dat nog niet is gedaan).</p>	<p>Scheiding voorkomt overbelasting van het rioolstelsel.</p> <p>De gemeente kan in samenwerking met het waterschap een gezamenlijk investeringsplan maken om het rioolbeheer klimaatbestendig en kosteneffectief te maken.</p> <p>Let op: Aanpassing van riolering vergt jarenlange investeringen. Een gemeente die hier niet tijdig werk van maakt, komt voor enorme uitgaven te staan. Gefaseerde aanpak riolering gelijktijdig laten plaatsvinden met renovatie van straten scheelt een hoop kosten (de straat hoeft maar één keer open).</p>	
<p>De gemeente bevordert het apart inzamelen van toiletwater en huishoudelijk afvalwater. Bij gescheiden watersystemen kunnen energie en grondstoffen makkelijker worden teruggewonnen.</p>		<p>Project Waterschoon (Friesland): http://www.waterschoon.nl/</p>

<p>De gemeente stimuleert mogelijkheden om water als energiebron in te zetten en grondstoffen uit afvalwaterstromen terug te winnen.</p>	<p>Het innovatief benutten van de waterkringloop als een systeem dat niet alleen water transporteert, maar ook als een potentiële energiebron, waarvan de energie nu vaak verloren gaat.</p>	<p>Warmte/koude-koppelingen (grondwater).</p> <p>In de wijk Zuidbroek in Apeldoorn worden 2500 woningen verwarmd door biogas uit rioolslib: http://www.energieprojecten.nl/pr_zuidbroek.htm</p>
<p>Door het aanleggen van meer aanlegsteigers, het creëren van meer zwemplekken in open water en picknickplaatsen langs het water kunnen we meer gaan genieten van het water.</p>	<p>Benoem concrete plekken. Hier gaat het om het optimaal benutten van water voor recreatie.</p>	
<p>De gemeente gaat actief aan de slag om belemmeringen en knelpunten voor vaarrecreatie weg te nemen op de plekken waar dit kan. In natuurgebieden blijven we voorzichtig om de rust niet teveel te verstoren.</p>	<p>Let op: waterplanten als fonteinkruid die welig tieren en waarover de pleziervaart klaagt, dragen wel bij aan een goede kwaliteit van het water. Zorg voor een goede belangenafweging tussen natuur en recreatie. Het is aan te bevelen bij aanplant hier rekening mee te houden, bijvoorbeeld door voor bepaalde planten te kiezen.</p>	
<p>De gemeente gaat inwoners stimuleren bewust met water om te gaan en start een regentonnenactie.</p>		<p>Voorbeeld uit Gouda: 'water uit eigen ton'</p>
<p>Om water te besparen stimuleert [Gemeente] het gebruik van 'grijs water', hemelwater en waterloze toiletten.</p>	<p>Tip: de gemeente kan ook adviezen voor waterbesparing geven in het kader van een duurzaam bouwadvies.</p>	<p>Voor de term grijs water: http://nl.wikipedia.org/wiki/Grijs_water</p>

1 C.3: Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Natuur in en om [gemeente] wordt zoveel mogelijk beschermd. Bouwen doen we zoveel mogelijk tussen de bestaande bebouwing.	Door een compacte stad spaar je het groene buitengebied. We bouwen zo veel mogelijk tussen de bestaande bebouwing en/of bij knooppunten van openbaar vervoer.	
Als er al in het buitengebied wordt gebouwd richten we de nieuwbouw slim in en benutten de kansen voor 'groene combinaties'.	Denk aan: - wijkontsluiting primair per fiets en OV (en sneller dan met de auto; dat heet dan 'omgekeerd ontwerpen!'); - schone wijkenergie; - woningrichting op het zuiden - waterpartijen, retentiebekkens die ook leefomgeving verfraaien.	
Bebouwde kom en buitengebied willen we beter met elkaar verbinden door het aanleggen van mooie fiets- en vaarroutes.	Bevordert recreatie in de directe omgeving i.p.v. eerst verre reis naar natuurgebied maken voor een wandeling/fietstocht.	
We geven prioriteit aan het verbeteren van de levenskwaliteit van achtergebleven buurten en wijken door de openbare ruimte daar te 'vergroenen' en 'verblauwen'.	Groen draagt bij aan een veiliger gevoel en een prettigere woonomgeving. Bovendien zorgt het voor meer sociale contacten bij bijvoorbeeld adoptiegroen in de wijk.	Meer informatie over het adopteren van groen door buurtbewoners in Zoetermeer: http://www.zoetermeer.nl/sport-vrije-tijd/adoptiegroen_3431/

<p>We gaan een actief leegstandsbeleid voeren: zo hoeft er niets nieuws te worden gebouwd en blijft groen behouden.</p>	<p>Gebruik van leegstaande bestaande panden kan helpen groen in en om de gemeente te behouden. Mogelijkheden voor leegstandbeleid: Op nieuwe kantoren en bedrijfspanden wordt een 'verwijderingsbijdrage' geheven, die wordt gebruikt om bestaande kantoren en bedrijfspanden om te bouwen tot bijvoorbeeld woningen of ze te slopen. Leegstand langer dan een jaar kan door gemeenten worden beboet met een leegstandsheffing. Bij langdurige leegstand kan een gemeente een kantoor of bedrijfspand tegen de marktwaarde vorderen om te renoveren of te slopen. Overbodige regels die ombouw belemmeren worden aangepakt.</p>	<p>Zie ook 2A: Midden- en kleinbedrijf (MKB) en 2B: Huurders worden goed beschermd.</p>
<p>In krimpende gemeenten proberen we niet de bevolking, maar de voorzieningen op peil te houden, zoals onderwijs, zorg, winkels en openbaar vervoer.</p>	<p>De demografische krimp in bepaalde gemeenten is een gegeven. We willen werken aan een voorzieningenniveau dat daarbij past en tegelijk bijdraagt aan de verbetering van de leefbaarheid van het gebied. Dat kan leiden tot kwantitatieve afbouw (denk aan sloop van flats) en het bevorderen van kleinschalige kwaliteit (bijvoorbeeld herstel van de oorspronkelijke streekgebonden bebouwing).</p>	
<p>Voor kinderen komen er 'natuuravonturen': speelplaatsen waar een kind met fantasie kan spelen en de natuur kan ontdekken.</p>		<p>Voor natuurlijk spelen zie: www.natuurlijkgroen.com</p> <p>Mooie combinatie met spelen voor kinderen met een beperking in Zwolle: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/parken/schellerdriehoek.htm</p>

<p>Parken, bermen en oevers worden ecologisch beheerd met meer bloemen en schuilplaatsen voor dieren. Ook worden nestvoorzieningen aangelegd, zoals nestkastjes voor vogels.</p>	<p>Beplanting wordt zoveel mogelijk met inheemse soorten uitgevoerd, omdat daar inheemse insecten en vogels op afkomen.</p> <p>Dit sluit aan bij het programmapunt: aanleg natuurvriendelijke oevers.</p>	<p>http://www.biodiversiteit.nl/slag/voorbeelden/natuur-de-brabantse-achtertuin</p> <p>De gemeente Boxtel heeft via het project 'Biodiversiteit in de achtertuin' duizend gezinnen, tegen kostprijs, voorzien van bijzondere planten en struiken en dierenverblijven ter vergroting van de biodiversiteit. Het project is overgenomen door andere Brabantse gemeenten zoals Vught en Heusden.</p>
<p>Er komen groene daken op gemeentelijke gebouwen en de gemeente bevordert de aanleg van groene daken bij andere organisaties en particulieren.</p>	<p>Groene daken leveren een bijdrage aan energiebesparing, hittebeperking en het vasthouden van warmte.</p> <p>NB (basis)schoolgebouwen vallen (meestal) onder gemeentelijk eigendom.</p>	<p>Subsidieregeling groene daken en groene gevels: http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=302792</p> <p>Zie ook 1D: Duurzaam wonen en bouwen.</p>
<p>We bevorderen stadslandbouw (<i>urban farming</i>) en het aanleggen van gezamenlijke 'moestuinen'. Voedsel moet weer dichterbij de inwoners komen.</p>	<p>Basisscholen kunnen moestuinen gebruiken om kinderen iets te leren over natuur en voedselproductie, ook geschikt om kooklessen te geven ('integratie').</p> <p>Liggen er langdurig gronden braak in de gemeente omdat de geplande ontwikkeling stagneert? Ideaal gebied om tijdelijk te bestemmen/gebruiken voor stadslandbouw!</p>	<p>Groen als verbinder in de Heerlense krachtwijk: Meezenbroek-Schaesbergerveld-Palemig: http://www.degroenestad.nl/Media/download/4325/DE_GROENE_STAD_APR2010.pdf</p> <p>Zaanstad: moestuin van Monet www.monetinzandam.nl</p> <p>Zwolle: http://stadslandbouwzwolle.nl/</p> <p>Zie ook 2A: Meer diensten van boeren.</p>
<p>Er komt meer natuuronderwijs voor kinderen.</p>	<p>Bijvoorbeeld via een natuurhuis. Natuurhuizen dreigen nu het slachtoffer te worden van gemeentelijke bezuinigingen.</p>	<p>Het Bewaarde Land in Boxtel biedt basisschoolleerlingen bijzonder natuuronderwijs: http://www.hetbewaardeland.nl/</p>

(Basis)scholen stimuleren we om groene schoolpleinen te creëren en schooltuintjes aan te leggen.		Dordrecht: natuur bij school. Heusden (duurzaamheids-, natuur- en milieuonderwijs op school): http://walterwoudloper.nl/epaper.php?epi=1 Zie ook 2D: Goed onderwijs in een goed schoolgebouw.
Bedrijventerreinen worden in samenwerking met bedrijven natuurvriendelijk ingericht.		Gemeente Zoetermeer: http://www.duurzamestad.nl/pdf/groenebedrijventerrein.pdf
Via agrarische natuurverenigingen ondersteunen we agrariërs die zich inzetten voor natuurbescherming, landschapsbeheer en dierenwelzijn.	Benoem namen van plaatselijke natuurverenigingen.	
Samen met boeren in de omgeving wordt gekeken of er mogelijkheden zijn om uit mest en andere afvalstoffen weer grondstoffen en energie te produceren. De gemeente stimuleert de totstandkoming van kringloopboerderijen: hergebruik van afval (mest) als grondstof (bemesting van akkers of energiebron).	Te denken valt ook aan een fonds 'groene en blauwe diensten' waarmee stadsbewoners de boeren betalen voor (de extra kosten die zijn verbonden aan) natuurlijk landschaps- en oever/waterbeheer	Voor informatie over groene en blauwe diensten: http://www.groeneblauwedienstenoverijssel.nl/groene-en-blaue-diensten-.html Zie ook 2A: Meer diensten van boeren.
We kiezen voor natuurlijk groenbeheer: onkruidbestrijding wordt op een duurzame wijze uitgevoerd.	Bijvoorbeeld met natuurlijke bestrijdingsmiddelen of schapen om de berm te begrazen.	Wandelende grasmaaiers: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/dieren/schaapskudde.htm Zie ook 1A: Schone en veilige leefomgeving.

1D Klimaat en energie

Tweet: Meer ondersteuning voor inwoners en bedrijven die vooruit willen, geen begrip voor verspilling.

Thema's:

1. Duurzaam wonen en bouwen
2. Energiezuinige bedrijven
3. Duurzame maatregelen vanuit de gemeente

4. Handhaving energieregels

1 D.1: Duurzaam wonen en bouwen

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>De gemeente begint in oude wijken met energiebesparende maatregelen.</p>	<p>Benoem de wijken die als eerste moeten worden aangepakt. Vooral oude woningen verbruiken veel energie. Hier wonen vaak mensen met een laag inkomen. Daarom maken we afspraken om deze woningen versneld te renoveren en te verbeteren. Afspraken: dat kan duiden op prestatieafspraken met corporaties, zoals bijv. in Zwolle de afspraak om minimaal naar label B/C te gaan. Maar in oude wijken is ook veel particulier woningbezit. Veel lastigere groep om te bereiken. Opties: aanbod besparing door isolatie voorrekenen, subsidieregeling, energiewinkel, bewustwordingscampagne.</p> <p>De gemeente kan een klimaatkaart (laten) maken, die vrij te gebruiken is door inwoners en bedrijven. Inzicht in de mogelijkheden is de halve winst. Zonder goede informatie is focussen van beleid niet mogelijk. Dus eerst kijken in welke wijken het meeste te halen is, dan in die wijken prioriteit om actie te ondernemen. Informatie is vrij beschikbaar.</p> <p>Dit hoeft niet te gebeuren met (dure) warmtescans, maar kan ook op basis van zaken als ouderdom en onderhoudstoestand in wijken beoordeeld worden. Breng ook gelijk de mogelijkheden om in de ondergrond warmte/koude-opslag toe te passen in beeld.</p>	<p>Warmtekaart: http://agentschapnl.kaartenbali.nl/gisviewer/viewer.do?code=311bc9828c8015a87e9d3dd8fd179ed8</p> <p>PV-kaart: http://www.gisplus.nl/wb/pages/zon-in-beeld.php en http://www.zonnig.haaglanden.nl</p> <p>Energie in beeld: http://www.energieinbeeld.nl/</p> <p>Zie ook 1D: Duurzaam wonen en bouwen.</p>

<p>Woningcorporaties gaan versneld betere energielabels realiseren voor hun woningen. Sociale huurders besparen hierdoor op de woonlasten.</p>	<p>Juist in de sociale sector kunnen woningcorporaties investeringen doen. Corporaties moeten dan wel de investeringen terugverdienen uit huurverhogingen. De gemeente kan hierbij helpen. De energiebesparing moet wel ruimschoots opwegen tegen de hogere huur (woonlastenwaarborg).</p> <p>NB: Ten gevolge van het kabinetsbeleid hebben vele corporaties zware financiële problemen. Van investeringen kan in deze gevallen nauwelijks sprake zijn.</p>	<p>Zie ook 2B: Woningcorporaties blijven bouwen en maken woningen energiezuinig.</p>
<p>Lokale energiecorporaties steunen wij bij vergunningverlening. De gemeente gaat hun creativiteit ondersteunen.</p>	<p>Lokale energiecorporaties kunnen veel bijdragen aan energiebesparing. Juist als inwoners zelf verantwoording hebben, zullen zij zuinig omgaan met energie. Daarnaast zorgen deze initiatieven voor samenhang in de wijken en betrokken inwoners.</p>	<p>E-Decentraal: http://www.e-lokaal.com/view.cfm?page_id=17799</p> <p>Lochem Energie: http://www.lochemenergie.net/</p>
<p>We geven bewoners tips over wat zij zelf kunnen doen om energie te besparen. Deur-aan-deur-voorlichtingsacties en gezamenlijke acties zijn bewezen succesvol. Er komen in [gemeente] lokale 'Energy Parties'.</p>	<p>Directe een-op-een-voorlichting kan inwoners over de streep halen om zelf aan de slag te gaan met besparen: verlichting, isolatie of zelfs een nieuwe installatie. Daarnaast inzetten op collectieve aanpak: isoleren met de hele straat, alle daken PV etc.</p>	<p>Deur-aan-deur-actie: http://www.boxmeer.nl/index.php?mediumid=7&pagid=253&stukiid=10003</p> <p>Voor snelle en duurdere bespaartips: http://www.bespaardaar.nl/</p> <p>Zie ook: Energy Party in Zoetermeer: http://www.zoetermeeractief.nl/home/nieuws-archieff/januari-2013/1473-aptroot-bezoekt-energy-party</p>
<p>We bevorderen eigen initiatieven op het gebied van energiebesparing. Vergunningen die nodig zijn voor besparingsmaatregelen worden snel en zonder obstakels gegeven.</p>	<p>Zo min mogelijk barrières opwerpen. Dit zorgt niet alleen voor meer besparing, maar ook voor minder 'loketfrustratie'.</p>	

<p>We ondersteunen besparingsmaatregelen met leningen en subsidies.</p>	<p>Per gemeente uitwerken.</p> <p>Pas wel op met dit voorstel: een gemeente is geen bank. Voor veel maatregelen bieden leveranciers zelf al financiering aan.</p>	
<p>Alle nieuwe gebouwen en woningen worden duurzaam gebouwd en we maken gebruik van innovatief aanbesteden.</p>	<p>Projecten in eigen gemeente benoemen. De markt vraagt duurzame woningen. Wat gebouwd wordt, is energiezuinig, van hoge kwaliteit en levensloopbestendig.</p>	<p>De gemeente Roermond wil energienotuloze woningen: http://www.energieplus.nl/nieuws/nieuws/roermond-wil-energienotuloze-woningen.301359.lynkx</p>
<p>We gaan in [Gemeente] hogere eisen stellen aan de energieprestatie van gebouwen dan landelijk verplicht is.</p>	<p>Waarschuwing: Nauwelijks af te dwingen, dus op basis van vrijwilligheid. Veel overleg nodig met marktpartijen. Ontwikkelaars zien er wel grote voordelen in: toekomstige kopers letten op de woonlasten, dus inclusief de stijgende energiekosten; dan is een energieneutrale woning een geweldig voordeel!</p>	<p>Voor innovatieve nieuwbouw in de woningbouw en utiliteitsbouw zie: http://www.excellentegebieden.nl</p>
<p>Energiezuinige en schone nieuwbouwprojecten krijgen korting op de grondprijs.</p>	<p>Door financiële prikkel besparing stimuleren. Budgetneutraal uit te voeren door traditionele projecten meer te laten betalen. Kan daarnaast een prikkel zijn om vastgoedmarkt vlot te trekken.</p>	
<p>Bij het plannen van nieuwe wijken en gebouwen wordt rekening gehouden met de optimale benutting van de zonnestand.</p>	<p>Door gebouwen direct slim te plaatsen, wordt het veel gemakkelijker zuinig te blijven en om zonnecellen te plaatsen. Ook kan het comfort omhoog (tuin/balkon op zuiden).</p>	

<p>Er komen groene daken [of zonnepanelen] op gemeentelijke gebouwen en de gemeente bevordert de aanleg van groene daken bij andere organisaties en particulieren.</p>	<p>Groene daken leveren een bijdrage aan energiebesparing, hittebeperking en het vasthouden van warmte.</p> <p>NB (Basis)schoolgebouwen vallen (meestal) onder gemeentelijk eigendom.</p>	<p>De integrale energievisie van GroenLinks Bodegraven-Reeuwijk is een concreet voorstel met aanbevelingen aan de gemeente om met inwoners en organisaties energie te besparen en meer gebruik te maken van duurzame, schone bronnen: http://bodegraven-reeuwijk.groenlinks.nl/node/94368</p> <p>De GroenLinks-afdelingen 's Hertogenbosch, Heusden en Vught organiseren het 'Groene Regio Festival'. Zij laten groene ondernemers en duurzame consumenteninitiatieven aan het woord. Hoe dragen duurzame en innovatieve bedrijven bij aan een betere wereld?</p> <p>Zie ook 1C: Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving.</p>
--	---	---

1 D.2: Energiezuinige bedrijven

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>De gemeente zet zich in om bedrijven en organisaties aan elkaar te koppelen om samen energie te besparen.</p>	<p>Door energiegebruik en productie beter af te stemmen en aan elkaar te koppelen, kan veel bespaard worden. De gemeente kan hier als makelaar een belangrijke rol spelen. Denk bijvoorbeeld aan wijkverwarming, het koppelen van de koelinstallatie van supermarkten aan warmteopslag onder de grond voor de wijk of kantoorgebouwen die een installatie delen met een woonwijk.</p>	<p>Over de transitie naar een energieneutraal gebied: http://www.duurzamegebiedsoontwikkeling.nl</p> <p>Het bedrijventerrein De Ecofactorij in Apeldoorn: http://www.informatiecentrumecofactorij.nl/</p>

<p>We bevorderen eigen initiatieven op het gebied van energiebesparing. Ondernemers die energie willen besparen worden ondersteund met kennis en bij de vergunningverlening.</p>	<p>Ook zonder geld kan al een extra duwtje worden gegeven. Steunen waar mogelijk met informatie en meedenken.</p>	<p>Zie ook 2A: Innovatieve bedrijven.</p>
<p>We gaan samen met winkeliers besparen: deuren dicht, efficiënter koelen, LED-verlichting toepassen, terrasverwarming ter discussie stellen.</p>	<p>Onnodig geopende deuren en slechte koelinstallaties zijn grote energievreters in winkels. De grootste verbruikspost in winkels is vaak verlichting. Er geldt een wettelijke verplichting dat wanneer het energieverbruik van een bedrijf groter is dan 50.000 kWh of 25.000 aardgasequivalenten per jaar, het bedrijf alle energiebesparende maatregelen moet nemen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder.</p>	

1 D.3: Duurzame maatregelen vanuit de gemeente

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Alle gebouwen van de gemeente worden zo snel mogelijk zeer energiezuinig gemaakt.</p>	<p>Indien mogelijk energieneutraal of energieleverend. We gaan echter op zijn minst naar energielabel B.</p>	
<p>In onze gemeente gebruiken we duurzame energie. De gemeente koopt uitsluitend groene elektriciteit in, waar mogelijk van Nederlandse bodem.</p>		
<p>Bij het klimaatbeleid werkt de gemeente nauw samen met de regiogemeenten; dat is effectiever en bovendien goedkoper.</p>	<p>[Gemeente] wordt lid van de Vereniging Klimaatverbond Nederland, want we willen niet zelf opnieuw het wiel uitvinden, maar resultaat boeken.</p>	
<p>We plaatsen zonnepanelen op bushaltes en onderzoeken of we lantaarnpalen overdag kunnen opladen voor 's nachts.</p>	<p>Bescheiden bijdrage, maar grote symboliek.</p>	

[Gemeente] neemt het initiatief tot het plaatsen van windmolens. Vanzelfsprekend worden omwonenden van meet af aan bij deze initiatieven betrokken.	Noem concrete plekken, bijvoorbeeld op het dak van het gemeentehuis of op een bedrijventerrein.	
---	---	--

1 D.4: Handhaving energieregels

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Bedrijven zijn wettelijk verplicht rendabele energiemaatregelen te nemen. Wij gaan controleren of dit echt gebeurt.	Nu al geregeld in de wet milieubeheer: wanneer het energieverbruik van het bedrijf groter is dan 50.000 kWh of 25.000 aardgasequivalenten per jaar moet het bedrijf alle energiebesparende maatregelen nemen met een terugverdiëntijd van 5 jaar of minder. Op deze manier kan het bevoegd gezag bij deze bedrijven vergaande maatregelen afdwingen en vaak meer dan 25% aan besparingen realiseren. Het grootste probleem hierbij is de handhaving. Alleen door voldoende personeelscapaciteit beschikbaar te stellen kan de gemeente motiveren (en uiteindelijk) dwingen om maatregelen te nemen.	
De gemeente maakt een plan om de energieprestatie van gebouwen bij oplevering consequent te controleren. Als beloftes niet waargemaakt worden, volgen sancties.	Een groot praktijkprobleem is de discrepantie tussen energieberekeningen en de daadwerkelijke energieprestatie van gebouwen. Daarom bij de oplevering heel streng zijn. Dit moet wel van tevoren bij de bouwpartijen duidelijk gemaakt zijn om lastige discussies te voorkomen.	

1E Dierenwelzijn

Tweet: Dieren hebben recht op een goed leven. Huisdieren krijgen de ruimte en worden goed verzorgd in nood.

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>[Gemeente] ontwikkelt dierenwelzijnsbeleid, waarvan een aantal onderwerpen hieronder is genoemd.</p>	<p>De gemeente zorgt voor goede <u>voorlichting</u> over dierenwelzijn: er komt een aparte up-to-date webpagina over dieren in [Gemeente] op de gemeentelijke website, met informatie over het dierenwelzijnsbeleid, waar inwoners informatie over diverse gerelateerde onderwerpen vandaan kunnen halen en met links naar alle relevante organisaties (Dierenbescherming, dierenambulance, dierenasiel, vogelopvang, kinderboerderij et cetera).</p>	<p>Over gemeentelijk dierenwelzijnsbeleid heeft de Dierenbescherming een nota, zie: http://www.dierenbescherming.nl/fileupload/dierenbescherming/def_notitie.pdf</p> <p>Zie ook het Initiatiefvoorstel gemeentelijk dierenwelzijnsbeleid van de werkgroep Dierenrechten van GroenLinks: http://werkgroepdierenrechten.groenlinks.nl/files/Nota_Gemeentelijk_Dierenwelzijn.pdf</p> <p>Zie ook: www.vogelbescherming.nl</p>
<p>[Gemeente] gaat via haar gemeenteloket adviseren over dierenwelzijn en natuur. Hier kunnen grondbezitters terecht met vragen over natuurbescherming, landschapsbeheer en dierenwelzijn.</p>	<p>De gemeente werkt samen met buurgemeenten, regio en provincie voor het uitwisselen van kennis en het maken van beleid. De gemeente stelt duidelijke grenzen voor de maat van agrarische bedrijven, stimuleert agrarisch natuurbeheer en biologische landbouw, maakt prestatieafspraken met agrariërs over het terugdringen van bestrijdingsmiddelen.</p>	
<p>Dierenwelzijn wordt een voorwaarde voor het gunnen van opdrachten voor beheer in de openbare ruimte.</p>		
<p>De gemeente geeft het goede voorbeeld door alleen biologische en dierproefvrije producten te kopen. In de catering van de gehele gemeentelijke organisatie wordt een ruim assortiment aan vegetarische producten verkocht.</p>		<p>Zie ook 3D: Denk mondiaal, handel lokaal.</p>

<p>[Gemeente] stimuleert het weiden van landbouwhuisdieren in de open lucht.</p>		
<p>Er komt adequate opvang voor zwerfdieren en in beslag genomen verwaarloosde dieren.</p>	<p>Het betreft een wettelijke verplichting: daarbij hoort adequaat vervoer en de opvang van zwerfende huisdieren en gewonde in het wild levende dieren.</p> <p>In veel gemeenten geldt dat er vaak andere organisaties zijn die voor de verschillende facetten zorgen. Zo is er vaak een apart asiel voor honden en katten, een of meerdere dierenambulances, een aparte opvang voor konijnen en knaagdieren en veel verschillende opvangen voor in het wilde levende dieren. Door het via één organisatie te regelen wordt zowel dier als inwoner sneller geholpen.</p> <p>De gemeente kan een overeenkomst sluiten met lokale dierenzorg instellingen voor de vergoeding van werkelijke kosten van dierenambulance, vogelopvang, knaagdierenopvang en asiel.</p>	<p>Door de diversiteit aan verschillende organisaties met bijbehorende telefoonnummers die zorg dragen voor vervoer en opvang van zwerfende huisdieren en gewonde in het wild levende dieren heeft de gemeente Nieuwegein een soort van aanbestedingstraject ingezet waarbij er sprake moest zijn één organisatie die a.h.w. onderaannemers zou inhuren voor diensten die ze zelf niet zouden kunnen uitvoeren en die alle activiteiten coördineert. Inwoners hoeven maar naar 1 telefoonnummer te bellen (m.u.v. 144 voor dierenmishandeling) en worden niet meer naar verschillende instanties doorverwezen. Voor zowel gemeente, inwoners als dieren een prettige en efficiënte manier van werken.</p>
<p>[Gemeente] stimuleert het chippen van huisdieren (honden en katten).</p>	<p>Veel huisdieren komen onnodig in het asiel terecht omdat de eigenaar niet achterhaald kan worden. De beste oplossing hiervoor is dat alle honden en katten gechipt zijn. Voor pas geboren honden geldt inmiddels een verplichting tot chippen, voor oudere honden en alle katten is dit helaas niet zo. In samenwerking met de lokale dierenartsen organiseert de gemeente een jaarlijkse chipactie (bijvoorbeeld op Dierendag) om het percentage gechipte honden en katten te vergroten. Ook letten we op dat er een goed systeem is voor gevonden en vermiste dieren, bijvoorbeeld via Amivedi.</p>	

[Gemeente] zorgt voor voldoende goede en schone losloopgebieden voor honden.	Eigenaren van honden krijgen duidelijke informatie over de plaatsen waar honden vrij mogen rondlopen.	
[Gemeente] moedigt hondenbezitters aan een gedragscursus te volgen met hun hond.		Voorlichting over het houden van huisdieren is beschikbaar bij LICG en de Dierenbescherming .
[Gemeente] creëert een vangnetregeling voor mensen die door omstandigheden niet in staat zijn voor hun huisdier te zorgen.	Steeds meer mensen kunnen vanwege hun financiële situatie niet meer voor hun huisdieren zorgen. De gemeente creëert een vangnetregeling waarop mensen een beroep kunnen doen (bij bijvoorbeeld onverwachte dierenartskosten of de afstandskosten voor het asiel) en/of voegt onverwachte dierenartskosten toe aan de regeling Bijzondere Bijstand.	
In het rampenplan houden we rekening met maatregelen voor de opvang van dieren.		
[Gemeente] neemt verkeersmaatregelen om dieren te beschermen.	Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld: het tijdelijk afsluiten van wegen tijdens de paddentrek, beperking van de maximumsnelheid in verband met overstekende dieren of het plaatsten van waarschuwingsborden voor overstekende eenden. Faunatunnels bieden dieren een veilig passage naar nabije leefgebieden (hier concrete wegen benoemen).	
Bij het beheer van het gemeentelijke groen staan biodiversiteit, bescherming van dieren en hun leefgebieden voorop. [Gemeente] ontwikkelt een eigen Gedragscode Flora en Fauna.	Er zal bijvoorbeeld een maaien kapverbod worden ingesteld tussen 15 maart en 15 juli om broedende vogels en andere dieren met jong hun rust te geven. Zowel in die periode als daarbuiten gelden de bepalingen van de Flora en Faunawet, deze biedt echter in veel gevallen niet voldoende bescherming.	Gedragscode Flora en Fauna Amstelveen: http://www.amstelveen.nl/web/artikel/College-stelt-gedragscode-Flora-en-faunawet-vast.htm

<p>[Gemeente] verbetert de mogelijkheden voor nestplekken en broedgelegenheid voor vogels in de stedelijke woonomgeving.</p>	<p>[Gemeente] stimuleert de aanleg van dichte hagen, nestkasten, zwaluwtorens, toepassing van vogelvides onder daken met PR en voorlichting, en afspraken met lokale en regionale organisaties. Inbouwen van mussenvides wordt verplicht bij alle nieuwbouwhuizen.</p>	
<p>[Gemeente] stimuleert de plaatsing van bijenkorven.</p>	<p>Bijenvolken zorgen voor bestuiving, bevorderen de biodiversiteit en monitoren milieueffecten.</p>	<p>Gemeente Huizen: http://huizen.groenlinks.nl/nieuws120624</p>
<p>[Gemeente] beperkt en ontmoedigt het gebruik van gewas- en insectenbestrijdingsmiddelen.</p>	<p>Soortenrijkdom van flora verbetert door selectief maaien. Het terugdringen van het gebruik van insecticiden, en vooral neonicotinoïden, is van belang van herstel van de bijenstand. Dat laatste is ook nodig om bestuiving van veel economische gewassen te garanderen.</p>	
<p>[Gemeente] bestrijdt overlast door in de vrije natuur levende dieren (zoals bruine en zwarte (huis)rat, de huismuis, konijnen, duiven en ganzen) op een diervriendelijke manier.</p>	<p>Sommige dieren moeten worden bestreden omdat ze overlast veroorzaken. Als schadelijk aangemerkte dieren zullen alleen in uiterste noodzaak worden bestreden, met methoden die bij het dier het minste leed veroorzaken. Wij zullen zo nodig actief preventiebeleid voeren.</p>	<p>Bron: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/dieren/Dierenwelzijn-1.htm</p>
<p>De gemeente stimuleert een diervriendelijk consumptiebeleid onder ambtenaren en gemeentelijke diensten.</p>	<p>Het gebruik van biologische producten (eventueel van producten met het Beter Leven kenmerk) en vegetarische producten wordt gestimuleerd. Visserijproducten moeten een MSC of ASC keurmerk dragen.</p>	
<p>[Gemeente] stelt grenzen aan de maximale maat van stallen en werkt niet mee aan megastallen.</p>	<p>Megastallen zijn slecht voor het welzijn van dieren, de kwaliteit van het milieu, de concurrentiepositie van kleinschaliger boeren en de grote stallen maken ons platteland lelijk en industrieel.</p>	

<p>GroenLinks wil de plezierjacht verbieden en het jagen op gemeentegronden uitbannen.</p>	<p>De jacht verandert de natuurlijke inrichting van het terrein en veroorzaakt veel dierenleed door onder meer half aangeschoten dieren die nog dagen lijden voordat ze sterven. Bovendien is de jacht niet nodig om in onze levensbehoeften te voorzien. Een nadeel van de jacht voor de dieren is, dat dieren vaak alleen verwond worden. Als de dieren niet worden teruggevonden, lijden ze nodeloos veel pijn. Voor dieren die overlast veroorzaken moet een diervriendelijke duurzame oplossing worden gezocht en schade moet door de gemeente worden vergoed (Zoetermeer). Bijvoorbeeld geen gewas verbouwen waar de dieren gek op zijn.</p>	
<p>[Gemeente] nodigt alleen circussen uit die zonder wilde dieren werken.</p>	<p>Het welzijn van wilde dieren is niet gewaarborgd bij gebruik in circussen. Er komt een verbod op het gebruik van wilde dieren in circussen (zie ook Regeerakkoord VVD-PvdA, 2012).</p>	<p>Het Heemskerkse Model waarbij een keuze wordt gemaakt voor circussen zonder wilde dieren houdt al zes jaar juridisch stand.</p>
<p>Vuurwerk heeft een grote impact op het welzijn van dieren. [Gemeente] beperkt daarom het afsteken van vuurwerk.</p>		<p>Zie www.vuurwerkoverlast.nl, initiatief van een aantal lokale GroenLinks-fracties.</p> <p>Zie ook 1A: Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval.</p>
<p>Dierenwelzijn wordt onder de aandacht gebracht van de kinderen in [gemeente].</p>	<p>Denk aan afspraken met scholen, organisaties en particulieren over bezoek aan dierenweides, kinder-/wijkboerderijen en educatie over dierenwelzijn.</p>	<p>Bron: http://www.zwolle.nl/wonen-leven/natuur-en-milieu/dieren/Dierenwelzijn-1.htm</p>

HOOFDSTUK 2 Basisprogramma 2014 - 2018

De sociale gemeente

Iedereen wil zijn of haar leven naar eigen inzicht kunnen inrichten. Dromen waarmaken. GroenLinks staat voor een lokale overheid die daarvoor de voorwaarden schept. Met meer kansen op werk, een fatsoenlijk inkomen, een betaalbare woning, uitstekend onderwijs en goede zorg. We willen die kansen eerlijk delen.

De stijgende werkloosheid baart ons grote zorgen. Het midden- en kleinbedrijf is belangrijk voor de werkgelegenheid en draagt bij aan de leefbaarheid van [gemeente]. Daarom hebben we oog voor de belangen van het MKB. In de bouwsector wordt door de crisis nauwelijks nog gewerkt. Veel kantoorgebouwen staan leeg. Tegelijk is er een grote vraag naar betaalbare woonruimte en aangepaste woningen. Samen met de woningbouwcoöperaties willen we in [gemeente] blijven zoeken naar mogelijkheden voor betaalbare nieuwbouw en renovatie van de bestaande bouw. Als wordt ingezet op energiebesparing en toepassing van duurzame energie, dan levert dat veel nieuw werk op. Bovendien lagere woonlasten voor de bewoners. De omschakeling naar een duurzame economie is dé uitdaging voor alle ondernemers en bedrijven. GroenLinks wil deze overgang faciliteren: groene en innovatieve koplopers alle kansen bieden.

Elk kind verdient een goede start, in een gezonde omgeving en met onderwijs dat achterstanden wegwerkt en talenten ontwikkelt. GroenLinks wil investeren in jeugd: ze de ruimte geven, met voldoende speel- en sportvoorzieningen. Jongeren uitdagen om zich in te zetten voor anderen en ze verantwoordelijkheid geven. We willen dat geen jongere voortijdig afhaakt: iedereen die leerplichtig is, zit op school of volgt een leerwerktraject. Het beroepsonderwijs sluit goed aan op het bedrijfsleven.

Mensen met wie het even niet goed gaat, die pech hebben of verkeerde keuzes hebben gemaakt, laten we niet vallen. En ook als je langer bent aangewezen op hulp van de overheid, moet je de regie over je eigen leven kunnen houden. We willen dat niemand in armoede leeft. We ondersteunen mensen bij het vinden van betaald werk of een andere maatschappelijke activiteit. Zo stimuleren we dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving. Van de Sociale Dienst verwachten we een 'uitrukmentaliteit'. Als mensen zich bij het loket melden omdat het water hen aan de lippen staat, wordt geen afspraak over zes weken gemaakt. Nee, die worden meteen geholpen.

GroenLinks gaat er vanuit dat ieder mens iets kan en wil, en dat mensen zich verantwoordelijk voelen voor elkaar. Het is goed als mensen elkaar ondersteunen en hun zorg en welzijn onderling regelen; dat er een meer zelfredzame, solidaire samenleving ontstaat. Samenredzaamheid in wijken en buurten, waarbij ook 'zorgvragers' en ouderen een actieve bijdrage kunnen blijven leveren aan de samenleving. Maar zelfredzaamheid vraagt ook om een lokale overheid die investeert om het zelfstandig functioneren van inwoners mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door gerichte hulp, het creëren van ontmoetingsplekken of het ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers. Een gemeente die samen met haar inwoners zoekt naar een passende oplossing van hun problemen. Zij zijn daarbij het uitgangspunt, niet het aanbod van allerlei instellingen. Deze ontzorging stelt mensen in staat om hun eigen leven vorm te geven.

Paragrafen:

- 2A. Duurzame economie en werk
- 2B. Wonen in een duurzame gemeente
- 2C. Kansen voor de jeugd
- 2D. Onderwijs
- 2E. Sport
- 2F. Inkomen en uitkering
- 2G. Participatie en werkgelegenheid
- 2H. Zorg en welzijn

2A Duurzame economie en werk

Tweet: De transitie naar een duurzame economie is dé uitdaging voor alle ondernemers. Energiebesparing, duurzame energieopwekking en mobiliteit zijn de uitgangspunten. Dat levert veel nieuwe banen op!

Thema's:

1. Midden- en kleinbedrijf (MKB)
2. Innovatieve bedrijven
3. Steun voor coöperatief ondernemen
4. Duurzame bedrijventerreinen
5. Veelzijdige werkgelegenheid
6. Meer diensten van boeren
7. Gelijke kansen op de arbeidsmarkt
8. Gemeente, onderwijs en bedrijfsleven werken samen

2 A.1: Midden- en kleinbedrijf (MKB)

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
We bieden het midden- en kleinbedrijf meer ruimte om zich te vestigen in woonbuurten.	Het midden- en kleinbedrijf is belangrijk voor de lokale werkgelegenheid: het zorgt voor veel banen, een goede mix van wonen en werken, en draagt bij aan de leefbaarheid in wijk en buurt. Lokaal verankerde bedrijven zorgen voor meer duurzame werkgelegenheid dan de grillige multinationals.	
Goede gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers. Er komt één (ondernemers- of bedrijven)loket waar ondernemers en starters terecht kunnen voor al hun vragen.	Denk aan informatie over bijvoorbeeld vergunningen, belastingen, personeelsvraagstukken. Digitalisering van gemeentelijke informatie en begeleiding zorgt voor minder administratieve lasten.	Zie ook 3E: Klantvriendelijke dienstverlening.
[gemeente] werkt samen met ondernemers aan prettige en veilige winkelgebieden.	Regelmatige contacten tussen gemeente en bedrijfsleven: voor afstemming, ondersteuning, en veilige winkelgebieden. Bijvoorbeeld over bevoorrading, winkeltijden, aanpak criminaliteit, verbetering van leefbaarheid en imago.	Momenteel wordt in circa 400 winkelgebieden tussen ondernemers, gemeente, politie en brandweer samengewerkt in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen.

<p>Samen met winkeliers worden afspraken gemaakt over de (zondag)openstelling van winkels.</p>	<p>Gemeenten hebben steeds meer vrijheid gekregen op openingstijden vast te stellen. In de Tweede Kamer is GroenLinks voorstander van winkelopenstelling op zondag. In feite wordt de keuze aan de ondernemers zelf gelaten. Op lokaal niveau nemen GroenLinks-fracties soms een ander standpunt in, waarbij o.a. sociale argumenten een rol spelen (bescherming kleine ondernemers). Gezamenlijke afspraken met winkeliers (ook over avond- en nachtopenstelling zijn nodig. Regionale afspraken kunnen een uitweg bieden om oneerlijke concurrentie tussen gemeenten tegen te gaan.</p>	
<p>Ondernemers worden tijdig geïnformeerd over geplande wegwerkzaamheden en oplossingen om de toegankelijkheid te garanderen.</p>	<p>Zo is de financiële schade van de overlast te beperken.</p>	
<p>We gaan bestaande winkelcentra versterken, in plaats van nieuwe winkels bijbouwen.</p>	<p>Bij ontwikkeling van nieuwe winkelcentra wordt kritisch gekeken naar nut en noodzaak: economische ontwikkeling, bevolkingssamenstelling (krimp, vergrijzing), toename internetaankopen. Ook naar de gevolgen voor de bestaande winkelgebieden.</p>	<p>Detailhandel Nederland waarschuwt voor de ontwikkeling van nieuwe winkelgebieden aan de randen van de steden, terwijl de leegstand in de binnensteden oploopt. Zie: www.dedetailhandel.nl</p>
<p>GroenLinks pakt verloederings en leegstand in winkelstraten/centra aan.</p>	<p>Benoem concrete locaties. Samen met vastgoedeigenaren en ondernemers worden verloederde winkelstraten en winkelcentra aangepakt: via branchering, veiligheidsmaatregelen, inrichting en presentatie, actieve werving van kandidaten voor leegstaande panden, stimuleringsregelingen en een verbeterplan voor de openbare ruimte. Waar dit niet kansrijk is, verdienen sanering en herbestemming de voorkeur.</p>	<p>In het centrum van krimpgemeente Heerlen tracht men leegstaande winkelpanden meer uitstraling te geven met gevelaankleding, etalagevulling, maar ook door tijdelijke ingebruikname op een kwalitatief hoger niveau (bijvoorbeeld: met promotieactiviteiten voor IKEA of GaiaPark). Dit moet een doemscenario (spookstad) voorkomen waardoor steeds meer winkeliers vertrekken. Zie ook 1C: Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving.</p>

<p>Er komen gunstige regelingen voor startende buurtwinkels in wegwijnende winkelstraten, probleemwijken, kleine woonkernen en landelijke (krimp)gebieden.</p>	<p>Via tijdelijke belastingverlaging (OZB) voor startende ondernemingen is dat mogelijk. Lastenverlichting kan hier voor meer bedrijvigheid en groei van de werkgelegenheid zorgen. De belangrijkste drempels voor startende ondernemers zijn de hoge huren, de lonen van werknemers en de risico's die ze zelf lopen (het is erg duur voor hen om zich te verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid en te sparen voor een pensioen). De gemeente kan helpen met het beschikbaar stellen van leegstaande (gemeentelijke) panden en collectieve voorzieningen, zoals een broodfonds.</p>	<p>De gemeente Heerlen financierde het project 'buurteconomie' met o.a. EU-bijdrage.</p>
<p>Binnenstedelijke locaties en verouderde bedrijfspanden (industriële erfgoed) gaan we beter benutten voor creatieve bedrijvigheid.</p>	<p>Benoem concrete locaties. Hierbij gaat het om ruimte voor bijvoorbeeld een ambachtelijke meubelmaker, een eetcafé, fietsenmaker of fietsverhuur, een grafisch ontwerp bureau, financiële of administratieve dienstverlening. Ook goedkope en soms vervallen ruimtes in oude wijken ('rafelrandjes') en verouderde industriële omgevingen zijn hiervoor uitstekend geschikt.</p>	
<p>Er komt een bedrijvencentrum /verzamelgebouw voor startende ondernemers.</p>	<p>Met speciale faciliteiten als huurgewenning en professionele begeleiding bij de bedrijfsvoering.</p>	
<p>De sociale dienst is ruimhartig voor zelfstandige ondernemers in armoede.</p>	<p>De sociale dienst is ruimhartig om zelfstandigen die tijdelijk geen inkomsten genereren te ondersteunen, vanzelfsprekend gebaseerd op een gedegen ondernemersplan en perspectief voor de toekomst.</p>	

2 A.2: Innovatieve bedrijven

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
De gemeente stimuleert initiatieven rond de opwekking van duurzame energie en het vermijden van CO2-uitstoot.	Warmtekrachtkoppeling, zon, wind en biomassa uit reststromen.	
We geven voorrang aan duurzame, innovatieve en creatieve ondernemers.	<p>Concrete maatregelen kunnen zijn:</p> <p>De toewijzing van overheidsopdrachten gebeurt aan de hand van duurzaamheidscriteria.</p> <p>De gemeente bevordert de oprichting van een platform voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Het is belangrijk dat ondernemers bij elkaar worden gebracht: elkaar leren kennen, elkaar inspireren en samen projecten ontwikkelen.</p> <p>De gemeente looft een prijs uit voor de 'duurzaamste ondernemer van het jaar', die heeft aangetoond te investeren in de best beschikbare technologie.</p>	<p>Criteria van het inkoopbeleid van de gemeente Nijmegen: http://www2.nijmegen.nl/ondernemen/bedrijf_starten_wijzigen_of_beeindigen/inkoopbeleid/_rp_center1_elementId/1_29419</p> <p>In Apeldoorn bespreken ondernemers van het bedrijventerrein Ecofactorij met elkaar duurzaamheidsmaatregelen: http://www.informatiecentrumecofactorij.nl</p> <p>Zie ook www.mvonderland.nl en www.duurzaamondernemen.nl</p> <p>Zie ook 1D: Energiezuinige bedrijven.</p>
Renovatie en verduurzaming van woningen en bedrijfsgebouwen wordt gestimuleerd.	Juist vanwege het positieve effect op de werkgelegenheid voor bouw- en toeleveringsbedrijven en de koopkracht. Extra urgent vanwege de stagnerende bouwmarkt.	

2 A.3: Steun voor coöperatief ondernemen

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Duurzame projecten die worden opgezet door ondernemers of inwoners, worden ondersteund.	Inwoners en bedrijven die een innovatief, duurzaam project willen starten, ondersteunen we bij het zoeken naar alternatieve financiering door inwoners zoeken. Bijvoorbeeld doordat de gemeente een platform voor 'Crowdfunding ondernemen' opricht en onderhoudt.	
Bewoners die samen een coöperatie oprichten kunnen gebruik maken van de faciliteiten van het ondernemersloket.		

2 A.4: Duurzame bedrijfsterrinen

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Bedrijfsterrinen worden duurzaam gemaakt of ingericht.	<p>Benoem concrete locaties.</p> <p>Braakliggende vervuilde bedrijventerrinen worden versneld gesaneerd.</p> <p>Het verdient de voorkeur dit aan te pakken in samenwerking met de particuliere sector.</p>	<p>De provincie Brabant en gemeente Tilburg schreven een prijsvraag hiervoor uit: http://www.duurzaam-ondernemen.nl/detail_press.phtml?act_id=8847</p> <p>Voorbeeld: gemeente Apeldoorn.</p>
Intensief ruimtegebruik is het uitgangspunt: bedrijfsactiviteiten worden zoveel mogelijk geclusterd.	Bij de ontwikkeling van bedrijventerrinen proberen we gesloten grondstoffenkringlopen en CO2-neutraliteit te realiseren. Dit vereist een regionale benadering.	

<p>Kantoren bouwen we op knooppunten van het openbaar vervoer.</p>	<p>Zo zorgen we voor goede bereikbaarheid en voldoende ruimte voor bedrijven en kantoren in de toekomst. Hier gaat wel een stap aan vooraf: eerst de bestaande kantoorlocaties optimaal benutten alvorens na te denken over nieuwbouw.</p>	
<p>Elk groot bedrijf wordt gestimuleerd tot het maken van een bedrijfsvervoersplan voor vrachtvervoer en het woon-werkverkeer van werknemers.</p>	<p>De gemeente heeft hiervoor geen directe bevoegdheid, wel is via indirecte weg beïnvloeding mogelijk: de gemeente kan de binnenstand dusdanig autoluw maken dat bedrijven op een ander manier over bevoorrading moeten nadenken. Bijvoorbeeld om aan de rand van de stad distributiecentra in te richten waar voorraad wordt afgeleverd en van waaruit de winkels in centrum op milieuvriendelijke wijze door kleine elektrische vrachtwagentjes worden bevoorrad.</p>	<p>Zie ook 1B: Verkeer en vervoer.</p>

2 A.5: Veelzijdige werkgelegenheid

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>GroenLinks wil bedrijven aantrekken die milieuvriendelijk werken en tegelijk de werkgelegenheid in [gemeente] versterken. Daarbij kijken we beter naar wat onze regio nodig heeft.</p>	<p>Bij het aantrekken van bedrijven ligt de nadruk op milieuvriendelijke groeisectoren die tegelijk de werkgelegenheid versterken.</p> <p>Een minder eenzijdige economische ontwikkeling van de regio geeft meer economische veerkracht. Ook de risico's van werkloosheid kunnen beter worden opvangen.</p>	

<p>De sterke kanten van de gemeente en de regio worden optimaal benut voor ontwikkeling van de economie en de werkgelegenheid. Daarom wil GroenLinks inzetten op ... (afhankelijk van de situatie; bijv. ontwikkeling van toeristische sector).</p>	<p>Zoek naar de sterke kanten van jouw gemeente en benut die voor economische doelen.</p> <p>De gemeente heeft weliswaar geen directe invloed op de economische dynamiek. Die wordt primair bepaald door factoren als goed ondernemerschap, productiviteit en innovatievermogen. Maar ook andere zaken spelen mee: de beschikbare ruimte, de ligging en bereikbaarheid, de beroepsbevolking en arbeidsmarkt, de woningmarkt en andere kwaliteiten van de leefomgeving, zoals sociale en culturele voorzieningen. Het stimuleren van de lokale werkgelegenheid/economie is een zaak van lange adem en van veel externe factoren afhankelijk. Wel kan de gemeente op basis van potentiële mogelijkheden (sterkte/zwakte-analyse) bepaalde ontwikkelingen stimuleren, bijvoorbeeld door zelf ook te investeren in bepaalde gebieden in de gemeente.</p>	<p>De gemeente Huizen, gelegen aan het Gooimeer en met een mooi groen achterland, ontwikkelt haar kunststrook voor meer recreatie en toerisme, met de daarbij behorende werkgelegenheid. Een oud bedrijventerrein aan de haven is gesaneerd en in samenwerking met de andere Gooise gemeenten tracht men de toerismebranche in de regio te versterken door het aanwezige potentieel aan overnachtingsmogelijkheden, attracties, e.d. beter op elkaar af te stemmen en te versterken.</p> <p>Breda benut haar centrale ligging in de Benelux, de aanwezigheid van een hoogopgeleide bevolking en de kwaliteit van de binnenstad voor de ontwikkeling van de vrijetijdsindustrie.</p> <p>Andere voorbeelden zijn de ontwikkeling van het Science Park in Amsterdam en de profilering van Wageningen als Food Valley.</p>
---	--	--

2 A.6: Meer diensten van boeren

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>We willen een multifunctionele landbouw stimuleren: boeren krijgen de mogelijkheid om meer diensten aan te bieden.</p>	<p>Landbouw is nog steeds de grootste gebruiker van de open ruimte en speelt dus een belangrijke rol in de instandhouding en het beheer van het landschap. Om zijn rol als beheerder van de open ruimte in verstedelijkte gebieden te kunnen blijven vervullen, dient de landbouw, ook voor jonge ondernemers, voldoende overlevingskansen te hebben. Om in te spelen op actuele en toekomstige maatschappelijke uitdagingen (bijvoorbeeld lokale voetafdruk, klimaatverandering) en op specifieke wensen van stedelingen (bijvoorbeeld recreatie) wordt er ingezet op de transitie naar een meer multifunctionele landbouw. Deze 'brede boeren' kunnen naast landbouwproducten ook andere diensten leveren, zoals toerisme (kamperen bij de boer, theetuin), productenverkoop, educatie, zorg, natuurbeheer, vergaderlocatie. In krimpregio's kunnen boeren zo wegvallende voorzieningen deels compenseren (denk aan verkoop van levensmiddelen en pakketpostbezorging).</p>	
<p>Waar mogelijk wordt duurzame land- en tuinbouw in het stedelijke gebied versterkt. We creëren ruimte voor stadsboerderijen.</p>	<p>Indien dit ruimtelijk en economisch mogelijk blijkt, kan dit ook bijdragen aan een kortere voedselketen. Inwoners komen zo gemakkelijker in contact met duurzame landbouw en zien dat de melk van een koe en niet uit de supermarkt komt.</p>	<p>In verschillende gemeenten (Rotterdam, Almere, Culemborg, Amsterdam) zijn succesvolle stadsboerderijen gestart. Zie bijvoorbeeld: www.stadboerderijrotterdam.nl!</p> <p>www.creativecitylab.nl/tag/innovatielab</p> <p>Zie ook 1C: Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving.</p>

Stedelijke en randstedelijke biolandbouw gaat direct aan het stedelijk gebied leveren.		Denk aan directe verkoop of levering via een boerenmarkt. Andere kleinschalige alternatieven (bijvoorbeeld volkstuinten) kunnen hierbij worden betrokken.
De gemeente promoot streekproducten; ze gebruikt consequent duurzame producten bij activiteiten en evenementen.		
De gemeente stimuleert de totstandkoming van kringloopboerderijen: hergebruik van afval (mest) als grondstof (bemesting van akkers of energiebron).		

2 A.7: Gelijke kansen op de arbeidsmarkt

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
De gemeentelijke organisatie wordt een voorbeeldwerkgever op het punt van diversiteit.		
Met het bedrijfsleven maken we afspraken over het in dienst nemen van jongeren, ouderen, laaggeschoolden en personen met een handicap.	<p>Sowieso afspraken over mensen in een uitkeringssituatie. Het gaat hierbij niet zozeer om kenmerken als leeftijd of gender maar om persoonlijke afstand tot de arbeidsmarkt.</p> <p>In het Sociaal Akkoord (april 2013) is afgesproken dat werkgevers extra mensen met een arbeidsbeperking in dienst nemen. De gemeente geeft het goede voorbeeld: ze streeft ernaar in 2018 5% werknemers met een arbeidsbeperking in dienst te hebben.</p>	

Bij opdrachten en aanbestedingen eist de gemeente een sociale bijdrage in de vorm van stageplekken, leerwerktrajecten of begeleiding van maatschappelijk kwetsbare groepen.	De gemeente zoekt alternatieven voor inwoners die op de reguliere arbeidsmarkt uit de boot vallen: ze maakt werk van de ontwikkeling van buurtdiensten – de sociale economie.	Zie ook 2G: De gemeente creëert een passend aanbod.
---	---	---

2 A.1: Gemeente, onderwijs en bedrijfsleven werken samen

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
We zorgen dat er een goed regionaal Werkgeversservicepunt komt. Samenwerking tussen gemeenten, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven stimuleert de innovatie op de werkvloer en biedt werkervaring voor scholieren/studenten.	In een regionaal WerkgeversServicepunt werken UWV, regiogemeenten (sociale diensten, economische zaken), SW-bedrijven, onderwijsinstellingen en kenniscentra samen. <i>Social return</i> , participatieplaatsen en dergelijke komen het best tot stand in dit regionale samenwerkingsverband. De kracht hiervan is de regionale aanpak (arbeidsmarktregio's). Een bundeling van krachten zorgt ook voor kostenbesparing bij alle organisaties.	Werkgeversservicepunt Rijnmond: http://www.wsprijnmond.nl

2B Wonen in een duurzame gemeente

Tweet: Een betaalbare en energiezuinige woning voor iedereen.

Thema's:

1. Iedereen een passende woning
2. Woningcorporaties blijven bouwen en maken woningen energiezuinig
3. Voldoende kamers voor jongeren
4. Huurders worden goed beschermd

2 B.1: Iedereen een passende woning

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>De gemeente stimuleert de bouw van sociale huur- en koopwoningen.</p>	<p>GroenLinks wil een ongedeelde gemeente. Daarom stimuleren we sociale woningbouw. Dat doen we onder andere door hiervoor lagere grondprijzen te rekenen en lagere plankosten in rekening te brengen.</p> <p><u>Let op:</u> Nederland kent verschillende woningmarkten. In het westen van het land is nog steeds een grote behoefte aan woningen, terwijl in het noorden, oosten en zuiden (vooral waar sprake is van bevolkingskrimp) overschotten zijn, ook aan sociale huurwoningen. Er dient dan ook een beleid te worden gevoerd dat specifiek is gericht op de lokale en regionale woningmarkt.</p>	
<p>We willen een gemeente met gemêleerde wijken. Daarom bouwen we duurdere woningen in armere wijken en goedkope woningen in duurdere wijken.</p>	<p>Het percentage betaalbare (huur of koop) woningen is belangrijk voor een ongedeelde stad met gemêleerde wijken. Per stadsdeel/wijk bepaalt de gemeente hoeveel betaalbare woningen beschikbaar moeten zijn. Zo'n percentage geldt voor bestaande woningen (hoeveel woningen mogen stijgen in huurprijs, hoeveel huurwoningen mogen worden verkocht) maar ook voor nieuwbouwprojecten.</p>	<p>Voorbeeld: Zwolle heeft recentelijk voor de vinexlocatie de verhouding 30-50-20 vastgesteld (was stadsbreed: 30-40-30): 30% goedkope woningen, 50% middeldure en slechts 20% dure woningen.</p>

<p>Bij het toewijzen van huurwoningen kiezen we voor de <i>outsiders</i> op de woningmarkt: starters, senioren en mensen met een beperking.</p>	<p>Bepaalde groepen hebben het lastiger om een huurwoning te vinden. We ondersteunen hen door te kiezen voor loting, <i>labeling</i> of andere voorrangsregelingen.</p>	<p>Nota woonruimteverdeling gemeente Nijmegen: http://www2.nijmegen.nl/mmba-se/attachments/1313849/R201-021standpunt_ woonruimteverdeling.pdf</p>
<p>De gemeente steunt starters op de woningmarkt.</p>	<p>Vooral een starterslening is een effectief middel om starters in staat te stellen een woning te kopen.</p>	<p>Informatie van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting over startersleningen: http://www.svn.nl/producten/Starterslening/Paginas/Home.aspx</p>
<p>Woningen worden zodanig aangepast dat mensen er (zo lang mogelijk) zelfstandig in kunnen blijven wonen.</p>	<p>Met corporaties maakt de gemeente afspraken over het aanpassen van woningen. Ook eigenaars/bewoners krijgen een palet aan maatregelen aangeboden, waaruit zij kunnen kiezen naar gelang de eigen wensen. Het gaat hierbij om prettig blijven wonen zonder grootschalige ingrepen.</p>	
<p>Het is belangrijk dat er voldoende maatschappelijke opvang is: woonplekken waar mensen tijdelijk kunnen worden opgevangen.</p>	<p>Denk bijvoorbeeld aan een sociaal pension of opvangtehuis voor vrouwen. Of een corporatiehotel voor mensen die in een onacceptabele woonsituatie leven, dakloos dreigen te geraken en niet direct op reguliere wijze voor woonruimte in aanmerking komen.</p>	<p>Voorbeeld corporatiehotel: http://www.tussenvoorziening.nl/ik-zoek-hulp-of-opvang/108/Corporatiehotel-2</p>
<p>Mensen die de maatschappelijke opvang verlaten, krijgen daarna snel een huurwoning.</p>	<p>Met woningcorporaties en zorginstellingen maakt de gemeente goede afspraken over de mogelijkheden voor uitstromers (dak- en thuislozen, ex-verslaafden, ex-gedetineerden, ex-psychiatrische patiënten) om een huurwoning te betrekken.</p>	

<p>De gemeente stimuleert mensen om zelf (gezamenlijk) woningen te bouwen.</p>	<p>De gemeente stelt grond beschikbaar voor particulieren die zelf (groepsgewijs) hun duurzame woning willen bouwen, al dan niet met gemeenschappelijke voorzieningen (collectief particulier opdrachtgeverschap). Hiervoor heeft de gemeente een duidelijk aanspreekpunt en durft de gemeente flexibele bestemmingsplannen op te stellen.</p> <p>Dit bouwen-van-onderop leidt tot minder eenheidsworst in de bouw, kan de bijna stilgevallen (nieuw)bouw iets op gang houden en versterkt het buurtgevoel</p>	<p>Bekend voorbeeld van een particulier initiatief van duurzame stedenbouw is het project EVA-Lanxmeer in Culemborg: http://www.eva-lanxmeer.nl/docs/locatie.html</p> <p>Nijmegen stelt ruimte in de binnenstad beschikbaar voor 'initiatiefrijke doeners': http://www.plantjevlag.nl</p> <p>In Rotterdam bieden gemeente en corporaties zgn. klushuizen voor een weggeefprijs te koop aan, maar wel met renovatieplicht: http://www.rotterdam.nl/rotterdamseklushuizen</p>
--	--	---

2 B.2: Woningcorporaties blijven bouwen en maken woningen energiezuinig

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Met de woningcorporaties willen we afspreken dat zij ondanks de rijksbezuinigingen blijven zorgen voor genoeg betaalbare woningen.</p>	<p>De komende jaren moeten de woningcorporaties flink bezuinigen door een extra rijksbelasting. De bezuinigingskeuzes die de corporaties maken, worden vooraf besproken met de gemeente.</p>	

<p>Met woningcorporaties maken we afspraken om woningen voor 2020 naar gemiddeld energielabel B te krijgen. Sociale huurders besparen hierdoor op de woonlasten.</p>	<p>Corporaties zullen minder inzetten op nieuwbouw en juist meer op renovatie en onderhoud van de bestaande bouw. Dat biedt kansen voor groene energielabels: een energiesprong, met een positief sociaal aspect. De corporaties investeren en krijgen dit gedeeltelijk terug door huurverhoging. Het combineert energie- en armoedebeleid.</p> <p>Het nagestreefde ambitieniveau (label A of B) hangt natuurlijk af van wat in concrete gevallen mogelijk is (woonlastenwaarborg).</p> <p>Op de lange termijn zal de bestaande woningvoorraad volledig energieneutraal moeten worden: optimaal geïsoleerd en zelf energieleverend voor bijvoorbeeld elektrische auto of fiets.</p>	<p>Zie het innovatieprogramma van Platform31: http://energiesprong.nl</p> <p>Vier samenwerkende Tilburgse woningcorporaties willen in 2016 4.000 woningen energiezuinig maken voor huurders met een laag inkomen (waar de stijging van de energieprijzen het hardst aankomt) en daarna 5.000 woningen energieneutraal in 2020. Het gaat hierbij om 9.000 van de in totaal 70.000 woningen in Tilburg.</p> <p>Zie ook 1D: Duurzaam wonen en bouwen.</p>
--	---	--

2 B.3: Voldoende kamers voor jongeren

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>In de gemeente komen voldoende kwalitatief goed en betaalbare kamers beschikbaar voor studenten en werkende jongeren.</p>	<p>Hierover maken we afspraken met de studentenhuisvester en de woningcorporaties, maar stimuleren we ook particuliere verhuurders om kamers beschikbaar te hebben en te houden.</p>	
<p>Als iemand een eengezinswoning wil verhuren aan kamerbewoners, mag dat alleen als de verhuurder zorgt voor goed onderhoud, fietsenstallingen en geluidsreducerende maatregelen.</p>	<p>Onttrekkingsvergunningen worden natuurlijk pas afgegeven als de woonruimte voldoet aan alle eisen van brandveiligheid. Kamerverhuur in woonwijken kan leiden tot leefbaarheidproblemen. Betrokkenheid van de gemeente bij de wijze waarop kamerverhuur vorm krijgt, kan problemen voorkomen.</p>	<p>Beleidsregels in Nijmegen voor onttrekking en samenvoeging van woonruimten en 'verkamering': Gemeente Nijmegen (link naar Powerpoint)</p> <p>Onttrekkingsvergunning voor kamerverhuur in Groningen: Gemeente Groningen</p>

2 B.4: Huurders worden goed beschermd

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
De gemeente ondersteunt huurders die te hoge huren moeten betalen, door de inzet van 'huurteams'.	Huurteams steunen met hun expertise huurders die te hoge huren moeten betalen. Ze zijn een effectief instrument om te werken aan betaalbaar wonen.	Meer over de huurteams in Nijmegen: http://www.huurteamsnijmegen.nl/
De gemeente ondersteunt bewonersorganisaties die actief zijn op stedelijk niveau.	Om bewoners een stem te geven richting de woningcorporaties en ook om thema's op stedelijk niveau te bespreken, ondersteunt de gemeente actieve bewonersorganisaties.	
De gemeente is actief om leegstand tegen te gaan.	De gemeente werkt mee aan herbestemming van leegstaande winkels, kantoren of kerken. Voordat voor een pand een sloopvergunning wordt afgegeven, is eerst gekeken naar de mogelijkheden voor hergebruik. Wanneer de leegstand in bepaalde gebieden te hoog wordt, wordt een leegstandsverordening opgesteld. Wanneer er gebouwen worden gekraakt, wordt terughoudend gehandhaafd.	Het Aanvalsplan Leegstand Nijmegen: Initiatiefvoorstel GroenLinks Nijmegen VNG-handreiking Leegstand te lijf: http://www.vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/Wonen/leegstand_te_lijf/Leegstandtelijf.pdf Zie ook 1C: Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving.

2C Jeugdbeleid

Tweet: GroenLinks staat voor positief jeugdbeleid: door jongeren uit te dagen op wat ze kunnen en willen, werken zij zelf aan hun welzijn.

Thema's:

1. Een kindvriendelijke openbare ruimte
2. Jeugd betrekken en verantwoordelijkheid geven
3. Problemen voorkomen, tijdig signaleren en aanpakken

2 C.1. Een kindvriendelijke openbare ruimte

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>Volgende speelplekken voor kinderen en jongeren van alle leeftijden. In elke wijk een (trap)veldje.</p>	<p>Benoem concrete plekken waar ruimte is voor aanleg. Doel is ervoor te zorgen dat er voor kinderen en jongeren op korte afstand veilige plekken zijn voor spel en ontmoeting. Het gaat erom slim gebruik te maken van de openbare ruimte. Een veldje of schoolplein kan al dienst doen als plek voor sport, spel en ontmoeting. Richt de openbare ruimte daarom multifunctioneel in: combineer formele en informele speelruimte, (speelruimte en actieve beweegruijme). Veldjes werken prima: voetbal, basketbal, skaten.</p> <p>Als bij de inrichting van de openbare ruimte al rekening wordt gehouden met veilige locaties voor speelplekken voor kinderen en veilige looproutes, voorkomt dat oversteken op onoverzichtelijke punten. Hulpmiddel hierbij: een kindertoets bij bestemmingsplan.</p>	<p>NUSO Speelruimte Nederland (de landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie): www.nuso.nl</p>
<p>Er komt een natuurspeelplaats.</p>	<p>Benoem een concrete plek hiervoor: bijvoorbeeld op een braakliggend terrein, in deel van park of op schoolplein; en betrek kinderen bij de inrichting van de plek!</p> <p>Natuurspeelplaatsen zijn niet ingericht met speeltoestellen maar met natuurlijke elementen (bomen om in te klimmen, tunnels, waterpartijen, zand, struiken).</p>	<p>Fraaie voorbeelden van natuurspeelplaatsen zijn te vinden in Terneuzen, Den Haag (in Zuiderpark), Amsterdam-Oost (Dapperbuurt) en Amersfoort. In Amersfoort worden natuurspeelplaatsen ook op schoolpleinen aangelegd. Zie ook: www.groeneschoolpleinen.nl</p>
<p>Schoolpleinen worden onderdeel van de openbare buitenspeelruimte.</p>		

Elke schoolomgeving wordt veilig en er komen veilige routes naar scholen.	Benoem de concrete plekken. Dit is een kwestie van verkeersinfrastructuur, maar ook van afspraken tussen scholen en ouders over het halen en brengen van kinderen.	Zie VVN: Tien Gouden Regels voor een veilige schoolomgeving www.veiligverkeernederland.nl Zie ook 1B: Veilig te voet of op de fiets.
---	---	--

2 C.3. Jeugd betrekken en verantwoordelijkheid geven

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Kinderen en jongeren doen ertoe in [gemeente] voor GroenLinks. Zij hebben de toekomst en zijn de toekomstige inwoners van onze gemeente. We nemen hun wensen daarom serieus.	We betrekken kinderen en jongeren actief bij alles wat voor hen wordt georganiseerd. GroenLinks wil met jongeren in gesprek, hen stimuleren en uitdagen en inspelen op hun behoeftes. We praten niet over jongeren, maar met jongeren als het gaat over de inrichting van speel-, sport- en ontmoetingsplekken/ruimte, het jongerenwerk, de bestrijding van jongerenoverlast en de decentralisatie van de jeugdzorg.	
Iedere lente een wijk-kijk: samen met de buurtkinderen inspecteert de gemeente de speelplekken. Wat kapot is, wordt gerepareerd of vervangen; rommel wordt opgeruimd.	Speelplekken moeten schoon en heel blijven. Een wijk-kijk is een middel om kinderen invloed op hun leefomgeving te geven. Veel gemeenten hebben een speelplaatsenbeleid waarin de standaarduitrusting van de speelplaatsen en het regelmatige onderhoud zijn geregeld. Een schouw met kinderen uit de buurt vergroot hun betrokkenheid en geeft de gemeente informatie over de wensen van kinderen.	

<p>Jongeren worden door de gemeente actief uitgedaagd om positieve initiatieven te nemen en worden in staat gesteld om hun ideeën uit te voeren.</p>	<p>Positief jeugdbeleid vraagt om een open uitnodigende houding naar kinderen en jongeren.</p>	<p>Den Bosch stelt voor 12-24 jarigen DOE-geld beschikbaar voor bijvoorbeeld het organiseren van een festival of een scholenwedstrijd. Zie: www.xshero.nl/zin/doegeld/80-doe-geld</p> <p>Wijktips Heusden: een manier om invloed uit te oefenen op wat de gemeente in een wijk doet. Zie: www.heusden.nl/Wonen_in_Heusden/Wijken/De_Wijktip</p> <p>Zwolle kent het fenomeen jongerenbudget: jongeren kunnen ideeën indienen die ze zelf willen uitvoeren. Het budget gaat naar de ideeën waarop de meeste jongeren stemmen. Zie: Http://www.zwolle.nl/wonen-leven/jongerenbudget.htm</p>
<p>Samen met jongeren worden activiteiten in de wijk georganiseerd.</p>	<p>Het is zaak dat gemeente en jongerenwerk zoeken naar vormen van contact waarbij jongeren serieus worden genomen en er een beroep op hen wordt gedaan. Het organiseren van bijvoorbeeld sportieve activiteiten in een wijk bevordert niet alleen sportactiviteiten, maar ook de sociale samenhang en de leefbaarheid in de betreffende wijk. Tegelijk doen de jongeren veel praktijkervaring op.</p>	<p>Voorbeeld: de citytrainers in Den Bosch, Tilburg en Dordrecht. Jongeren tussen 16-20 worden getraind in waar hun passie naar uit gaat, bijvoorbeeld dans of sport. Daarmee kunnen ze workshops voor andere jongeren organiseren, ook op straat. In Den Bosch zijn nu circa 80 citytrainers. Als die allemaal 15 tot 20 jongeren bereiken, en dat doen ze, hebben ze een groot bereik! En de citytrainers vinden het fijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen.</p>

2 C.3: Problemen voorkomen, tijdig signaleren en aanpakken

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
<p>We willen dat jongeren zorgeloos kunnen opgroeien in hun eigen omgeving. GroenLinks zet daarom in op het voorkomen van problemen op latere leeftijd. De gemeente helpt jongeren en kinderen als ze problemen hebben.</p>	<p>Voor het vroegtijdig signaleren van behoeften en problemen is het van belang dat de gemeente de samenwerking bevordert tussen professionals die als het ware dagelijks bij gezinnen betrokken zijn (leerkrachten, huisartsen, welzijnswerkers, verenigingen)</p>	<p>Dit en volgende programmapunten sluiten aan bij de visie van GroenLinks op participatie, welzijn en zorg, zoals die ook elders in dit hoofdstuk terugkomt: de vraag centraal en maatwerk; zorg in de buurt en dichtbij mensen; persoonlijk contact; verstevigen van het eigen netwerk; stabiliseren van de thuissituatie; veel betere samenwerking en afstemming tussen overheid, welzijn, kinderopvang en scholen; beperken van bureaucratie; door vroegtijdige signalering zwaardere (dure) zorg voorkomen; een beperkt aantal betrokken professionals per gezin.</p>
<p>[Gemeente] zet nieuwe communicatiemiddelen in om te zorgen dat jongeren en opvoeders eerder/ gemakkelijker/ vanzelfsprekender bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) terechtkomen voor vragen over opgroeien en opvoeding.</p>	<p>Het CJG dient een laagdrempelig inlooppunt te zijn voor informatie en advies en het aanbod van opvoedondersteuning. Door de medewerkers moet tijdig worden onderkend of meer specialistische hulp moet worden ingezet. Waar opgroei problemen ontstaan omdat een ouder, bijvoorbeeld, verslaafd is of er schulden zijn, is een bredere aanpak nodig.</p> <p>Ook professionals die met kinderen/jongeren/ouders werken moeten bij het CJG voor advies terecht kunnen. De inzet van nieuwe communicatiemiddelen kan bijdragen aan een lage drempel.</p> <p>Informatie en advies, lichte hulp en begeleiding door professionals, blijven daarnaast gewoon mogelijk via de huisarts, de zorgstructuren in onderwijs en veiligheid.</p>	

<p>Alcoholmisbruik onder jongeren is een groot probleem. GroenLinks zet zich in om dit tegen te gaan.</p>	<p>Samen met politie en instellingen die met jongeren te maken hebben (onderwijs, welzijn, sport) wordt een plan gemaakt om alcoholmisbruik onder jongeren tegen te gaan. Scholen en sportkantines worden alcoholvrij. De gemeente zal een regierol op zich moeten nemen om verantwoord alcoholgebruik te bevorderen.</p>	<p>Nota 'Aanpak overmatig alcoholgebruik jongeren, Groningen'.</p> <p>Zie ook: www.loketgezondleven.nl handreiking Gezonde Gemeente.</p> <p>Zie ook 3C: Zo nodig repressie.</p>
<p>Jongeren moeten zelfredzaam worden zodat ze een gelukkig leven kunnen leiden. GroenLinks steunt daarom initiatieven gericht op het bevorderen van de zelfredzaamheid van jongeren en het helpen hun talenten te ontdekken en ontwikkelen.</p>	<p>Bijvoorbeeld via trainingen van vaardigheden (communicatie, weerbaarheid) die van pas komen in de maatschappij, maar denk ook aan projecten waarbij jongeren andere jongeren coachen en ondersteunen. Daarbij kan het gaan om kunstzinnige projecten, leren omgaan met geld, zelfstandig wonen.</p>	<p>In Den Bosch is de Stichting Jong Actief (JA) voor en door jongeren opgericht. JA richt zich op de ontwikkeling van vaardigheden en talenten van jongeren, met het doel heeft jongeren zelfredzaam te maken in de huidige maatschappij. Dit alles geleerd van en ondersteund door leeftijdgenoten (<i>peer education</i>). Zie: www.stichtingjongactief.nl</p>
<p>Problemen met hangjongeren lossen we samen met jongeren en omwonenden op.</p>	<p>Jongerenbuurtbemiddeling en/of jongeren interventie teams zijn daarbij een nuttig middel. Afspraken worden gemaakt en gehandhaafd.</p> <p>Waar overlast door jongeren wordt ervaren (lawaai, vernielingen en geweld), helpt negeren net zo weinig als louter hard aanpakken. Het gaat er om duurzame oplossingen te zoeken: met praten, ruimte bieden en grenzen stellen, afspraken, toezicht (jongerenwerkers, politie) zo nodig alternatieve activiteiten organiseren en straffen bij misdragingen. Met jongerenbuurtbemiddeling geven we daar jongeren een actieve rol in.</p>	<p>Zie voor jongerenbuurtbemiddeling: www.hetccv.nl/instrumenten</p> <p>Jongeren Interventie Teams worden vaak ingezet om ontsparing van individuele jongeren tegen te gaan, zie bijvoorbeeld JIT in Schiedam: www.swswelzijn.nl/jong-schiedam/jit</p> <p>Zie ook 3C: We zetten in op preventie.</p>

<p>Als de gemeente straks verantwoordelijk is voor de jeugdzorg, krijgt iedere jongere de hulp die nodig is – en ook tijdig specialistische hulp. Er komt een 'uitrukmentaliteit' bij de gemeente: bij problemen gaan we zo snel mogelijk oplossingsrichtingen opstarten. De gemeente wacht geen weken (of maanden) voordat er iets gebeurt.</p>	<p>In het kader van de transitie van de Jeugdzorg worden gemeenten in 2015 verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp en de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Bij jeugdhulp hoort ook specialistische hulp zoals geestelijke gezondheidszorg, hulp voor jeugd met een licht verstandelijke beperking en de gesloten jeugdhulp in het kader van ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen. De (concept) Jeugdwet heeft als uitgangspunten: integrale aanpak (één gezin, één plan); het resultaat voor de jeugdige is leidend en niet het aanbod; het benutten van professionals in de omgeving. De gemeenten bereiden zich organisatorisch voor op de transitie, vaak samen met regiogemeenten.</p> <p><u>Let op:</u> De gemeente (en niet de regio!) wordt straks als verantwoordelijke aangesproken op wachtlijsten of ongelukken als gevolg van langs elkaar heen werkende instanties (zie de incidenten uit het verleden). Dat betekent dat de doorzettingsmacht goed moet worden geregeld: wie heeft de bevoegdheid om snel maatregelen te nemen. Ook hier vragen we om een 'uitrukmentaliteit' van de gemeente: niet weken wachten voordat er actie wordt ondernomen, maar een goede intake, doorvragen bij jongeren en ouders die aankloppen voor hulp en zo snel mogelijk hulp opstarten.</p>	
--	---	--

<p>In de jeugdzorg staat de persoonlijke benadering voorop (maatwerk) en de hulp wordt zoveel mogelijk op wijk- of gemeentelijk niveau georganiseerd. De betrokken professionals krijgen meer handelingsvrijheid en bureaucratie wordt tegengegaan.</p>	<p>Minder bureaucratie betekent ook meer vertrouwen geven aan professionals. Voor mensen die om hulp vragen is er dan geen gezichtsloze instantie ver weg, maar een bekend gezicht dichtbij. Beperkte jeugdhulp vindt zoveel mogelijk op wijk- of gemeentelijk niveau plaats.</p>	
<p>Kinderen/jongeren in een probleemsituatie en ook hun ouders hebben zelf een stem in de aanpak van de jeugdzorg.</p>	<p>Gesprekken en afspraken richten zich gauw op ouders, maar het is belangrijk dat kinderen/jongeren die in een probleemsituatie zitten zich ook zelf gehoord en gezien voelen: zij zijn deskundig en kunnen aangeven wat anders kan.</p> <p>Bij cliëntbetrokkenheid hoort ook een cliëntenraad en een onafhankelijke klachtenafhandeling. Jongeren die problemen hebben gehad kunnen dienen als rolmodel voor anderen.</p>	
<p>We voorkomen dat er wachtlijsten voor jeugdzorg ontstaan, ook in de overgangperiode van de decentralisatie.</p>	<p>Gemeenten zullen op regionaal afspraken moeten maken om zwaardere, specialistische jeugdzorg goed te organiseren en te financieren. Niet alleen zo, maar ook door vaker te voorkomen dat specialistische zorg of uithuisplaatsing noodzakelijk is, kunnen de wachtlijsten tot een minimum worden beperkt. Goede preventie begint bij goede samenwerking en vroegtijdige signalering van problemen op buurt- en wijkniveau, zoals in eerdere programmapunten beschreven.</p> <p>De gemeente zal vanuit een regierol zorg moeten dragen voor een doorgaande zorglijn, gericht op de gezinsomgeving.</p>	

2D Onderwijs

Tweet: Goed onderwijs is de beste start voor de toekomst. Dat betekent: achterstanden inhalen en het beste uit kinderen halen. Leren houdt niet op als je volwassen bent.

Thema's:

1. Goed onderwijs in een goed schoolgebouw
2. Achterstanden aanpakken
3. Passend onderwijs voor iedereen
4. Kinderen leren omgaan met verschillen
5. Elke school een vreedzame school
6. Een leven lang leren

2 D.1: Goed onderwijs in een goed schoolgebouw

Programmapunten	Toelichting	Voorbeelden, verwijzingen
Goed onderwijs is alleen mogelijk in schoolgebouwen die passen bij de eisen van deze tijd: schoon, veilig, comfortabel en groen.	<p>In een naargeestig gebouw kan onderwijs niet stimulerend zijn. Ook mogen de leerprestaties niet lijden onder een slecht binnenklimaat.</p> <p>De gemeente vergoedt de aanpassingen die nodig zijn om het binnenmilieu van een school aan de wettelijke normen te laten voldoen. Nieuwe schoolgebouwen moeten voldoen aan hoge eisen van duurzaamheid.</p>	Het Frisse Scholenproject stimuleert scholen om minder energie te verbruiken en het binnenmilieu te verbeteren: isoleren en ventileren, zie: http://www.agentschapnl.nl/programmas-regelingen/frisse-scholen
We willen scholen van verschillende gezindte zoveel mogelijk bij elkaar vestigen.	Veel gemeenten hebben te maken met een dalende leerlingenpopulatie, in de krimpggebieden is dit heel duidelijk zichtbaar. Het aantal scholen met minder dan 100 leerlingen neemt toe. Clustering van verschillende denominaties kan hier een oplossing bieden: met behoud van eigen identiteit kunnen zo voorzieningen als mediatheek, sportveld of ruimte voor buitenschoolse activiteiten worden gedeeld.	
Samen met het onderwijs maakt de gemeente een meerjarighuisvestingsplan.	Gebaseerd op de leerlingenprognoses, het onderwijsaanbod binnen de gemeente en de ontwikkeling naar kindcentra.	

De gemeente zorgt voor een goede spreiding van het openbaar onderwijs over de gemeente.	De gemeente heeft de plicht te voorzien in voldoende openbaar onderwijs voor de inwoners. Vanwege het recht op vrije onderwijskeuze is het van belang dat er een zo breed mogelijk aanbod van verschillende typen en soorten scholen aanwezig of bereikbaar is. Dit wordt daarom meegenomen in de ontwikkeling van kindcentra en in het meerjarig huisvestingsplan.	
Bij nieuwe schoolgebouwen komt altijd ruimte voor betaalbare buitenschoolse opvang.	Dit past bij de ontwikkeling naar kindcentra en hiermee stimuleren we arbeidsparticipatie van ouders, vooral vrouwen.	
Schoolpleinen worden groen ingericht.	Groen/natuurlijk ingerichte schoolpleinen stimuleren de natuurbeleving en werken rustgevend op leerlingen in tegenstelling tot het traditioneel grijs betegelde schoolplein.	Meer informatie over het project Groene Schoolpleinen: www.groeneschoolpleinen.nl

2 D.2: Achterstanden aanpakken

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
We zorgen ervoor dat alle kinderen met (een risico op een) taalachterstand in het Nederlands in 2015 deelnemen aan de voorschoolse educatie.	Achterstanden worden voortijdig aangepakt. Met peuterspeelzalen/kinderopvang maakt de gemeente afspraken over voor- en vroegschoolse educatie, waarbij wordt ingezet op verbetering van de kwaliteit van de leidsters/docenten en een warme overdracht naar de basisschool.	

<p>De gemeente zorgt dat de overstap van voorschoolse educatie naar basisschool en voortgezet onderwijs soepel verloopt.</p>	<p>Hierbij gaat het om een doorlopende leerlijn van voorschoolse educatie naar basisonderwijs en voortgezet onderwijs: soepel verlopende overgangen. Daarom stimuleert de gemeente de invoering van een leerlingvolgsysteem. Daarmee willen we voorkomen dat kinderen door een te vroege selectie een stempeltje krijgen dat ze tot in hun volwassenheid niet meer kwijtraken.</p>	<p>In Scandinavië zijn er voorbeelden van doorlopende trajecten van de kinderopvang naar de basisschool, waarbij gewerkt wordt met een bijpassend overkoepelend leerplan.</p>
<p>Leerlingen die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen om goed op school te functioneren, komen tijdelijk in een schakelklas, zodat ze later beter kunnen doorstromen in het onderwijs.</p>	<p>Het betreft hier de zogenoemde zij-instromers.</p>	
<p>Iedere jongere zit op school of volgt een leerwerktraject: geen enkele leerplichtige jongere zit thuis. Bij problemen wordt bekeken met de jongere wat de oorzaak is.</p>	<p>Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten worden actief aangepakt. Ook wordt altijd onderzocht of er iets aan de hand is in de privé situatie of op school (bv. pesten of niet meekomen).</p> <p>Een goede samenwerking tussen (Regionaal) Bureau Leerlingzaken, instellingen voor voortgezet onderwijs en jeugdhulpverlening is hierbij een voorwaarde. Speciale aandacht is nodig voor het voorkomen en aanpakken van 'thuiszitters' – zeker na de invoering van het passend onderwijs.</p>	<p>Voor jongeren met gedragsproblemen bestaat kortstondige opvang, met als doel terugkeer naar school (bijvoorbeeld een reboundvoorziening). Met het bedrijfsleven maakt de gemeente afspraken over stage/leerplekken voor (vroegtijdige) schoolverlaters en mentor- en coachingsprojecten. Zie: www.productiefleren.nl</p>
<p>De gemeente stimuleert dat het aanbod van het beroepsonderwijs goed aansluit bij de behoefte van het bedrijfsleven en stimuleert een zo breed mogelijk aanbod aan stageplekken in de gemeente.</p>	<p>Het gaat om de samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven in de regio. De gemeente kan hier een verbindende schakel in vormen en initiatieven faciliteren.</p>	

<p>Allochtone kinderen hebben onze bijzondere aandacht: zij krijgen evenveel kansen als autochtone kinderen in [gemeente].</p>	<p>Samen met migrantenorganisaties zoeken we naar mogelijkheden voor optimale ondersteuning van allochtone kinderen. Bijvoorbeeld via het inschakelen van rolmodellen (zoals leerkrachten van allochtone afkomst) uit de gemeenschappen, het meer betrekken van ouders (vaders en moeders) bij de schoolcarrière van hun kind of het instellen van intermediairs tussen school en ouders.</p> <p>Scholen dienen er alert op te zijn dat ze allochtone leerlingen geen te laag advies voor het voortgezet onderwijs geven.</p>	
--	---	--

2 D.3: Passend onderwijs voor iedereen

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Elke school wordt een kindcentrum waar onderwijs, ondersteuning en vrije tijd samenkomen.</p>	<p>Een kindcentrum is meer dan een brede school. Naast een plek waar onderwijs wordt gegeven, is er ook kinderopvang, wordt er samengewerkt met welzijns- en zorginstellingen, culturele en sportverenigingen, binnen en buiten reguliere schooltijden. Zo ontstaat een plek waar kinderen de hele dag terecht kunnen. Daarbij gaat men uit van een pedagogische aanpak voor 0-12-jarigen.</p> <p>De gemeente helpt scholen de omslag te maken, bijvoorbeeld door inzet van een financiële bijdrage voor de extra vierkante meters die nodig zijn. Ook kan de gemeente de samenwerking met andere instellingen stimuleren.</p>	<p>Zie advies Spelenderwijs van de Onderwijsraad (2009): http://www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/418/documenten/spelenderwijs.pdf</p> <p>In 2012 startte een groep van wethouders uit 20 gemeenten de Kopgroep Kindcentra: http://www.vng.nl/onderwerpen/index/jeugd/nieuws/ambities-kopgroep-kindcentra-in-2012</p> <p>Om samenwerking met niet-onderwijsinstellingen vorm te geven is extra personele capaciteit nodig; er kan hierbij worden gewerkt met zgn. combifuncties - zie: www.combinatiefuncties.nl</p>

<p>Samen met het onderwijs biedt de gemeente passende opvoed- en opgroeiondersteuning aan zorgleerlingen, gezin en docenten.</p>	<p>Elk kind krijgt het onderwijs dat het beste bij zijn of haar talenten en beperkingen past. Om de groei van het speciaal onderwijs in te dammen, zijn scholen vanaf 1 augustus 2014 verplicht een passend onderwijsarrangement aan te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben (zorgplicht, zo nodig met gemotiveerde doorverwijzing). Een deel heeft buiten de school zorg nodig, bijvoorbeeld van de jeugdhulpverlening – hier zit het raakvlak met de verantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente maakt samen met het onderwijs afspraken over de zorg die het onderwijs en de zorg die de gemeente (via de verschillende jeugdzorgaanbieders) levert. Idealiter bieden onderwijs en gemeente samen en in samenhang passend onderwijs en passende opvoed- en opgroeiondersteuning aan een kind, gezin, en docenten in de klas (om te voorkomen dat zwaardere extra zorg nodig is).</p> <p>Niet alle leerlingen zullen binnen het reguliere onderwijs kunnen worden opgevangen: voor hen blijft het speciaal onderwijs.</p>	
<p>Voor hooggetalenteerde leerlingen komen er meer mogelijkheden die aansluiten op hun eigen ontwikkeling.</p>	<p>De gemeente stimuleert dat scholen extra aandacht hebben voor deze leerlingen. Uit onderzoek blijkt dat een groot deel in gemengde groepen relatief slecht presteert en eerder uitvalt.</p>	<p>Bijvoorbeeld via het werken met een plusgroep of de combinatie met een Leonardo-school. Zie ook: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoekrijgtmijnhoogbegaafdekindonderwijs.html</p>

2 D.4: Kinderen leren omgaan met verschillen

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>De school is een afspiegeling van de buurt.</p>	<p>Samen wonen = samen naar school gaan. We willen dat leerlingen van verschillende etnische, culturele en sociaal-economische achtergrond samen naar school gaan. Daarom maakt de gemeente met het onderwijs afspraken over: het bevorderen van integratie en het voorkomen van segregatie, over schoolkeuzevoorlichting en een vaste aanmelddatum.</p> <p><u>Let op:</u> De vrije schoolkeuze van de ouders staat voorop: dwingend beleid is in strijd met de Grondwet.</p>	<p>Zie voor instrumenten voor het tegengaan van cultureel-etnische segregatie: Kenniscentrum Gemengde Scholen: http://www.gemengdescholen.nl</p> <p><u>Alternatief:</u> het concept Vriendschapsscholen. Het organiseren van ontmoetingen en uitwisselingen tussen leerlingen van verschillende achtergronden en uit verschillende buurten, die elkaar in het dagelijks leven niet gauw tegenkomen. Zie: www.vriendschapsscholen.nl</p> <p><u>Alternatief:</u> Kindcentra dragen bij aan ontmoetingsfunctie van de school.</p>
<p>Op alle scholen wordt voorlichting gegeven over seksuele diversiteit, pesten, mensenrechten, racisme en discriminatie.</p>	<p>De gemeente stelt hiervoor middelen beschikbaar: bijvoorbeeld over antiracisme via beschikbaarstelling van de <i>Anne Frank Krant</i> aan scholen die dat willen.</p> <p>Voorlichting over seksuele diversiteit wordt verplicht (zie Regeerakkoord VVD-PvdA, 2012).</p>	

2 D.5: Elke school een vreedzame school

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
De gemeente propageert de uitgangspunten van de 'vreedzame school': kinderen leren conflicten vreedzaam op te lossen.	De gemeente is verantwoordelijk voor het openbaar onderwijs (ook al is de organisatie vaak in een stichting ondergebracht, ze is er wel op aanspreekbaar). Vanuit die rol kan zij aandacht vragen voor bepaalde thema's (en dit bijvoorbeeld met subsidie stimuleren).	Er zijn al 500 vreedzame basisscholen in Nederland. De gemeente Amsterdam propageert 'de vreedzame school'. Doel is: kinderen met conflicten anders te leren omgaan dan met geweld. Dit maakt ze weerbaar, ook tegen pesten. Zie: http://www.devreedzameschool.nl
Pesten wordt niet getolereerd. Op alle scholen in [gemeente] wordt pesten actief en consequent bestreden.	In het geval van pesten zorgen docenten samen met ouders ervoor dat de groep (docenten, ouders en medeleerlingen) het opneemt voor het gepeste kind en dat de pester op zijn pestgedrag wordt aangesproken. Ook wordt gekeken naar problemen van de pester: vaak is hier meer aan de hand. Gepeste kinderen worden weerbaarder gemaakt. De gemeente maakt hierover afspraken met de schoolbesturen.	Meer informatie over achtergronden en aanpak van pesten op scholen: http://www.pestweb.nl/ www.geweldloosactief.nl/pestscha05.html

2 D.6: Een leven lang leren (volwasseneneducatie)

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Ook volwassenen krijgen (een tweede) kans om taal en andere achterstanden weg te werken.	Via educatie beogen we (taal)achterstanden weg te werken, sociale zelfredzaamheid en participatie te bevorderen, en doorstroming naar vervolgonderwijs en beroep/arbeidsmarkt mogelijk te maken. Goede aansluiting van volwasseneneducatie op beroepsonderwijs is hierbij noodzakelijk. Ook zijn er raakvlakken met vroegtijdig schoolverlaten.	

We bestrijden laaggeletterdheid zowel bij kinderen als bij volwassenen.	Laaggeletterdheid is een groot maatschappelijk probleem. Ongeveer anderhalf miljoen Nederlanders kunnen niet goed genoeg lezen en schrijven.	Aanvalsplan laaggeletterdheid van de gemeente Groningen: http://groningen.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=83256/type=pdf/Aanvalsplan_laaggeletterdheid.gr10.2432495.pdf .
---	--	--

2E Sport

Tweet: GroenLinks brengt [gemeente] in beweging! Sporten is gezond, ontspannend en draagt bij aan sociale cohesie, integratie en tolerantie.

Thema's:

1. Goede sportvoorzieningen
2. Meer mensen in beweging

2 E.1: Goede sportvoorzieningen

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Sport in [gemeente] is belangrijk voor iedereen. De gemeente zorgt voor goede en betaalbare sportvelden, zwembaden en sporthallen.	<p>De gemeente zorgt voor kwalitatief goede voorzieningen voor amateursportbeoefening (sportvelden, zwembad, sporthal).</p> <p>De mate van spreiding over de gemeente zal afhankelijk zijn van de lokale en regionale situatie. De bouw van gecombineerde voorzieningen kan kosten besparen. Ook regionale afstemming is van groot belang in tijden van bezuiniging. Als elke gemeente bezuinigt op bijvoorbeeld het zwembad, blijft er al gauw geen zwembad meer open in de regio.</p>	
Het achterstallig onderhoud van de gemeentelijke sportaccommodaties wordt weggewerkt.		

Er komen meer sport- en spelmogelijkheden in de openbare ruimte.	Geef concrete voorbeelden van sportmogelijkheden in de openbare ruimte, bijvoorbeeld een rollerskatebaan, jeu de boules baan of bewegwijzerde hardlooprondjes van verschillende afstanden.	
Bij aanleg en renovatie van woonwijken wordt vanaf het begin rekening gehouden met sport- en speelvoorzieningen.	Geef zo mogelijk een voorbeeld van planontwikkeling (bijvoorbeeld een nieuwe wijk die wordt voorbereid).	

2 E.1: Meer mensen in beweging

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
We stimuleren iedereen om te gaan sporten en sporten moet voor iedereen mogelijk zijn.	Overkoepelend programmapunt.	

<p>De samenwerking tussen sportverenigingen onderling en met bijvoorbeeld het onderwijs, de naschoolse opvang, fitnesscentra en zorginstellingen wordt gestimuleerd. Meer scholen gaan sport aanbieden als naschoolse activiteit</p>	<p>We willen sport zo vanzelfsprekend mogelijk maken in het dagelijks leven. Sportverenigingen zijn bij voorkeur geen eilandjes voor eigen leden (tenzij er grote meerwaarde schuilt in het kiezen van een specifieke doelgroep) maar leggen de verbinding met andere (sport)verenigingen, het onderwijs et cetera. Betere samenwerking, ook qua accommodaties, kan kostenbesparend zijn.</p>	<p>Informatie over de inzet van combinatiefuncties: http://www.combinatiefuncties.nl/.</p> <p>Informatie over B-Slim, Groningen: http://gemeente.groningen.nl/sporten/bslim/ De Bslim-activiteiten kenmerken zich door het laagdrempelige karakter en de vaste tijdstippen van uitvoering. De uitgangspunten van Fair Play staan hierbij centraal: respect voor de tegenstander, de medespeler, de leiding en de omgeving. Bovendien zijn de sport- en bewegingsactiviteiten afgestemd op de behoeften binnen de wijk, en wordt samengewerkt met sportverenigingen.</p> <p>Project 'Overvecht Gezond!, Door samenwerking tussen gemeente, verzekeraar en zorgaanbieder is er meer aandacht voor preventie en zijn meer mensen gaan sporten, met als gevolg een daling van de zorgkosten in de Utrechtse wijk Overvecht. Zie www.overvechtgezond.nl</p>
<p>Meer jongeren gaan sporten en worden lid van een sportvereniging. Alle leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs krijgen een kennismakingsprogramma bij de verschillende sportverenigingen.</p>	<p>Een gezonde levensstijl begint het best op jonge leeftijd. Gelet op de toename van overgewicht onder kinderen en jongeren, is een inzet op deze doelgroep op zijn plaats. De gemeente investeert hierin bijvoorbeeld via de GGD, subsidieverstrekkingen aan sportverenigingen of communicatiecampagnes.</p>	

<p>De deelname van allochtone jongeren – vooral meisjes! - aan sportverenigingen wordt extra gestimuleerd.</p>	<p>Dit is een groep die in verhouding weinig aan sport doet. De sportdeelname wordt gestimuleerd door hierover afspraken met sportverenigingen te maken.</p>	<p>Tip: http://www.meedoenallochtonjeugddoorsport.nl/</p> <p>Negen sportbonden en elf gemeenten zijn in 2006-2007 vol enthousiasme begonnen met de uitvoering van Meedoen. Samen ondersteunen ze vijfhonderd verenigingen om jeugd uit achterstandswijken aan het sporten te helpen en te houden. Meer over het project dat integratie- en sportbeleid verenigt: www.meedoenallejeugddoorsport.nl/publicaties/leren_van_meedoen.pdf</p>
<p>Voor senioren komt er een gevarieerd aanbod aan sport- en bewegingsactiviteiten, afgestemd op de behoeften binnen deze groep.</p>	<p>Met ouderenorganisaties, welzijnsinstellingen en sportverenigingen wordt gezocht naar een passend en toegankelijk aanbod.</p>	<p>Combi-abonnementen. Sportverenigingen maken met elkaar afspraken om ouderen tot meer sport te stimuleren. Ouderen kunnen dan voor een bepaald bedrag bijvoorbeeld gebruik maken van het zwembad, de tennisbaan en het fitnesscentrum. Gemeenten kunnen verenigingen stimuleren dit samen op te pakken.</p> <p>Andere voorbeelden: sportclinics door oudere topsporters, grootouder/kleinkindactiviteiten, sportief wandelen, knotshockey, 45+voetbal, seniorenfitness en beweegtuinen.</p>

<p>Er komen meer sportmogelijkheden voor mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking.</p>	<p>Het is van belang dat bekend is welke mogelijkheden tot sportbeoefening er in de regio zijn en dat samen met sportverenigingen een aangepast sportaanbod wordt geleverd.</p> <p>Inwoners en verenigingen kunnen daarbij hulp krijgen van ondersteunende instanties, vaak gesubsidieerd door de gemeente.</p>	<p>Er zijn diverse sportsteunpunten in den lande, zie bijvoorbeeld: http://meeugv.socialekaartnederland.nl/bsk/vieworga.asp?org_guid=B4920C37-A63C-DBC0-CB90-FCB21CF545A3</p> <p>Aanbeveling: stimuleer de ontwikkeling van een speciale toegankelijke website (begrijpelijke taal, toegankelijk voor visueel gehandicapten) met het actuele sportaanbod in brede zin naar tak van sport en handicap.</p> <p>Een bijzonder succesvol project is Special Heroes: een landelijk sportstimuleringsprogramma voor leerlingen in het speciaal onderwijs. Het programma is een gezamenlijk initiatief van de PO-Raad, Gehandicaptensport Nederland en NOC*NSF. De nauwe samenwerking tussen deze drie organisaties staat borg voor voldoende kennis, betrokkenheid en draagvlak bij de diverse sport- en onderwijsorganisaties.</p>
<p>Sportverenigingen krijgen zo nodig financiële steun om te kunnen zorgen voor een breed, toegankelijk en betaalbaar aanbod van sporten.</p>	<p>GroenLinks wil zo veel mogelijk mensen toegang bieden tot sportvoorzieningen. Daarvoor is subsidie van de breedtesport vaak noodzakelijk.</p>	
<p>We hebben oog voor uitzonderlijk talent en bijzondere prestaties. Er komt een jaarlijkse gemeentelijke (top)sportprijs.</p>	<p>Topsporters kunnen ook als rolmodel actief de sportbeoefening stimuleren.</p>	<p>Over sporters als rolmodel; http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/experimenten-in-aandachtswijken/gezonde-wijk/aanbod-sport-en-bewegen-in-aandachtswijken</p> <p>http://www.bijlpr.nl/artikel/sport-als-rolmodel</p>

2F Inkomen en uitkering

Tweet: Een inkomen is voor iedereen noodzakelijk. Wie daar zelf niet in kan voorzien, wordt ondersteund door de gemeente.

Thema's:

1. We zoeken cliënten actief op
2. Iedereen doet mee aan de samenleving
3. We bannen armoede uit

2 F.1: We zoeken cliënten actief op

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
De Sociale Dienst moet veel meer een 'er-op-af-centrum' worden.	Dit wil niet zeggen dat de gemeente alles gaat regelen voor mensen; de gemeente is faciliterend en ondersteunt op wijkniveau bij de opbouw van netwerken.	Het project Participatiecoaches voor de krachtwijken dat als uitgangspunt kan dienen: www.arnhem.nl/Wonen_en_leven/Werk_en_inkomen/Participatieprojecten/Project_Meedo_en_dat_doe_je_zelf#Missie
Minimaregelingen kunnen met een enkelvoudige procedure worden aangevraagd en zo mogelijk automatisch verstrekt: één aanvraagformulier voor alle regelingen, dus een snelloket.	Bij minimaregelingen gaat het om: kwijschelding gemeentelijke belastingen, langdurigheidstoelage en bijzondere bijstand. De bijstandsuitkering is een vangnetuitkering. Het adagium moet zijn: ruimhartig aan de poort en streng in het vervolgproces. Nu is het vaak andersom, waardoor veel mensen in de financiële problemen komen.	
Mensen worden indien nodig geholpen bij het aanvragen van allerlei voorzieningen, toelages en regelingen. Er komt een website met toegankelijke actuele informatie over landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning.		

<p>Het niet-gebruik van minimaregelingen wordt tegengegaan.</p>	<p>Door gerichte communicatie naar doelgroepen en maatschappelijke instellingen die signalen kunnen afgeven, buurtgerichte activiteiten en thuisgesprekken. Bij maatschappelijke instellingen kan worden gedacht aan: leerkrachten, thuiszorg, huisartsen, de Voedselbank.</p> <p>Niet-uitkeringsgerechtigden met een laag inkomen worden nu nog vaak niet bereikt.</p>	<p>Informatie over de inzet van zgn. formulierenbrigades om het niet-gebruik van voorzieningen terug te dringen: www.formulierenbrigadenijmegen.nl en www.rijnstad.nl/formulierenbrigade</p>
<p>Een huishouden met meerdere problemen krijgt één verantwoordelijke hulpverlener.</p>	<p>Deze helpt het leven weer op orde te brengen en regelt de samenwerking met bijvoorbeeld het maatschappelijk werk, de woningcorporatie en de welzijnsinstelling.</p> <p>Zie ook de paragraaf Zorg en welzijn.</p>	
<p>Cliënten van de Sociale Dienst verdienen de beste ondersteuning.</p>	<p>Op plekken van essentiële dienstverlening moeten de beste mensen zitten. Daarom willen we investeren in de professionaliteit van medewerkers. De dienstverlening, de organisatie en de structuur moeten aangepast zijn aan de (veranderende) doelgroep. Dit betekent bijvoorbeeld brieven en beslissingen versturen die begrijpelijk zijn voor iedereen, alsook een wezenlijke interculturalisering en kennis van de codes bij de verschillende migrantengroepen.</p> <p>Hier kan de cliëntenraad een adviserende en monitorende rol bij spelen voor de gemeente.</p>	

<p>Medewerkers van de Sociale Dienst beoordelen aanvragen voor een uitkering niet alleen op basis van de wettelijke richtlijnen, maar krijgen de ruimte om rekening te houden met de specifieke situatie van de cliënt.</p>	<p>Er moet ruimte zijn voor maatwerk. Het weigeren van een bijstandsuitkering heeft bijvoorbeeld veelal ongewenste gevolgen.</p> <p>Zie eerdere opmerking over vangnet. Als later blijkt dat er voorliggende rechten bij andere uitkeringen zijn, kan dat worden verrekend. Per definitie schiet de gemeente daar niets bij in.</p>	
<p>Geen onnodige bureaucratie voor uitkeringsgerechtigden en dus ook geen controlelast voor ambtenaren van de sociale dienst.</p>	<p>Kritisch beoordelen wat nodig is voor een goede uitvoering. Ook hierbij ligt een rol voor de cliëntenraad, in samenspraak met de juridische afdeling i.v.m. bezwaar- en beroepsprocedures en rechtsgeldigheid.</p>	

2 F.2: Iedereen doet mee aan de samenleving

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>GroenLinks wil armoede voorkomen. We kiezen voor ruimhartige inkomensondersteuning, zodat mensen met een minimumuitkering of werkende armen zich niet uitgesloten hoeven te voelen en hun kinderen aan sport- en culturele activiteiten kunnen meedoen.</p>	<p>Daarbij wordt maximaal gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheden - ook om mensen tot net boven het minimum te helpen.</p>	

2 F.3: We bannen armoede uit

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
In [gemeente] worden mensen met schulden altijd geholpen, maar we proberen schulden ook te voorkomen.	GroenLinks kiest voor een actieve aanpak van de schuldenproblematiek via goede preventie, schuldsanering en nazorg. Dit betekent dat de gemeente een stevige afdeling voor schuldhulpverlening intact houdt.	Schulden moeten worden voorkomen, vooral achterstallige woonlasten: huur, energie. Bij elke uitkeringsaanvraag en elk schuldhulpverleningstraject wordt een budgetadvies gegeven. Jaarlijks voert de gemeente bovendien een preventiecampagne.
In [gemeente] mogen mensen niet de dupe worden van teveel bezuinigen boven op elkaar (stapeling).	<p>Waar nodig compenseert de gemeente de onevenredige gevolgen van de bezuinigingen, bijvoorbeeld als mensen getroffen worden door stapeling van verschillende bezuinigingen.</p> <p>De vele bezuinigingen en kortingen van het Rijk treffen veel mensen die (gedeeltelijk) afhankelijk zijn van een uitkering hard door de stapelingseffecten. De gemeente maakt door middel van een minima-effectrapportage inzichtelijk wat hiervan de gevolgen zijn.</p>	Informatie over de minima-effectrapportage (MER): http://www.nibud.nl/kennis-diensten/minimabeleid/effect-minimabeleid.html

2G Participatie en werkgelegenheid

Tweet: GroenLinks maakt het mogelijk dat iedereen naar eigen kunnen meedoet, op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Want iedereen hoort erbij.

Thema's:

1. We stemmen de dienstverlening af op de cliënt
2. De gemeente creëert een passend aanbod

2 G.1: We stemmen de dienstverlening af op de cliënt

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Cliënten krijgen één aanspreekpunt bij de sociale dienst: een eigen coach die zorgt voor 'dienstverlening op maat'.	<p>Cliënten zijn er niet bij gebaat als ze allerlei instanties moeten aflopen. Als er geen goede klik is, kan de cliënt een ander aanspreekpunt aanvragen. De klant is de norm; de begeleiding wordt afgestemd op wat hij nodig heeft.</p> <p>Eén aanspreekpunt betekent ook de mogelijkheid tot (intensief) persoonlijk contact wanneer dit nodig is (i.p.v. digitaal). Bijvoorbeeld omdat dit voor de cliënt prettiger is, maar ook omdat zo een vertrouwensband kan worden opgebouwd en een beter inzicht wordt verkregen in hoe de cliënt functioneert.</p> <p>Indien nodig kan een ervaringsdeskundige of 'hulpverlener' bij het traject worden betrokken. Een integraal gesprek werkt beter voor de onderlinge afstemming en het traject heeft een grotere kans van slagen.</p>	

2 G.2: De gemeente creëert een passend aanbod

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Voor mensen die (nog) geen kans op betaald werk maken, zoekt de gemeente naar alternatieven: scholing, participatiebanen, seniorenbanen, leerwerkplekken, stageplaatsen of vrijwilligerswerk.	Het streven is dat iedereen zoveel mogelijk bij een reguliere werkgever een plaats kan vinden. Dit bevordert ook de sociale integratie en het gevoel van eigenwaarde.	

<p>Met iedere werkzoekende bespreken we een op maat gemaakt leerwerktraject (combinatie van opleiding en werkervaring).</p>	<p>Maak met werkgevers en onderwijsinstellingen afspraken over leerwerktrajecten. Tijdelijk kunnen werkzoekenden met behoud van uitkering in een leerwerktraject zitten. Na succesvolle afronding verplicht de werkgever zich de werkzoekende een bepaalde periode in dienst te nemen.</p>	<p>In de regio Nijmegen heft de bouwsector een fonds gecreëerd voor leerwerkplekken in de bouw, gekoppeld aan <i>social return</i>-formules: http://www2.nijmegen.nl/mmbase/attachments/1404701/C20121218o_3.35_MO10_Subsidie_2012_Sichting_Stimuleringsfonds_Leren_en_Werken.pdf</p>
<p>De gemeente helpt actief werkzoekenden die een eigen bedrijf willen starten.</p>	<p>De gemeente wijst werkzoekenden op de mogelijkheid om voor zichzelf te beginnen. We helpen ze met het maken van een ondernemingsplan. Als dit levensvatbaar is, krijgt men voldoende tijd om met behoud van uitkering een eigen onderneming te starten. De gemeente zoekt samenwerking met zzp-collectieven en de Kamer van Koophandel.</p>	
<p>Elke cliënt moet op korte termijn aan de slag kunnen met werk of een opleidingstraject.</p>	<p>Daarom heeft de gemeente eigen stageplekken en maakt ze afspraken met woningcorporaties, zorginstellingen en andere werkgevers over stageplaatsen en proefplaatsingen (eventueel met tijdelijke bijbetaling, begeleiding).</p> <p>Met het Regionale OpleidingsCentrum wordt afgesproken dat mensen elke dag (i.p.v. twee keer per jaar) kunnen instromen. Om in watertaal te blijven spreken: het gaat immers om mensen bij wie het water aan de lippen staat – die zijn niet geholpen met wachten.</p>	

<p>Mensen die (nog) niet toe zijn aan re-integratie op de arbeidsmarkt, krijgen werk te doen in buurten, onderwijs, zorg, welzijn, sport en openbare ruimte. Tegen minimumloon, met normale secundaire arbeidsvoorwaarden zoals pensioenopbouw. Deze banen sluiten aan bij de ambities en mogelijkheden van werkzoekenden.</p>	<p>Hierbij kan mogelijk gebruik worden gemaakt van de nieuwe Participatiewet.</p> <p>Op de lange termijn voorkomt het blijven activeren van mensen met grotere afstand tot de arbeidsmarkt dat ze definitief onbemiddelbaar zijn geworden als de arbeidsmarkt weer aantrekt.</p>	<p>Woonzorgservice Tilburg zorgt voor persoonlijke dienstverlening en (arbeids)participatie op wijkniveau: http://www.wzsw.nl</p>
<p>Bij aanbestedingen van de gemeente wordt als eis opgenomen dat een minimaal aantal werkzoekenden uit de regio in dienst wordt genomen (bijvoorbeeld 5%).</p>	<p>Dit staat ook bekend als <i>social return on investment</i>: http://sroi.nl.</p>	<p>Over de resultaten van de <i>social return</i>-aanpak in Nijmegen (bij alle aanbestedingen boven 50.000): aantal plaatsingen en de financiële besparing voor de gemeente: http://www2.nijmegen.nl/mmbase/attachments/1326398/C20120612o_3.07Rbr_MO10_Standard_van_zaken_invoering_social_return_op_aanbestedingen.pdf http://www2.nijmegen.nl/nieuws/persberichten/archiefjuni2000heden/_rp_center1_element/1_1412524</p> <p>Zie ook 2A: Gelijke kansen op de arbeidsmarkt.</p>
<p>Het doel van re-integratie is dat mensen definitief zonder uitkering kunnen rondkomen.</p>	<p>In crisistijd is het doel van re-integratie vaak zo snel mogelijk uit de uitkering in plaats van zo lang mogelijk.</p>	

<p>Mensen met een lichamelijke beperking moeten in principe overal aan het werk kunnen. Zij hebben het recht om zelfstandig en in eigen regie te kunnen werken. Vervoer mag eveneens geen probleem meer zijn.</p>	<p>Teveel plekken zijn ontoegankelijk. Bouwaanpassingen worden zelden toegekend of zijn een proces van minimaal een jaar. Daardoor zitten mensen soms onnodig een jaar thuis waarin ze niet naar werk/school kunnen. Goede, soms creatieve en innovatieve ideeën, kunnen ervoor zorgen dat iemand ondanks een beperking toch zelfstandig kan werken. Ook vormen van hulp bij persoonlijke verzorging en ondersteuning bij bepaalde handelingen kunnen het mogelijk maken dat zelfstandig en in eigen regie volwaardig kan worden gewerkt. In sommige gevallen kan dit gecombineerd worden met de inzet van hiervoor (geschikte) werkzoekenden.</p>	
<p>Bijstandsgerechtigden mogen vrijwilligerswerk doen.</p>	<p>Vaak wordt vrijwilligerswerk niet toegestaan, omdat het re-integratie in de weg zou kunnen staan.</p> <p>We stimuleren dat mensen met een uitkering zich actief voor anderen inzetten, bijvoorbeeld door hulp bij klusjes in huis en tuin, begeleiding bij artsbezoek en sociale activiteiten. Ook stimuleren we dat mensen proberen geld te verdienen; ze mogen daarom een gedeelte van deze verdiensten houden.</p>	
<p>Beschutte sociale werkplaatsen zijn voor sommigen de enige veilige manier van werken. Voor hen blijft die mogelijkheid bestaan.</p>	<p>Er wordt veel bezuinigd op deze instellingen voor het rijk. Bekijk wat de stand van zaken is in jouw gemeente.</p>	

2H Zorg en Welzijn

Tweet: De gemeente luistert naar wat mensen écht nodig hebben om zelfstandig in de samenleving te functioneren. Iedereen doet ertoe.

Thema's:

1. Zorg die past
2. Zelfstandig functioneren mogelijk maken
3. Zorg dichtbij
4. Zorg voor en met elkaar (solidariteit)

2 H.1: Zorg die past

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Mensen met een beperking, een chronisch of een psychosociaal probleem ontvangen die zorg (ondersteuning) die passend is om aan de samenleving te kunnen blijven meedoen of thuis te kunnen blijven wonen - zorg heeft een doel!</p>	<p>Bij aanvragen voor zorg wordt altijd (binnen enkele werkdagen) een huisbezoek gebracht. Samen met de aanvrager wordt bekeken welke ondersteuning nodig is, gebaseerd op wat iemand zelf niet meer kan, wat de omgeving (familie, vrienden, buurt) eventueel met hulp kan bijdragen, en welke professionele hulp zo nodig moet worden ingeschakeld. De gemeente heeft hierbij een 'compensatieplicht'.</p> <p>De benadering van de gemeente is oplossingsgericht en niet zorggericht. Standaardoplossingen bestaan niet meer en er wordt niet automatisch doorverwezen naar verdere specialisatie. Centraal staat: mensen doen dat zelf wat ze zelf kunnen. Het gaat om het bevorderen van zelfredzaamheid - en als het systeem meewerkt, kunnen mensen heel veel zelf. Maar het wordt geregeld voor mensen die het niet zelf kunnen. We laten mensen - met een verwijzing naar hun 'eigen verantwoordelijkheid' – niet aan hun lot over.</p> <p>De huisbezoeken worden uitgevoerd door getrainde en goed opgeleide personen. Zij hebben het mandaat om indicaties te stellen voor veel voorkomende, eenvoudige voorzieningen. Ook zijn zij het vaste aanspreekpunt die de inzet en betrokkenheid van eventuele andere hulpverleners</p>	<p>In elk dorp van de gemeente Boarnsterhim in Friesland is er een 'meitinker' (meedenker/ondersteuner) waar de bewoners terecht kunnen met vragen over zorg, wonen en welzijn. Deze meedenker gaat altijd op huisbezoek om de vraag goed te kunnen verhelderen. De meedenker ondersteunt vervolgens bij het vinden van oplossingen vanuit zowel de professionele organisaties (bijvoorbeeld thuiszorg) als vanuit mantelzorg en vrijwilligerswerk. De meedenker kent de sociale kaart van het dorp goed, is laagdrempelig en weet eenvoudige en creatieve oplossingen te vinden door het verbinden van mogelijkheden in het dorp.</p> <p>Door in te zetten op vraagverheldering en het vinden van eenvoudige oplossingen dicht bij huis kunnen beter passende oplossingen worden gevonden en blijkt er minder huishoudelijke hulp van de thuiszorg nodig te zijn. De tevredenheid van de klanten is daarbij groter dan gemiddeld in Nederland. De meedenker heeft het mandaat om indicaties te stellen voor de veel voorkomende, eenvoudige voorzieningen als huishoudelijke hulp. Bij complexere vragen kan een beroep worden gedaan op een backoffice.</p> <p>Stichting Mienskipssearch, gemeente Boarnsterhim, Friesland: http://www.mienskipssearch.nl/over-ons/over-</p>

	<p>organiseren. Eén keer per jaar wordt bij iedereen van boven de zeventig/tachtig jaar een regulier huisbezoek afgelegd. Het is belangrijk dat er een goed signaleringsnetwerk is: maak met sociale dienst, artsen, zorgverleners, welzijnswerkers, onderwijzers, buurtcomités, vrijwilligers e.a. afspraken over melding van zorgsituaties aan de gemeente (WMO-loket), waarna een huisbezoek kan volgen.</p>	<p><u>mienskipssorch</u></p> <p>Sociale wijkteams Nijmegen <u>http://www2.nijmegen.nl/content/1408677/het_sociaal_wijkteam_doet_wat_nodig_is</u></p> <p>GroenLinks-wethouder Lenie Scholten (Eindhoven): 'Probeer het gewone leven van mensen weer beter op orde te brengen. Dan wordt de zorgvraag minder, en dat bespaart op zware zorg.'</p>
<p>Mensen met een 'WMO-indicatie' die dat willen, kunnen zorg zelf organiseren met een persoonsgebonden budget (PGB).</p>	<p>Voor wie het aanbod van bestaande instellingen onvoldoende aansluit bij de behoeften, stellen we een persoonsgebonden budget (PGB) beschikbaar, waarmee zowel zorg, wonen als werk, naar eigen inzicht kan worden geregeld.</p> <p>Omdat bij het verstrekken van de PGB al heel veel voorwaarden zijn gesteld, hoeft de belanghebbende zich over de besteding van het PGB achteraf niet te verantwoorden. Dit voorkomt veel bureaucratie en kosten! Veel gemeenten beperken zich daarom tot regelmatige steekproeven om fraude tegen te gaan.</p>	

<p>Een rechtvaardige, (financiële) eigen bijdrage.</p>	<p>Een eigen bijdrage maakt de inwoners bewust van de waarde van de zorg en van de kosten.</p> <p>De gemeente vraagt, waar wettelijk toegestaan, een passende (inkomensafhankelijke) financiële eigen bijdrage voor (individuele) zorg en voor het aanpassen van een woning.</p> <p>Een eigen bijdrage hoeft niet altijd financieel te zijn, maar kan ook in natura. Wij gaan uit van de eigen kracht van mensen: 'Waar ben jij goed in en kun je ons daarin helpen?' Dit is voor GroenLinks altijd een open vraag, niet iets wat is af te dwingen. Wel willen we mensen prikkelen, uitdagen en stimuleren, zodat inwoners zelf willen participeren en bijdragen aan onze gemeente.</p>	
--	---	--

2 H.2: Zelfstandig functioneren mogelijk maken

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Ouderen en mensen met een beperking kunnen zelfstandig blijven wonen.</p>	<p>We willen het (langer) thuis blijven wonen van ouderen en het zelfstandig wonen van mensen met een beperking stimuleren. Op de woningmarkt moet hiervoor een diversiteit aan geschikte woonruimtes beschikbaar komen.</p> <p>Mogelijkheden hiervoor worden bij nieuwbouw- en herstructureringsprojecten ten volle benut.</p> <p>Voorbeelden: aanleunwoningen, nultredenwoningen, kangoeroewoningen, beschermd-wonen-projecten, begeleid zelfstandig wonen en woningtypen waarbij mantelzorgers in de buurt kunnen zijn en kunnen wonen.</p>	

Er komen experimenten met woonvormen tussen zelfstandig wonen en een verzorgings- of verpleegtehuis.	Bijvoorbeeld via groepswonen voor ouderen of Centraal Wonen-projecten.	
Nieuwe woningen voor ouderen en mensen met een lichamelijke beperking worden dicht bij de voorzieningen gebouwd.	Bijvoorbeeld in de omgeving van winkels en in het centrum van een dorp.	
We maken een bewuste afweging tussen de voor- en nadelen van het aanpassen van de woning of het verhuizen naar een passend huis of verzorgingstehuis.	Hierbij kijken we zowel naar de kosten van verschillende mogelijkheden als naar het zich thuis kunnen voelen in een nieuwe omgeving. Bij de keuze tussen woningaanpassing en mogelijke verhuizing naar een al aangepaste woning, wordt gezocht naar de goedkoopste adequate oplossing: dat hoeft niet altijd verhuizing te betekenen.	
Iedereen met een rolstoel of rollator kan in de gemeente overal goed komen. [gemeente] wordt rolstoel-proof.	Gemeentelijke gebouwen, trottoirs, winkels en overige voorzieningen dienen fysiek toegankelijk te zijn. Dit geldt ook voor evenementen. Met een jaarlijkse schouw sporen we samen met de inwoners de bestaande obstakels en problemen voor rolstoelen en rollators op. Met elkaar bepalen we welke problemen we als eerste gaan aanpakken om de gemeente rolstoel- en rollatorproof te maken. Met deze bevindingen wordt ook rekening gehouden bij de herinrichting van straten en wijken en bij nieuwe planontwikkeling.	GroenLinks in Amsterdam-Oost organiseerde een eigen rolstoelschouw, evenals tal van andere afdelingen: http://europa.groenlinks.nl/Europese+rolstoelschouw+van+start
Er zijn goede individuele vervoersmogelijkheden: toegankelijk openbaar vervoer en OV-taxivervoer dat op tijd is en de klant adequaat bejegt.	Dat hoeft niet te betekenen dat men altijd een reiskostenvoorziening krijgt. Als het OV goed rolstoeltoegankelijk is, is dat ook goed.	

<p>We willen mensen (met een beperking) stimuleren 'zinvol' bezig te zijn met werk, vrijwilligerswerk of dagbesteding. Dat draagt bij aan hun zelfstandig functioneren.</p>	<p>Om mensen uit het hele palet van werk, vrijwilligerswerk, dagbesteding en gezondheid een passend arrangement te kunnen laten kiezen en maatwerk mogelijk te maken, is ontschotting van budgetten van belang.</p>	
---	---	--

2 H.3: Zorg dichtbij

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Informatie over zorg is voor inwoners gemakkelijk te krijgen. Lichte hulp en ook zwaardere vormen van ondersteuning zijn dichtbij (op wijkniveau) voorhanden.</p>	<p>GroenLinks vindt dat basiszorg voor burgers altijd dicht in de buurt moet worden aangeboden (de menselijke maat), ongeacht of de zorg binnen de gemeente zelf of via bovengemeentelijke instellingen wordt georganiseerd.</p> <p>De gemeente moet de samenwerking tussen zorg en welzijn organiseren. Probleem is dat de instellingen niet op wijkniveau zijn georganiseerd (en de laatste jaren flink zijn uitgedijd). Daarom geen subsidie geven aan instellingen, maar op de aanpak van het probleem – het gaat om de mensen die je wilt bereiken. Dat betekent: ontkokeren.</p> <p>De gemeente geeft actief informatie over mogelijke voorzieningen, via website, zorgloket of huisbezoek is. De website is informatief voor zowel burgers als voor professionals: bevat een up-to-date sociale zorgkaart, waarop alle contactinformatie en mogelijkheden voor zorg en ondersteuning staan aangegeven.</p>	

<p>Het opzetten van kleinschalige gezondheidscentra, waarbij een apotheek, huisartsen, wijkverpleegkundigen en andere zorgverleners betrokken zijn, wordt gestimuleerd.</p>	<p>Waar mogelijk combineren we de zorgcentra binnen de gemeente met ouderencentra en zorg- of verpleegtehuizen. GroenLinks vindt het belangrijk dat zorgorganisaties en zorginstellingen met elkaar samenwerken in plaats van elkaar beconcurreren. Vooral in krimpregio's kunnen ziekenhuizen, verpleegkundigen en huisartsen alleen goede zorg bieden als ze met elkaar samenwerken. Het bieden van noodzakelijke zorg moet altijd voorop staan.</p>	
<p>Geen verschraving van de thuiszorg.</p>	<p>De komende jaren wordt flink bezuinigd op de thuiszorg. Door aanbestedingen en keuze voor de laagste inschrijving dreigt een verdere inhoudelijke verschraving van het werk. Thuiszorg mag niet vervangen worden door schoonmakers: de signaalfunctie moet blijven. Uit het experiment Buurtzorg blijkt dat door een andere organisatie een betere zorg tegen lagere kosten mogelijk is.</p>	<p>Voorbeeld Buurt & Zorg, Utrecht – een concept van onderop. Buurtzorg brengt verpleging en verzorging weer dicht bij de mensen via kleinschalige, zelfsturende teams van professionals die zorg op maat leveren. Dit wordt geïntegreerd in het informele netwerk van de zorgvrager (gezin, vrienden, buurt) en het formele netwerk van de zorgverlener (huisarts, welzijn, eerste en tweede lijn). Deze netwerken functioneren optimaal door in wijkteams zorg te organiseren. De autonome teams worden ondersteund door een landelijke organisatie en maken gebruik van moderne ICT-toepassingen, waardoor de kosten worden beperkt. Zie: www.buurtzorgnederland.com</p>

2 H.4: Zorg voor en met elkaar (solidariteit)

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>GroenLinks stimuleert in de gemeente manieren voor mensen om elkaar te helpen en te ontmoeten. Bijvoorbeeld via 'ontmoetingsplekken' en andere buurtvoorzieningen.</p>	<p>De gemeente stimuleert het betrekken en het doorverwijzen naar vrijwilligers. Samenwerking tussen ondernemers, zorg- en welzijnsinstellingen en vrijwilligerswerk wordt gestimuleerd. Professionals en vrijwilligers met elkaar samen in de zorgteams, bij zorgcirkels of via zelfhulpgroepen. De professionals en de vrijwilligers vullen elkaar aan. De professionals zijn verantwoordelijk voor het zorgtraject. De vrijwilligers, bijvoorbeeld via zelfhulpgroepen, geven handvatten bij het herstel.</p>	<p>Praktijkvoorbeeld: Dagbesteding wordt vaak ingezet om de mantelzorger te ontlasten. Waarom niet dagbesteding ook bewust inzetten en daarbij uitgaan van waar mensen goed in zijn? In Eindhoven werken toneelstudenten samen met dementerenden gedurende een halfjaar aan een toneelvoorstelling die ze daarna gezamenlijk spelen. Door het verbinden van cultuur en zorg ontstaat iets nieuws. Ook voor de studenten voegt deze ervaring iets toe aan hun leren. Daarnaast is er een financieel voordeel: inzet van deze vorm van dagbesteding is minder duur dan de reguliere dagbesteding.</p> <p>In de Rotterdamse wijk Het Lage Land hebben bewoners van levensloopbestendige flatwoningen, woningcorporatie Woonstad Rotterdam het Ontmoetingscentrum Prinsenhof opgericht, met het accent op senioren en mensen met een verstandelijke handicap. Dit centrum is voor de wijkbewoners en wordt door hen zelf gerund. In het centrum werken verstandelijk gehandicapten als vrijwilliger. Er zijn dagactiviteiten (educatie, beweging, entertainment, creativiteit), maar ook kan men er terecht voor buurtbemiddeling, preventie en curatieve behandelingen zoals fysiotherapie.</p> <p>De wijkbewoners kunnen door dit steunsysteem langer in de wijk blijven wonen. Zie http://ontmoetingscentrumprinsenhof.nl</p>

<p>De door het kabinet afgeschafte maatschappelijke stages (MAS) worden in [gemeente] voortgezet.</p>	<p>De maatschappelijke stages door leerlingen van het voortgezet onderwijs (MAS) blijken een bron voor nieuwe vrijwilligers: de betrokken burgers van de toekomst. In samenwerking met onderwijs, vrijwilligerscentrale, en instellingen worden deze stages gecontinueerd.</p>	
<p>Bewoners en cliëntenorganisaties worden actief betrokken bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid rond zorg, welzijn en wonen: we zetten ze aan het stuur, geven ze meer de regie.</p>	<p>We vragen dat mensen zich inzetten - stimuleren burgerparticipatie: burgers worden als zorgvragers, als vrijwilligers, als buurtbewoners of vanuit cliëntenorganisaties actief betrokken bij het ontwikkelen en uitvoeren van het welzijns- en zorgbeleid. Dat betekent: burgers betrekken bij het benoemen van de problemen en ze vragen waar het (altijd te beperkte) budget moet worden ingezet. De overheid dient initiatieven van bewoners in het sociale domein meer te ondersteunen en te faciliteren in plaats van te bepalen.</p> <p>Waar gewerkt wordt met adviesraden zijn deze divers samengesteld (man/vrouw, oud/jong, homo/hetero, autochtoon/allochtoon). Zo zorgen we ervoor dat niet iedereen over één kam wordt geschoren en rekening wordt gehouden met specifieke vragen.</p>	<p>Voorbeeld uit Eindhoven: de gemeente stelde een budget beschikbaar voor een bepaalde groep, zonder dat precies in te vullen. Ze benoemde drie thema's: veiligheid, overlast van jongeren, en eenzaamheid onder ouderen. Vervolgens besloten de bewoners zelf het thema eenzaamheid op te pakken, zodat ze meer geld aan de andere thema's konden besteden. Ze hebben een ouderensoos opgericht, die draait op vrijwilligers en die zeven dagen in de week open is.</p> <p>In andere gemeenten worden buurthuizen overgenomen door de buurt; dat wordt gecombineerd met werkplekken voor zzp'ers, waarmee geld wordt verdiend voor de exploitatie.</p>

HOOFDSTUK 3

De open gemeente

GroenLinks staat voor jouw vrijheid. In een open samenleving kun je zijn wie je bent en zeggen wat je vindt. Je voelt je er thuis. Dit recht op verschil bestaat alleen als de democratie goed functioneert, grenzen worden bewaakt en rechten beschermd. Zoals de gelijkheid van man en vrouw en de vrijheid van meningsuiting. Dat krijgen we niet cadeau: het vergt permanent onderhoud en open debat. Daarom pakken we discriminatie aan in onze gemeente en zetten we ons in voor meer verdraagzaamheid.

Een open gemeente is er voor haar inwoners. De betrokkenheid bij de 'publieke zaak' vergt meer dan eens in de vier jaar stemmen. Inwoners moeten tijdig kunnen meepraten over beslissingen over hun woonomgeving en dan ook daadwerkelijk invloed hebben: 'beginspaak'. Samen met bewoners zoeken we naar de meest geschikte en gemakkelijkste vorm. Daarbij moet altijd helder zijn wie waarvoor verantwoordelijk is.

De gemeente wordt steeds meer een faciliterende gemeente in plaats van een 'alles zelf bedenkende gemeente'. Inwoners die iets willen op duurzaam gebied vinden in GroenLinks een natuurlijke bondgenoot. De gemeente denkt mee, maakt gebruik van de kennis die aanwezig is in de gemeente en zorgt dat regelgeving en bureaucratie niet meer in de weg staan van duurzame initiatieven.

Een open gemeente is gebaat bij een bruisende culturele sector. Kunst stelt vragen bij wat we dachten zeker te weten, ze verbeeldt werelden die er niet zijn. Kunst verrijkt ons leven en geeft glans aan het bestaan. Kunst en cultuur dragen bij aan een gemeente waar iedereen graag woont en bedrijven zich graag vestigen. We willen kunstenaars in [gemeente] de ruimte geven en we willen meer aandacht voor cultuuronderwijs. We zijn trots op ons culturele erfgoed en daar zorgen we goed voor. Juist in deze tijd van crisis is het belangrijk om creativiteit alle ruimte te laten.

[Gemeente] kan alleen een open gemeente zijn als het er veilig is. De veiligheid op straat en de leefbaarheid van de buurt is gebaat bij daadkrachtig optreden tegen criminaliteit. Het is ontoelaatbaar dat inwoners zich onveilig voelen in hun eigen omgeving, worden weggepest of mishandeld. Straffen kan dus hard nodig zijn, maar voor GroenLinks is dat nooit het hele verhaal. Beter is het voorkómen van criminaliteit; daar willen we veel meer aandacht voor. Wat GroenLinks betreft zijn we daar ook met zijn allen verantwoordelijk voor. Bewoners kunnen helpen een veilige sfeer te maken en te behouden; samen met politie en toezichthouders die weten wat er speelt en ingrijpen waar het misgaat.

De inwoners van [Gemeente] horen tevreden te zijn over de gemeentelijke dienstverlening. We zetten in op gemak door meer digitaal te doen, maar mensen kunnen altijd terecht bij het loket. Daar worden ze op een persoonlijke manier benaderd en geholpen bij het oplossen van hun vragen.

De gemeente staat de komende jaren voor zware opgaven: meer taken uitvoeren, met minder geld. Om te kunnen blijven zorgen voor een goede dienstverlening aan de bewoners, zal samenwerking met andere gemeenten nodig zijn. De inwoners van [Gemeente] moeten daar zelf zo weinig mogelijk van merken. We willen alles zo dicht mogelijk bij bewoners organiseren: voor GroenLinks staat de menselijke maat voorop.

Paragrafen:

- 3A Diversiteit: allemaal anders
- 3B Kunst en cultuur
- 3C Openbare orde en veiligheid
- 3D Internationaal
- 3E De gemeente voor haar inwoners
- 3F De gemeentelijke organisatie

3A Diversiteit: allemaal anders

Tweet: De gemeente draagt bij aan het thuisgevoel van iedereen in [Gemeente], ongeacht afkomst,

geslacht, beperking, geloof of (seksuele) voorkeur.

Thema's:

1. Discriminatie voorkomen en bestrijden
2. Werken aan verdraagzaamheid; ruimte voor minderheden

3 A.1: Discriminatie voorkomen en bestrijden

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
[Gemeente] is voor iedereen een gastvrije gemeente. Hier geldt artikel 1 van de Grondwet: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of welke grond dan ook, is niet toegestaan.'	<p>De burgemeester wordt verantwoordelijk voor het diversiteits-, emancipatie-, en discriminatiebeleid.</p> <p>De burgemeester is het beste in staat om zo'n verbindende rol in de gemeente te spelen.</p> <p>Daarnaast kent de thematiek een grondrechtelijke kern, die ook inhoudelijk het beste aansluit bij de portefeuille van de burgemeester.</p> <p>Gemeentelijke medewerkers krijgen training om signalen van discriminatie bij inwoners te signaleren en het op de eigen werkvloer te voorkomen.</p>	<p>Voor dit hele thema heeft de landelijke organisatie Artikel 1 in 2008 een 'kadernota gemeentelijk antidiscriminatiebeleid à la carte' gemaakt. Deze is niet online verkrijgbaar, maar wellicht nog bij de organisatie zelf op te vragen.</p> <p>Op www.art1.nl is een uitgebreide databank met lokale voorbeelden van antidiscriminatiebeleid: http://www.databank-antidiscriminatie.nl/nl</p>
Bij de aanpak van discriminatie werkt de gemeente samen met een Anti-Discriminatie Bureau.	Dat kost 0,38 euro per inwoner. Om zo veel mogelijk resultaat voor dat geld te krijgen, wordt samen met hen actief opgetrokken in het discriminatiebeleid.	Veel informatie is te vinden op: www.discriminatie.nl
Het personeelsbestand van de gemeente moet een afspiegeling van de lokale samenleving te zijn.	De gemeente voert daarom een diversiteitsbeleid. Het is onze overtuiging dat wanneer de gemeentelijke organisatie uit een diverse club mensen bestaat, dit de onderlinge acceptatie en daarmee het werkklimaat ten goede komt.	<p>De Stichting Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds (A+O fonds) Gemeenten is in 1993 door de Sociale Partners in deze sector opgericht. Een van de programma's betreft diversiteit. www.aeno.nl/programmas/diversiteit</p> <p>Zie ook www.sroi.nl over <i>Social Return on Investment</i>.</p>
Alle instellingen die subsidie van [Gemeente] ontvangen, gaan werk maken van diversiteit.	Zie het bovenstaande punt. Dit is via de subsidieverordening te stimuleren bij andere instellingen.	

<p>Discriminerende graffiti wordt meteen verwijderd.</p>	<p>Bekladdingen zijn lelijk, discriminerende uitingen bovendien kwetsend; die haalt de gemeente dus het eerste weg. Bij herhaling wordt onderzocht wat er aan de hand is in een wijk of buurt.</p>	
<p>De gemeente vergaart actief kennis op het gebied van emancipatie en diversiteit; dit onderwerp wordt jaarlijks meegenomen in een (thematisch) onderzoek.</p>	<p>Waar discriminatiebureaus passief wachten totdat meldingen bij hen binnenkomen, kan een beter beeld van de kwestie vergaard worden door zelf actief informatie in te winnen bij de eigen inwoners.</p>	<p>Bureau discriminatiezaken Zaanstreek Waterland: www.bureaudiscriminatiezaken.nl</p>
<p>Tegen discriminatie wordt hard opgetreden.</p>	<p>Als discriminatie wordt geconstateerd, kunnen vergunningen worden ingetrokken, subsidierelaties stopgezet, worden geen gemeentelijke faciliteiten meer aangeboden en jongeren in een HALT-traject naar het Anti-Discriminatie Bureau gestuurd. We houden het liever positief, maar waar grenzen overschreden worden, durven we ook op te treden.</p>	

3 A.2: Werken aan verdraagzaamheid; ruimte voor minderheden

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>De gemeente luistert naar religieuze en levensbeschouwelijke organisaties en zoekt naar samenwerkingsvormen.</p>	<p>Religie heeft ook een belangrijke sociale functie in onze gemeente. Waar nodig ondersteunt de gemeente deze sociale rol en werkt ze hierbij samen met religieuze groepen die een belangrijke bijdrage leveren aan sociale cohesie.</p> <p>Levensbeschouwing is geen onderwerp om krampachtig mee om te gaan. Samen leven vraagt van zowel atheïsten als gelovigen de nodige tolerantie.</p> <p>In een jaarlijks rondetafelgesprek met de religieuze en levensbeschouwelijke organisaties kan de gemeente schuarpunten bespreken, afspraken maken over publieke activiteiten waardoor men meer van elkaar te weten komt en die vooroordelen op het gebied van levensbeschouwing kunnen wegnemen.</p> <p>Dergelijke ontmoetingen maken het ook gemakkelijker om elkaar te vinden tijdens momenten van spanningen tussen groepen.</p>	<p>Zie ook het initiatief Het Zevenmanschap in Amsterdam, dat zich inzet voor hoffelijkheid, tolerantie en verbinding: http://www.amsterdam.nl/zorg-welzijn/hoffelijk-amsterdam/laat-inspireren/zevenmanschap/</p>

<p>De gemeente ondersteunt de emancipatie van vrouwen en homo's binnen culturele en religieuze groepen.</p>	<p>Voor vrouwen en homo's is het binnen sommige culturele en religieuze groepen extra moeilijk om hun eigen plek te vinden. De gemeente gaat ze actief helpen hun leven in te richten zoals ze dat zelf willen; ze sluit daarbij zoveel mogelijk aan bij initiatieven vanuit die groepen zelf. Geen dwang maar <i>empowerment</i>.</p>	<p>Het initiatief Veilige Haven: http://www.cocamsterdam.nl/veiligehaven/</p> <p>Het steunpunt Veilige Haven Amsterdam biedt ondersteuning aan jongeren uit multicultureel Amsterdam en omstreken die een plek zoeken waar ze terecht kunnen met hun homo-, biseksuele of transgendergevoelens.</p> <p>Het Platform Allochtone Vrouwen Amersfoort (PAVA): http://www.amersfoort.nl/smar-site.shtml?id=177880</p>
<p>Zorginstellingen en bejaardentehuizen moeten homovriendelijk zijn. De gemeente stimuleert dat ze het keurmerk 'De Roze Loper' halen.</p>	<p>Ook in verzorgingshuizen moeten mensen uit de kast kunnen komen. Veel ouderen gaan in een verzorgingshuis vanwege het onveilige klimaat terug de kast in. Het keurmerk Roze Loper zorgt ervoor dat men daar toleranter wordt. Men krijgt het keurmerk na een tolerantiescan op respect en openheid en het omgaan met seksuele diversiteit en gelijke behandeling van partners.</p>	<p>Informatie over de Roze Loper: www.rozezorg.nl</p> <p>http://www.zuidoostzorg.nl/organisatie/nieuws/499-homovriendelijke-ouderenzorg-bij-zuidoostzorg</p>
<p>Minderheden die zichzelf organiseren worden door de gemeente ondersteund.</p>	<p>Vooral allochtone minderheden zijn vaak georganiseerd in zogeheten 'zelforganisaties'. Als minderheden problemen zelf kunnen signaleren en oplossen is dat het beste. GroenLinks laat hen daarbij niet aan hun lot over, maar ondersteunt ze om hun eigen verantwoordelijkheid te pakken.</p> <p>De gemeente kan niet alles regelen, maar mensen moet ook niet aan hun lot worden overgelaten. Daarom moet de gemeente vooral willen ondersteunen als mensen zichzelf organiseren.</p>	

Het is onaanvaardbaar wanneer mensen uit hun buurt worden weggepest. Het uitgangspunt is dat de dader verhuist en het slachtoffer blijft: niet omgekeerd.	De gemeente kan afspraken maken met woningcorporaties om de veiligheid van de huurders te vergroten.	
---	--	--

3B Kunst en cultuur

Tweet: Kunst en cultuur helpen mensen zich creatief, kritisch en buiten de kaders te ontwikkelen. Het stimuleert de leefbaarheid. Juist in een tijd van crisis is het dus van belang om die creativiteit alle ruimte te laten.

Thema's:

1. Werken aan een bruisende, creatieve gemeente
2. Ruimte voor kunstenaars
3. Meer aandacht voor kunst- en cultuureducatie
4. Behoud en promotie van cultureel erfgoed
5. Investeren in de lokale omroep

3 B.1: Werken aan een bruisende, creatieve gemeente

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Laat de crisis onze kunst niet verschromelen! We willen het lokale potentieel van kunstenaars en creatieve inwoners optimaal benutten om [Gemeente] bruisender en levendiger te maken: met een divers aanbod van hoge kwaliteit voor iedereen.	In een tijd van teruglopende financiën zijn inventieve manieren nodig om met beperkte middelen zoveel mogelijk creativiteit te stimuleren. Het accent komt meer te liggen op faciliteren en maatwerk. Dat hoeft niet altijd veel geld te kosten: denk aan het verlenen van een vergunning, een opstartsubsidie of een goedkope oefenruimte.	Zonder kunst en cultuur geen bezieling, laat staan vooruitgang. Gemeenten met een rijke cultuur klimmen sneller uit een economische recessie; zie: http://werkgroepkunstencultuur.groenlinks.nl/node/47756

<p>Het lokale cultuuraanbod wordt beter op elkaar afgestemd en gepromoot zodat meer mensen er van kunnen genieten.</p>	<p>In de meeste gemeenten zijn al heel veel activiteiten: denk aan uitvoeringen, atelierroutes, voorleessessies. Maar de activiteiten zijn meestal erg versnipperd of vinden tegelijk plaats, waardoor ze elkaar beconcurreren. Een betere afstemming en promotie van het lokale aanbod (de programmering) kan voor meer participatie en rendement zorgen. In sommige gemeenten heeft men een 'cultuurmakelaar' aangesteld, die zorgt voor meer samenwerking tussen kunstinstellingen en andere culturele initiatieven. Hij/zij jaagt aan, brengt onverwachte verbindingen en samenwerkingsprojecten tot stand en kan kunstenaars helpen hun plannen uit te voeren.</p> <p>Andere gemeenten hebben een culturele kaart waarop alle activiteiten worden vermeld. In de afgelopen jaren hebben vooral de grote(re) gemeenten geen duidelijke keuzen gemaakt in hun cultuurbeleid. Iedere stad leek een eigen museum, schouwburg, muziekgebouw te moeten hebben, zonder dat werd nagedacht over de invulling. Nu wordt hierop bezuinigd. Gemeenten zouden een scherpe keuze moeten maken, gebaseerd op hun cultureel profiel, de aanwezige culturele infrastructuur en de vraag vanuit de bevolking. Kortom: benut het potentieel dat er is, wees daar ambitieus in, kijk naar de regio en maak dit overzichtelijk en voor iedereen bereikbaar. Investeren in programmering is dan belangrijker dan in gebouwen.</p>	<p>In Huizen ontstond op initiatief van GroenLinks een maandelijks kunstcafé om creatieve geesten bij elkaar te brengen om het culturele klimaat met nieuwe initiatieven te verbeteren. Hieruit ontstonden een filmcafé, kunstpicknick en kunstprijs.</p> <p>Leiden, Utrecht en Tilburg kennen een cultuurmakelaar. Zie bijvoorbeeld: http://www.bureaucultuurmakelaar.nl/</p> <p>Den Helder werkt met een culturele kaart: http://www.topcultuurmakelaar.nl/</p>
--	---	--

Nieuwe culturele experimenten verdienen ondersteuning.	Amateurkunstorganisaties dragen bij aan de diversiteit van het culturele aanbod. Gemeentelijke subsidie is niet nodig om ze in stand te houden: dat kunnen ze meestal prima zelf. Met eenmalige subsidies kunnen beter bijzondere publiekprojecten worden gestimuleerd. Bijvoorbeeld de uitvoering van een oratorium wanneer met meerdere verenigingen wordt samengewerkt. Of een initiatief van wijkbewoners.	
Er wordt een gemeentelijke cultuurprijs ingesteld.	Als waardering voor een vernieuwend initiatief of bijzondere prestatie, bijvoorbeeld op het gebied van de amateurkunst of een geslaagd samenwerkingsproject.	

3 B.2: Ruimte voor kunstenaars

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Leegstaande panden worden beschikbaar gesteld als atelier- of repetitieruimte. Kunstenaars kunnen exposeren in lege winketalages.	<p>Benoem gemeentelijk (of bedrijfs)vastgoed en lege winkels waar dit (tijdelijk) kan.</p> <p>Een goed werkklimaat voor kunstenaars draagt bij aan de vitaliteit van de gemeente. We willen stimuleren dat kunstenaars vrij en innovatief kunnen werken en dat werk ook kunnen tonen aan het publiek. Ateliers, werkplaatsen en oefenruimtes zijn daarvoor essentieel: culturele broedplaatsen. Dit vereist een cultureel accommodatiebeleid. Het benutten van lege winkelpanden geeft kunstenaars de mogelijkheid reclame voor zichzelf te maken en de straat een vrolijker aanzien.</p>	

<p>We willen kunst in/op het [naam terrein]: geen verloedering!</p>	<p>Benoem concrete locaties.</p> <p>Op plekken waar ruimtelijke ontwikkelingen stil liggen, kunnen cultuurprojecten verloedering voorkomen, een terrein zelfs positief onder de aandacht brengen en ontwikkelingen initiëren. Het kan ook een proeftuin zijn voor een alternatieve invulling van het gebied. Zie ook het programmapunt hierboven over een prijsvraag.</p>	<p>De gemeente Heerlen heeft op verzoek van bewoners en bedrijven (en om graffiti tegen te gaan) kunstenaars gevraagd viaducten te beschilderen: <i>'urban art'</i>: http://www.heerlen.nl/Pub/Home/Home-Nieuwsberichten/Home-Nieuwsberichten-BenO/nieuwsberichten-BO-2012/Graffitiwerk-op-eerste-van-vier-viaducten.html</p>
<p>Samen met bewoners kiezen we voor meer kunst in de openbare ruimte.</p>	<p>Benoem een concrete plek en betrek daar de bewoners bij.</p> <p>Voorwaarde is dat de gemeente jaarlijks een vast bedrag reserveert voor kunst in de openbare ruimte: dan kan hier ook mee worden geëxperimenteerd. In de meeste gemeenten wordt gewerkt met een kunstaankoopcommissie die het college over de aanschaf adviseert; de raad kan hier criteria voor opstellen.</p>	
<p>De sociale dienst houdt rekening met de specifieke behoeften van beginnende kunstenaars.</p>	<p>Hoewel de wet Werk en Inkomen Kunstenaars (WWIK), die kunstenaars de mogelijkheid bood om een aanvulling op hun inkomen te krijgen als ze met hun artistieke werk niet in hun levensonderhoud konden voorzien, is afgeschaft, kunnen grote gemeenten in de voorwaarden voor hun sociale beleid voor beginnende zelfstandige ondernemers in de bijstand rekening houden met de specifieke behoeften van beginnende kunstenaars.</p>	

3 B.3: Meer aandacht voor kunst- en cultuureducatie

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Scholen worden gestimuleerd om jongeren enthousiast te maken voor kunst en cultuur.</p>	<p>Jongeren zouden op elke leeftijd kennis moeten kunnen maken met kunst. Daarvoor is kunst- en cultuuronderwijs heel belangrijk. In het kader van de regeling Versterking cultuureducatie primair onderwijs, ontvangen scholen van het Rijk € 10,90 per leerling voor cultuureducatie. De regeling moet scholen voor primair onderwijs in staat stellen de kwaliteit van cultuureducatie te versterken. De regeling maakt cultuureducatie mogelijk, maar is niet genoeg voor grotere, duurzame projecten, en juist die zijn nodig voor structurele en kwalitatieve cultuureducatie. De gemeente kan scholen faciliteren bij het realiseren van dergelijke projecten door de aanstelling van een Cultuur- en schoolcoördinator, die scholen, culturele instellingen en kunstenaars met elkaar in contact brengt, ook voor voor- en naschoolse activiteiten.</p>	<p>Kinderen kunnen bijvoorbeeld deelnemen aan een 'kunstmenu', waarbij ze kennismaken met allerlei kunstdisciplines en kunstenaars in de klas komen. Ze worden zo geconfronteerd met creativiteit en leren dat je op heel veel verschillende manieren naar de wereld kunt kijken en deze heel verschillend kunt ervaren: www.cultuurplein.nl</p> <p>Het onderwijs kan hierbij gebruik maken van de diensten van de Kunstuitleen of provinciale steunfuncties - zie ook: http://www.cultuurnetwerk.nl/</p>
<p>Actieve kunstbeoefening wordt bevorderd door goede afstemming met kunsteducatie.</p>	<p>Amateurkunst is belangrijk: het is niet alleen leuk, maar brengt ook mensen in contact met elkaar en met professionele kunst. Door kunsteducatie en amateurkunst goed op elkaar af te stemmen kan gemakkelijker doorstroming plaatsvinden van kunst op school naar kunstbeoefening in de vrije tijd.</p>	

<p>Cultuur is voor iedereen: er komt een Jeugdcultuurfonds dat kinderen uit armere gezinnen in staat stelt om bijvoorbeeld dans-, theater- of muziekles te nemen.</p>	<p>Het jeugdcultuurfonds biedt ouders die minder verdienen dan 110% van het minimuminkomen de kans om hun kinderen actief aan cultuur te laten deelnemen door een financiële bijdrage van maximaal € 450. Hierbij kan gedacht worden aan muziekeducatie maar ook aan kunsteducatie. Omdat gemeenten in het jeugdcultuurfonds participeren op basis van een franchiseconstructie, is dit alleen op grotere schaal haalbaar, bijvoorbeeld samen met de regiogemeenten.</p>	<p>Informatie over Jeugdcultuurfonds Nederland: www.jeugdcultuurfonds.nl</p>
<p>We stellen amateurverenigingen in staat te werken aan meer kwaliteit.</p>	<p>Kwalitatief goede amateurkunst zorgt ervoor dat amateurs ook geïnteresseerd raken in het professionele aanbod van kunst en cultuur en dat talentvolle amateurs kunnen uitgroeien tot professionele kunstenaars.</p> <p>De gemeente kan de professionalisering stimuleren door middelen beschikbaar te stellen voor coaching, workshops en trainingen met professionals.</p> <p>Een andere mogelijkheid is subsidie met als voorwaarde een publiek optreden.</p>	

<p>De openbare bibliotheek gaat zich ontwikkelen tot een ontmoetingsplaats op het terrein van kunst en cultuur. Om kennis en cultuur voor iedereen toegankelijk te maken, is extra aandacht voor bepaalde groepen nodig.</p>	<p>De bibliotheek levert door middel van activiteiten op het gebied van leesbevordering, informatie en culturele educatie een bijdrage aan de cultuurparticipatie van de bevolking. Ze fungeert tevens als vraagbaak, adviescentrum en in kleinere gemeenten steeds meer als ontmoetingsplaats op het terrein van kunst en cultuur (door culturele activiteiten, leessessies van auteurs, kunstuitleen e.d.). De bibliotheek behoort tot de meest succesvolle culturele instellingen van ons land.</p> <p>Tegelijk zien we een aantal zorgwekkende trends: er wordt minder gelezen, taalachterstanden en laaggeletterdheid nemen toe, onder bepaalde groepen daalt het bibliotheekgebruik. Om die neergaande trend te keren maakt de gemeente met de bibliotheek afspraken over taal- en leesbevordering, mediawijsheid, digitalisering, bereikbaarheid, samenwerking met kunstuitleen. Vooral de minder kansrijke groepen verdienen daarbij extra aandacht.</p>	
--	--	--

3 B.4: Behoud en promotie van cultureel erfgoed

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Waardevolle gebouwen, interieurs en landschapselementen worden beschermd.</p>	<p>Benoem concrete panden die met sloop worden bedreigd en die een herbestemming zouden moeten krijgen.</p> <p>Wat bijzonder is hoeft niet altijd een officiële monumentenstatus (met de daaraan gekoppelde bescherming) te hebben. Denk aan een leegstaande kerk, een oud schoolgebouw, de restanten van een oude stuwwal. Het kan ook om een gebiedsbestemming gaan: gebouwen met het straatbeeld, bijvoorbeeld een typische wijk uit de jaren '50. Herbestemming kan op vele creatieve manieren, maar zal altijd de geschiedenis van een bijzonder gebouw onder de aandacht van het publiek brengen.</p>	
<p>Er komen informatieborden bij monumenten (gebouwen, landschapselementen). De historische vereniging wordt hier actief bij betrokken.</p>	<p>Zo brengen we de geschiedenis van monumenten onder de aandacht van een groot publiek. Denk ook aan het gebruik van QR-codes.</p>	
<p>De gemeente doet mee aan Open Monumentendag en stimuleert historische wandelingen, beelden- en architectuurroutes.</p>	<p>Door deze activiteiten leren mensen niet alleen over de lokale geschiedenis, ze zullen deze ook meer gaan waarderen (onbekend maakt immers onbemind). Cultuurhistorische waarden worden tegelijk toeristisch en recreatief benut: de activiteiten maken de gemeente letterlijk aantrekkelijker.</p> <p>Bij de invulling van genoemde cultuurroutes kan de historische vereniging een belangrijke rol spelen.</p>	<p>De jaarlijkse Monumentendag: http://www.openmonumenten.dag.nl</p>

<p>De bekendheid van het gemeentearchief/streekarchief wordt vergroot. Het bezit ervan wordt regelmatig tentoongesteld.</p>	<p>Veel mensen houden zich in hun vrije tijd bezig met de eigen geschiedenis (stamboom) of de historie van hun woonplaats. Het vergroten van de toegankelijkheid en de bekendheid van de collecties kan dit stimuleren. Dit vereist extra middelen, met name voor de digitalisering van de collecties.</p>	
<p>De gemeente steunt de plaatselijke historische vereniging en maakt actief gebruik van haar kennis.</p>	<p>Bij de diverse plaatselijke historische verenigingen zit een enorm potentieel aan kennis, die gemakkelijk bij het erfgoedbeleid kan worden ingeschakeld: bijvoorbeeld bij de samenstelling van informatieborden, cultuurroutes, erfgoededucatie.</p> <p>Met een eigen ruimte en faciliteiten kan een plaatselijke historische kring bovendien meer in de openbaarheid treden.</p>	<p>Steunpunt Archeologie & Monumentenzorg (SAM) Limburg http://www.sam-limburg.nl/erfgoedinstellingen.aspx?id=14 Brabants Heem: http://www.brabantsheem.nl/</p>

3 B.5: Investeren in de lokale omroep

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
GroenLinks gaat voor een sterke lokale omroep (tv en radio) en faciliteert deze waar mogelijk.	<p>Het geld dat de gemeente krijgt voor de lokale omroep wordt geïnvesteerd in de lokale omroep. De lokale omroep houdt de bewoners op de hoogte van de gemeentepolitiek en besteedt aandacht aan plaatselijke culturele initiatieven en activiteiten.</p> <p>Gemeenten krijgen een bedrag van 1,30 euro per woonruimte per jaar om aan de lokale omroep te besteden, maar zijn niet verplicht om deze bijdrage (volledig) uit te keren aan de lokale omroep. Vaak verzorgt de lokale omroep hiervoor de uitzending van de raadsvergadering. Lokale stations draaien over het algemeen volledig op vrijwilligers.</p>	

3C Openbare orde en veiligheid

Tweet: Met elkaar zorgen we voor de veiligheid in onze woon- en leefomgeving. Daarbij is de aandacht voor preventie (voorkomen) van criminaliteit altijd in balans met repressie (aanpakken).

Thema's:

1. We zetten in op preventie
2. Zo nodig repressie

3 C.1: We zetten in op preventie

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Voor elke wijk komt een wijkveiligheidsplan. Samen met bewoners, politie, instellingen, bedrijven en gemeente worden onveilige punten gesignaleerd en oplossingen gezocht.	<p>Door veiligheid een opdracht van ons allemaal te maken, zijn we effectiever.</p> <p>Verantwoordelijkheden worden duidelijk verdeeld en mensen zijn aanspreekbaar op hun afspraken</p>	

Met buurttoezicht kunnen de bewoners de ogen en oren van de wijk zijn en bijdragen aan meer veiligheid.	Dit is in verschillende gemeenten al erg succesvol en draagt ook bij aan de saamhorigheid en sociale controle in de buurt.	Voorbeelden buurtpreventie in Hardinxveld-Giessendam: www.buurttoezichthg.nl en http://buurtpreventie.startpagina.nl/ Bekend is ook de inzet van buurtvaders of buurtouders: http://www.hetccv.nl/dossiers/wijkinterventies/buurtvaders---buurtouders
Er komt een buurtveiligheids-app: om te melden wat stuk is of wat verdacht lijkt.	Voor inwoners is dit een moderne, interactieve en laagdrempelige manier om dag en nacht zaken te kunnen melden. Maak een foto met je smartphone, geef aan waar het is en wie er op af zou moeten stappen.	Voorbeelden van gemeenten met zo'n app: Zwijndrecht, Best, Oirschot en Son. Voor een overzicht van apps: http://www.infopuntveiligheid.nl/Publicatie/Dossier/Pagina/76/221/App%20overzicht.html
Samen met de bewoners houdt de gemeente de buurt schoon. [Gemeente] verstrekt grijpers voor het opruimen van klein afval en doet mee aan de actie 'Nederland schoon'.	Door zwerfvuil verloedert de wijk; het draagt bij aan gevoelens van onveiligheid.	Over Nederland Schoon: http://www.nederschoon.nl/publiek Voorbeeld van een scholenactie: http://www.schagen.nl/inwoner/nieuws_41215/item/scholenactie-opruimen-zwerfafval_18037.html
Inbraakpreventie is belangrijk: alle woningen gaan voldoen aan het politiekeurmerk Veilig Wonen.	Alle nieuwbouw hoort hieraan te voldoen. Bij bestaande bouw wordt dit gestimuleerd met gerichte acties.	Een veilig huis, een veilige wijk: een veilig gevoel: http://www.politiekeurmerk.nl/
Met horecaondernemers maakt de gemeente afspraken over veilig uitgaan. Met de belangen van buurtbewoners wordt rekening gehouden.	Een uitgaansgelegenheid en de buurt moeten niet tegenover elkaar komen te staan. De ondernemer moet zijn zaak kunnen runnen, de bewoners moeten zich veilig voelen. Die balans zoeken we.	
Meer wijkagenten in [Gemeente] die de buurten en hun bewoners kennen.	Wijkagenten kunnen connecties leggen om specifieke buurtproblemen te voorkomen.	

<p>Bij kleine problemen en conflicten tussen buurtgenoten moet een beroep kunnen worden gedaan op een buurtbemiddelaar.</p> <p>Speciale aandacht is er voor jongeren: waar jongeren zijn betrokken bij conflicten, worden ze ook betrokken bij de oplossing. Buurtbemiddelaars kunnen bruggen slaan tussen jongere en volwassene buurtbewoners.</p>	<p>In een aantal gemeenten wordt buurtbemiddeling succesvol ingezet. Het project is meestal een samenwerkingsverband van gemeente, corporatie en welzijnsinstelling, waarbij goed getrainde vrijwilligers bemiddelen in huis-, tuin- en keukenconflicten. Dit vergroot de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van mensen met hun eigen omgeving en kan escalatie voorkomen.</p> <p>Buurtbemiddeling voorkomt ook een groot beroep op politie en justitie.</p>	<p>Gemeenten waar met buurtbemiddeling wordt gewerkt zijn o.a. Zutphen, Deventer, Wageningen, Arnhem, Middelburg en Rotterdam.</p> <p>Buurtbemiddeling Rotterdam: http://www.buurtbemiddeling.org/</p> <p>Arnhem: http://www.buurtbemiddelinginstad.nl/arnhem/</p> <p>Zie ook 2C: Problemen voorkomen, tijdig signaleren en aanpakken.</p>
<p>Brandpreventie kan levens redden. Het gebruik van brandmelders wordt gestimuleerd. Alle horecagelegenheden worden jaarlijks gecontroleerd op brandveiligheid.</p>		<p>www.brandpreventieweek.nl</p>

3 C.1: Zo nodig repressie

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>De inwoners van [Gemeente] moeten er op kunnen vertrouwen dat zij zo min mogelijk ongewenst door de overheid in hun privacy worden geschonden.</p>	<p>Elke nieuwe gemeentelijke (veiligheids)maatregel kan bijvoorbeeld worden onderworpen aan een privacyscan om onwenselijke gevolgen in kaart te brengen en te voorkomen.</p> <p>Een recent voorbeeld is de inzet van drones (Ravens) voor opsporingsdoeleinden en om de 'heterdaadkracht' te verhogen. Ze vliegen op 300 meter hoogte, zijn door de elektromotor niet te horen en kunnen gedetailleerd inzoomen (Bron: <i>NRC Handelsblad</i>, 7 en 8 maart 2013).</p>	<p>Het College Bescherming Persoonsgegevens spreekt van Privacy by design: http://www.cbppweb.nl/Pages/h_pbd_start.aspx</p> <p>Voor GroenLinkse vraagtekens rond de inzet van drones: http://zwolle.groenlinks.nl/nod/e/95439</p>

<p>Cameratoezicht, mosquito's, preventief fouilleren, gebiedsontzeggingen en samenscholingsverboden worden alleen onder strenge voorwaarden toegepast en alleen in situaties waarin niets anders helpt.</p>	<p>Zulke maatregelen beperken mensen in hun grondrecht om te gaan en staan waar ze willen zonder bemoeienis van de overheid. Die vrijheid willen wij alleen onder zeer strenge voorwaarden beperken.</p>	
<p>Op aanrijtijden van de hulpdiensten wordt actief toegezien.</p>	<p>Tijdwinst kan levens redden. Bij de inrichting van wegen moet daarom rekening gehouden worden met de snelle en optimale bereikbaarheid voor hulpdiensten.</p>	
<p>Huiselijk geweld tegen vrouwen, mannen, kinderen en ouderen wordt aangepakt.</p>	<p>Onderzoek wijst uit dat er jaarlijks in Nederland een miljoen slachtoffers zijn te betreuren. In 2011 waren er 52 doden. Van alle zaken komt slechts 20% bij de politie terecht. Slachtoffers zwijgen vaak uit angst, schaamte en de omgeving weet vaak ook lange tijd van niets.</p> <p>De gemeente stimuleert hulpverleners, docenten en huisartsen om signalen te melden. Het Steunpunt Huiselijk Geweld wordt hier actief bij betrokken.</p>	<p>http://www.politiehuiselijkgeweld.nl/</p> <p>Steunpunt huiselijk geweld: http://www.s-hg.nl/</p>
<p>Om alcoholmisbruik onder jongeren tegen te gaan, wordt samen met opvoeders een actieplan opgesteld. Er wordt streng toegezien op handhaving van de leeftijdsgrens voor verkoop van alcohol (en andere drugs) aan minderjarigen.</p>	<p>Heel veel vandalisme kan rechtstreeks in verband worden gebracht met overmatig alcoholgebruik. Daarom is preventie belangrijk, maar ook handhaving.</p> <p>Alcoholproblemen spelen natuurlijk niet alleen bij jongeren! De gemeente kan het goede voorbeeld geven door na raadsvergaderingen geen alcohol meer te schenken. Dit heeft enkel een symboolfunctie.</p>	<p>www.verzuipjijtoekomst.nl van de GGD Zuid-Holland Zuid</p> <p>Zie ook: 2C Problemen voorkomen, tijdig signaleren en aanpakken.</p>

Het dumpen van afval wordt beboet.	Niemand is voor verloedering van de woonomgeving of de natuur. Tegen het veroorzaken van zwerfafval wordt daarom handhavend opgetreden. Het beboeten van overtreders (bijvoorbeeld van jongeren die troep achterlaten) kan zeer preventief werken.	Zie ook: 1A Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval.
De legitimatieplicht bij coffeeshops om te laten zien dat je Nederlander bent, heeft in [Gemeente] een lage prioriteit.	Het wordt verplicht aan te tonen dat je Nederlander bent. GroenLinks vindt het niet belangrijk te weten waar iemand die een coffeshop bezoekt vandaan komt. Er zijn belangrijker zaken waarbij handhavend moet worden opgetreden.	Stichting Het Dilemma exploiteert een niet-commerciële coffeshop in de gemeente Zwijndrecht en geeft informatie en voorlichting. Met haar aanpak leidt Het Dilemma het gebruik van softdrugs in Zwijndrecht in goede banen: www.xpresso.nl

3D Internationaal

Tweet: De wereld stopt niet bij de gemeentegrens van [Gemeente]. We dragen ons steentje bij aan een eerlijke en duurzame wereld.

Thema's:

1. Denk mondiaal, handel lokaal

3 D.1: Denk mondiaal, handel lokaal

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
De gemeente gaat al haar producten, diensten en werk duurzaam, diervriendelijk en fairtrade inkopen. In 2018 is dit 100%.	Als het niet goed is voor andere mensen of de natuur, dan is het ook niet goed voor ons.	Over gemeentelijk inkoopbeleid: www.agentschap.nl/duurzaam_inkopen http://www.fairtradegemeenten.nl . Zie ook: 1E Dierenwelzijn.

<p>De gemeente stimuleert met haar stedenbanden betrokkenheid van (groepen) inwoners, scholen, instellingen, bedrijven en ontwikkelingsorganisaties.</p>	<p>Stedenbanden moeten geen leuke traditie zijn om bestuurdersreisjes mogelijk te maken. Als ze goed worden benut, kunnen ze de gemeente ook daadwerkelijk helpen in expertise-uitwisseling.</p> <p>Als er een stedenband is, dan moet deze ook gedragen worden door de inwoners, bedrijven en verenigingen. Voor kennisuitwisseling zijn Europese fondsen beschikbaar.</p> <p>Het hebben en houden van stedenbanden is omstrepen, omdat de effectiviteit niet altijd even duidelijk lijkt. Onze suggestie is om stedenbanden alleen aan te houden wanneer particulieren in de gemeente daar het initiatief toe nemen, en ze daadwerkelijk ook iets bijdragen aan wederzijdse ontwikkeling. Kortom: draagvlak en wederkerigheid als voorwaarden.</p>	<p>De site van de VNG over stedenbanden: http://www.vng.nl/onderwerpen/index/europa/europese-kennisnetwerken/europese-stedenbanden</p> <p>Voor kritiek: http://brandpunt.kro.nl/seizoenen/2013/afleveringen/10-02-2013/fragmenten/onze_vrienden_uit_pskov</p> <p>Zie ook: http://www.fnvmondiaal.nl/ 'FNV Mondiaal is actief betrokken bij de ontwikkeling van een sterke, onafhankelijke vakbeweging wereldwijd.'</p>
<p>[Gemeente] wordt een Millenniumgemeente.</p>	<p>Millennium Gemeente is een campagne van de VNG die beoogt op lokale wijze bij te dragen aan de ontwikkelingsdoelen van de VN. De millenniumdoelstellingen zouden in 2015 gehaald moeten zijn. Helaas gaat dat niet lukken, dus krijgt het project ook na 2015 een vervolg, alleen onder welke naam is nog niet bekend.</p>	<p>Meer over de VNG-campagne: www.millenniumgemeente.nl</p> <p>Meer over de millenniumdoelen van de VN: http://nl.wikipedia.org/wiki/Millenniumdoelstellingen</p>
<p>De gemeente informeert de inwoners actief over haar internationale activiteiten.</p>	<p>Denk aan de gemeentelijke website en andere media. Transparantie en betrokkenheid zijn hierbij van belang.</p>	
<p>Uitgewezen asielzoekers in nood krijgen van de gemeente ondersteuning en tijdelijke opvang.</p>	<p>Initiatieven als het Kinderpardon en de Vluchtkerk laten zien dat het asielbeleid in Nederland nog lang niet op orde is. In onze gemeente laten we uitgeprocedeerden die in fysieke of psychische nood verkeren niet vallen.</p>	<p>Informatie over De Vluchtkerk: http://devluchtkerk.nl/home</p>

Europese fondsen worden benut voor gemeentelijk en regionaal beleid.	Europa heeft veel subsidiemogelijkheden voor gemeentes, maar lang niet alle gemeentes zijn daarvan op de hoogte. Daarom moet nagegaan worden of deze kunnen worden aangevraagd voor de financiering van gemeentelijk/regionaal beleid.	Een VNG-document dat alle Europese subsidies op een rijtje zet: http://www.vng.nl/files/vng/publicaties/2012/20110928_europese_subsidiewijzer.pdf
--	---	--

3E De gemeente voor haar inwoners

Tweet: GroenLinks wil zorgen dat de inwoners blij zijn met hun gemeente. Men kan serieus meepraten, krijgt dienstverlening op maat en ziet een gemeente die transparant en integer werkt.

Thema's:

1. Vertrouwen in bewoners
2. Klantvriendelijke dienstverlening
3. Een transparant en integer bestuur

3 E.1: Vertrouwen in bewoners

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Vrijwilligerswerk wordt goed ondersteund.	Veel inwoners zijn actief als vrijwilliger. Zonder vrijwilligers zou onze samenleving niet draaien. Tegelijk wordt er steeds meer verwacht van het eigen initiatief van mensen: meer mantelzorg, meer vrijwilligerswerk. Het is cruciaal dat die mensen dan ook een plek hebben waar ze terecht kunnen voor hulp en vragen; dat ze worden ondersteund om overbelasting tegen te gaan; en dat we het werk aantrekkelijk houden zodat de drempel om het te doen laag blijft. Kortom, een steunpunt.	Verschillende gemeenten kennen al ondersteuning van hun vrijwilligers en mantelzorgers. Het mantelzorgsteunpunt in Amstelveen: http://www.lokaaloket.nl/amstelveen/aanbieder.php?id=11197 De vrijwilligerscentrale: http://www.vrijwilligerscentrale-amstelland.nl/ Zie ook 2C: De gemeente creëert een passend aanbod.

<p>Inwoners kunnen tijdig meepraten over belangrijke beslissingen in de gemeente en hebben dan ook daadwerkelijk invloed: beginspraak.</p>	<p>Inwoners worden - in een zo vroeg mogelijk stadium - betrokken bij grote en klein(er)e veranderingen in hun woonomgeving en altijd (online en via huis-aan-huis-krant) op de hoogte gesteld van nieuwe ontwikkelingen. Van het jaarlijkse groenonderhoud in hun buurt tot de verplaatsing van een jongerenhangplek.</p>	<p>Meer over beginspraak, zie gemeente Zwolle: www.zwolle.nl/web/file?uuid=125e7ad0-ba2f-4163-80be-e95415b059c6&owner=6b7797ea-6ab8-45c1-87d0-e11303109409&contentid=4568</p> <p>Zie Rob-publicatie <i>Loslaten in vertrouwen</i> (2012): http://www.rob-rfv.nl/documenten/boekje_advies_loslaten_in_vertrouwen_webversie.pdf</p> <p>Zie WRR-rapport <i>Vertrouwen in burgers</i> (2012): http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/vertrouwen-in-burgers/</p>
<p>Meepraten en invloed uitoefenen begint in de wijken. Om zo veel mogelijk mensen erbij te betrekken gaan we met verschillende manieren van inspraak experimenteren.</p>	<p>Er zijn verschillende vormen van meepraten en meedenken: wijkraden en bewonersorganisaties zijn de standaardvormen. Tegenwoordig is er echter meer mogelijk: inwoners digitaal om input vragen of ze door middel van een app op de hoogte stellen van veranderingen die op handen zijn. Door met verschillende vormen te experimenteren en te zien wat werkt, bouwen we aan lokaal participatiebeleid.</p>	<p>Zie bijvoorbeeld de app 'omgevingsalert': http://www.omgevingsalert.nl/meedoen</p> <p>In Zwolle werkt men met een zogeheten Burgerpanel: http://www.zwolle.nl/beleid/cijfers-onderzoeken/zwols-burgerpanel.htm</p> <p>Ook heeft men geëxperimenteerd met wijkbudgetten: http://www.zwolle.nl/beleid/beginspraak/inspiratie-uit-zwolle/wijkbudgetten.htm</p> <p>Inmiddels is het wijkbudget vervangen door een stadsbudget: http://www.slideshare.net/samenmakenwedestad/stadsbudget-smwds-131211</p>

<p>Met het 'burgerinitiatief' krijgen de inwoners van [Gemeente] de mogelijkheid om punten op de agenda van de gemeenteraad te zetten.</p>	<p>Hoe klein of groot de onderwerpen ook zijn, als er in een dorp, buurt, wijk of hele stad behoefte is dat de gemeente zich over een thema uitspreekt, dan moeten inwoners de kans krijgen dit bij de raad op de agenda te zetten.</p> <p>Natuurlijk hebben inwoners ook andere mogelijkheden: bijvoorbeeld een brief aan de raad of inspreken tijdens een commissievergadering.</p>	<p>Zie de procedure in Utrecht: http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=72169</p>
<p>De gemeente overlegt regelmatig met belangrijke organisaties in [Gemeente] om te weten wat er speelt.</p>	<p>GroenLinks wil dat de gemeente vaak en op tijd overlegt met o.a. welzijnsinstellingen, woningcorporaties en ondernemersverenigingen. Zo zijn mensen altijd betrokken bij beslissingen die over hen gaan, maar wordt de gemeente ook geïnformeerd over wat er speelt en waarop ze moet reageren.</p>	

3 E.1: Klantvriendelijke dienstverlening

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Medewerkers aan het loket zijn klantvriendelijk, denken mee en kennen hun inwoners.</p>	<p>Daarom willen we investeren in de professionaliteit/scholing van medewerkers. De dienstverlening, de organisatie en de structuur moeten ook aangepast zijn aan de veranderende bevolking. Dit betekent een wezenlijke interculturalisering en kennis van de codes bij de verschillende migrantengroepen.</p>	<p>Zie ook 2C: De gemeente creëert een passend aanbod.</p>
<p>We vragen onze inwoners tips voor een betere dienstverlening.</p>	<p>De tevredenheid over de dienstverlening van de gemeente wordt regelmatig gemeten en met de uitkomsten worden snel verbeteringen doorgevoerd.</p>	

<p>Inwoners horen tevreden te zijn over de diensten die andere instellingen voor de gemeente leveren, zoals de thuiszorg.</p>	<p>Het personeel van de gemeente is klantvriendelijk, deskundig en betrouwbaar. Ook op uitbestedingstaken, zoals de thuiszorg, is de gemeente aanspreekbaar. Aanbestedingen worden getoetst op kwaliteit en duurzaamheid, ook van personeel. In de zorg betekent dit bijvoorbeeld dat veel van deze eisen al in de aanbestedingseisen komen te staan: zo krijgt een cliënt maar met één of een paar vaste hulpen te maken en voert de werkgever een goed personeelsbeleid. Wie inzet op de laagste prijs, creëert een prijzenoorlog die ten koste zal gaan van cliënten.</p>	
<p>De gemeente komt ook buiten: de medewerkers weten wat er leeft in [Gemeente].</p>	<p>De gemeentelijke organisatie moet weten wat er speelt in de gemeente. Ambtenaren gaan daarom zelf vaker 'de straat op' om erachter te komen waar problemen spelen en om oplossingen met inwoners te bespreken.</p>	
<p>Iedereen heeft gemakkelijk toegang tot gemeentelijke informatie. De informatie wordt vraaggericht en gemakkelijk vindbaar aangeboden. Mensen hoeven niet onnodig lang te zoeken naar informatie op de gemeentelijke website.</p>	<p>De gemeentelijke website is toegankelijk voor iedereen - ook voor mensen met een beperking. De informatie op de website is gemakkelijk te vinden; dit wordt regelmatig getest door een inwonerspanel. Ook voor mensen die geen internet hebben, is informatie van de gemeente gemakkelijk te verkrijgen in het gemeentehuis, wijkposten en via lokale media.</p>	<p>Zie: www.drempelvrij.nl 'Het Waarmerk drempelvrij.nl is het Nederlandse kwaliteitsmerk voor toegankelijke websites. Als een website toegankelijk is, kan deze door alle bezoekers goed worden gebruikt.'</p>

<p>De dienstverlening van de gemeente wordt zoveel mogelijk digitaal aangeboden.</p>	<p>Vanuit huis kan men vaak net zo gemakkelijk zaken regelen waarvoor men anders naar het gemeentehuis moet komen. Dat is een dienst die wij onze inwoners willen leveren.</p> <p>GroenLinks vindt digitalisering een goede ontwikkeling, maar vindt niet dat inwoners tussen de digitale wal en schip moeten vallen. Een persoonlijke benadering (telefonisch, aan de balie) blijft belangrijk.</p>	<p>Zie het digitale loket van Amstelveen: http://amstelveen.nl/web/Digitaal-loket-regel-zaken-online.htm</p> <p>31 gemeenten werken samen op het gebied van digitalisering in Dimpact: http://www.dimpact.nl/ Dat scheelt onder meer in de kosten.</p>
<p>De dienstverlening aan ondernemers komt op een hoger plan.</p>	<p>De gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers wordt verbeterd, bijvoorbeeld door een apart e-Bedrijvenloket. Daar is ook veel informatie vanuit de gemeente te krijgen over bijvoorbeeld Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) en duurzaamheid.</p>	<p>Voorbeeld ondernemersloket: www.ondernemendalkmaar.nl</p>
<p>De gemeentelijke websites zijn goed beschermd tegen virussen en cyberaanvallen, zodat de informatie van inwoners privé is en blijft.</p>	<p>Ook binnen digitale dienstverlening tussen de gemeente en onze inwoners blijven gegevens van inwoners veilig en privé: we zorgen dat we goed beschermd zijn tegen bijvoorbeeld cyberaanvallen.</p> <p>Inzage in persoonsgegevens van burgers wordt alleen verstrekt na toestemming van betrokkene.</p>	<p>Informatiebeveiligingsdienst van de VNG en KING: https://new.kinggemeenten.nl/informatiebeveiliging</p>
<p>Nieuwe inwoners krijgen een welkomstpakket.</p>	<p>Nieuwe inwoners worden door de gemeente welkom geheten en ontvangen een welkomstpakket met aandacht voor duurzaam wonen en leven.</p>	<p>De gemeente Boarnburgum kent een welkomstpakket: http://www.boarnburgum.nl/index.php/dorpsbelang/259-welkomstpakket-nieuwe-bewoners</p>

3 E.1: Een transparant en integer bestuur

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
Het gemeentebestuur informeert de bewoners over wat er wel en niet is bereikt; en wat dat heeft gekost.	De gemeente gaat zich in de verantwoording van het beleid meer richten op de inwoners. Ook zij hebben recht om te weten of gemeenschapsgeld goed besteed wordt.	
De gemeentelijke rekenkamer doet regelmatig onderzoek naar de besteding van de gemeentelijke gelden.	Een rekenkamer is er om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de investeringen van de gemeente te controleren. Daarmee kan duidelijk worden of de gemeentelijke middelen zo efficiënt mogelijk zijn ingezet om de juiste doelen te bereiken. Veel gemeenten hebben een slapende rekenkamer. Daarmee laat de raad een cruciaal instrument bij haar controlerende taak onbenut.	Handreiking van de VNG: http://www.vng.nl/files/vng/publicaties/2012/20110114_kh_handreiking_lokale_rekenkamer.pdf
Er komt een openbaar subsidieregister, zodat iedereen kan zien wie subsidie van de gemeente ontvangt.	Wie krijgt waarom subsidie en waarvoor? Via een openbaar register wordt transparant gemaakt hoe met gemeentegeld wordt omgegaan. Hierbij moeten ook 'verborgen subsidies' worden vermeld (bijvoorbeeld in de vorm van onderhoudswerkzaamheden die voor een bepaalde sportclub worden verricht).	Zie voorbeeld van Amersfoort: http://www.amersfoort.nl/smar/site.shtml?id=237927

<p>Het vertrouwen in de democratie gaat de gemeente aan het hart. Raad, college en ambtelijke organisatie laten in ieder geval één keer in een raadsperiode de integriteit doorlichten.</p>	<p>Het publieke belang hoort voorop te staan. Transparantie en integriteit horen bij elkaar. Elke politicus moet integer zijn, daar moeten we elkaar scherp op houden. Workshops voor bestuur en ambtenaren kunnen hierbij ingezet worden.</p> <p>Democratie is waardevol. Ook in tijden van bezuiniging moet er aandacht zijn een goed functionerende en integere gemeenteraad. Daarbij horen ook zaken als team buildingdagen en cursussen voor raadsleden. Dat hoeft geen tonnen te kosten.</p>	<p>Er zijn diverse bureaus op de markt die verdiepingscursussen en trainingen aanbieden. Advies: vraag bij andere fracties naar ervaringen.</p>
---	--	---

3F De gemeentelijke organisatie

Tweet: Een gemeente kan alleen goed functioneren als de organisatie top is. We werken efficiënt, waar nuttig werken we samen met andere gemeentes, en we zorgen voor tevreden ambtenaren. Dat levert tevreden inwoners op.

Thema's:

1. Bedrijfsvoering en organisatie
2. Gemeentelijke samenwerking: de menselijke maat staat voorop

3 F.1: Bedrijfsvoering en organisatie

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>De gemeente doet mee aan Het Nieuwe Werken.</p>	<p>De plaats en wijze van huisvesting van de gemeentelijke organisatie is niet zo belangrijk. Bepalend is veel meer de kwaliteit van de dienstverlening. Door digitalisering van de dienstverlening en invoering van het nieuwe werken wordt de fysieke afstand naar de plaats van handeling minder van belang. Ze maken ook allerlei besparingen mogelijk.</p>	<p>www.mvonderland.nl/het-nieuwe-werken MVO Nederland is de nationale kennis- en netwerkorganisatie voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.</p>

<p>De inhuur van externe adviseurs wordt beperkt.</p>	<p>In de zoektocht naar kostenbesparingen, minimaliseren we de inhuur van dure externe bureaus: we kijken eerst naar de kennis en de kwaliteit die we al in huis hebben.</p>	
<p>In het belang van de inwoners zorgt de gemeente voor tevreden en betrokken ambtenaren.</p>	<p>Er komt een jaarlijks tevredenheids-onderzoek onder de medewerkers van de gemeentelijke organisatie. Tips hieruit worden omgezet in actie. Waar de eigen medewerkers meer tevreden zijn over de organisatie, zal de dienstverlening aan inwoners ook verbeteren.</p>	
<p>De gemeenteraad krijgt voldoende ondersteuning om al zijn taken naar behoren te kunnen uitoefenen: zowel de koers van het beleid als de controle op de uitvoering daarvan.</p>	<p>Om het nieuwe takenpakket dat vanuit Den Haag naar de gemeente wordt overgeheveld, goed aan te kunnen wat betreft kaderstelling en controle, dient ook de gemeenteraad voldoende budget en ondersteuning door de gemeentelijke organisatie te krijgen. Dat is niet vanzelfsprekend: er ligt een initiatiefwet om de omvang van de raad te verkleinen, terwijl de gemeente veel meer taken krijgt (soms verdubbelt de gemeentelijke begroting door de decentralisaties).</p>	

3 F.2: Gemeentelijke samenwerking; de menselijke maat staat voorop

Programmapunt	Toelichting	Voorbeeld, verwijzingen
<p>Inwoners kunnen altijd snel en gemakkelijk terecht bij hun gemeente, hoe groot of klein deze ook is.</p>	<p>Los van de schaal en het takenpakket van gemeenten moet de uitvoering dicht bij inwoners worden georganiseerd. Het gaat om de menselijke maat.</p> <p>De democratisch verkozen volksvertegenwoordiging bepaalt de koers van het beleid, maar betreft inwoners actief bij de voorbereiding en de uitvoering. Voor GroenLinks moeten politiek en bestuur altijd zichtbaar zijn voor de inwoners, hierbij is de schaal van de gemeente niet van belang.</p>	
<p>Meer taken voor de gemeente noodzaken tot samenwerking met de regiogemeenten.</p>	<p>Er komt de komende periode veel op de gemeentes af. Hoe groot of klein een gemeente ook is, elke gemeente moet (wettelijk) dezelfde taken kunnen uitvoeren. Maar niet elke gemeente kan alles zelf. Waar dat efficiënter is, moet op bepaalde terreinen samenwerking met andere gemeentes worden gezocht.</p> <p>In de discussie over opschaling tot 100.000 inwoners (Regeerakkoord VVD-PvdA, 2012) kiezen we hier geen positie. Of gekozen wordt voor intensieve samenwerking op beleidsterreinen of herindeling hangt erg af van de lokale en regionale situatie.</p>	

<p>Ook bij samenwerking tussen gemeenten, blijft de gemeenteraad verantwoordelijk voor de resultaten; zij is hier op aanspreekbaar!</p>	<p>Elke gemeente heeft vaak tientallen samenwerkingsverbanden (verbonden partijen) waarin vooral collegeleden besluiten nemen.</p> <p>Vaak ontbreekt bij de raad het overzicht van waar wat wordt besloten – niemand lijkt direct aanspreekbaar en verantwoordelijk voor het geheel: het is een kluwen bestuurlijke spaghetti. Deze schemergebieden moet worden tegengegaan door bij elke samenwerkingsvorm duidelijk te regelen hoe de raad kan sturen en hoe de verantwoording is geregeld.</p> <p>Overigens wordt over de samenwerking met andere partijen verantwoording afgelegd in een zogeheten 'verplichte paragraaf' verbonden partijen in de begroting.</p>	
---	---	--